

KOROŠKI *svžinar*

GLASILO RAVENSKIH ŽELEZARJEV

Leto XII.

Ravne na Koroškem, 15. avgusta 1962.

Štev. 8-12

Danes je v našem listu vse:

- kaj so plemenita jekla in
- kako je treba delati, da jih bo čim več, da bodo čim boljša in cenejša

NA LEŠAH

Bolj otožen in zakrit podpis smo menili postaviti pod to sliko, ampak ne veš, kdo je na koleslju in za lučjo. Kajti čeprav je kdaj kje še taka skromnost, je pa lahko po svoje osvetljena. Leše so tedaj (ko so našli premog) povzročile železarno Prevalje, potem pa so bile z njimi vred motiv za povest »Kraj umira«. Nekega spomina na to se s slike vseeno ne ubraniš

Za napredek dela in fužin

Poziv strokovno-vodstvenemu kadru

Obrazložitev in utemeljitve direktorja Klančnika na konferenci članov tehniškega vodstva dela ob zaključku polletja, ki veljajo za vse sodelavce

Lansko leto, 1961, je dobil naš gospodarski sistem novo kvaliteto vsebine. Ekonomska zakonitost je dobila novo sprostitvev. Leta 1952 vpeljani gospodarski sistem je sicer znatno razgibal poslovne odnose, vseboval pa je še ostanke togega planskega sistema; distribucija je ostala zlasti na področju kreditnega sistema karakteristika poslovnih odnosov. Velika zaščita in izdatne izvozne premije so slabile konkurenčne posege in neugodno delovale na proizvodnost, pogoj pravega poslovnega uspeha.

Lansko leto izpolnjeni gospodarski sistem je vnesel nove elemente na področju poslovno ekonomskih odnosov. Ekonomičnost je stopila v ospredje v vseh gospodarskih organizacijah, pa tudi v zavodih in ustanovah. Nastale so nove razmere na tržišču. Odjemavci so postali zahtevnejši, naenkrat je prodaja ne pa nabava postala problem vseh proizvodnih podjetij. Nove razmere so nastale tudi pri izvozu naših artiklov na inozemska tržišča. Znatno so bili zmanjšani izvozni dodatki, zato sta produktivnost in ekonomika tehnološkega postopka postala nujen pogoj prosperitete gospodarskih organizacij. Pomanjkanje obratnih sredstev je pospešilo uporabljanje obstoječih zalog, kar je delovalo na zmanjšanje potrošnje tekoče proizvodnje. Le podjetja, ki so imela zadovoljivo organizacijo, delitev dela in odgovarjajočo produktivnost dela, so predvsem s povečanim izvozom uspešno prebrodila to prvo obdobje bolj sproščenega gospodarskega sistema.

Istočasno z vpeljavo novih instrumentov, ki sproščajo delovanje ekonomskih elementov v procesu proizvodnje in poslovnih odnosih, je bila v tem letu s stimulativnejšo delitvijo dohodka znatno sproščena naša delavska samouprava. Samostojnost podjetij v socialističnem planskem gospodarstvu je uspešna, če ta sprošča iniciativo direktnih proizvajalcev. Delež od ustvarjenega dohodka je gibal te spodbude. Kolektivi so dobili možnost direktnega posega pri razdeljevanju čistega dohodka na osebne dohodke in sredstva, namenjena za daljnji procvit svojih podjetij. Brez dvoma je to občutno zmanjšalo težave prehoda na izpolnjen gospodarski sistem.

Večja svoboda pri oblikovanju in razdeljevanju osebnega dohodka pa ni bila vedno ugodno uporabljena. Zaradi nezadostne budnosti delavske samouprave so se pojavili primeri izkoriščanja, ki so politično in moralno neugodno vplivali na razpoloženje delovnih ljudi. Objektivnim težavam, za premagovanje katerih je potrebno požrtvovalno prizadevanje predvsem strokovno-vodstvenega kadra, so se pridružile še subjektivne slabosti, zato smo stali pred resno oviro stabilizacije in daljnega napredka našega gospodarstva. Izvršni komite Zveze

komunistov je po predhodni analizi izdal posebno pismo kot opozorilo svojim članom in državljanom, ki ga je najboljšje podal maršal Tito. To je opozorilo vsem, pa tudi našemu kolektivu.

Tudi naša železarna si je v letu 1961 morala prizadevati za prilagoditev novim poslovno-gospodarskim odnosom. Zadoljni smo lahko z napredkom, ki smo ga pri tem dosegli pri formiranju in uveljavljanju ekonomskih enot; zadovoljni smo lahko tudi s tem, da sebična osebna koriščenja niso bila svojstvo našega kolektiva, ne moremo pa preko priznanja, da vsled nezadostne prizadevnosti nismo boljše uspeli. Dočim je realizacija I. polletja znašala 6,8 milijard din, se je v II. polletju, ko so nove ekonomske razmere začele delovati, ta zmanjšala na 6,2 milijardi din, to je za 9 %.

Ob vstopu v letošnje leto smo bili pričani, kar smo izrazili tudi v poslovnem planu, da bo dinamika proizvodnje zopet pospešena; na žalost pa po zaključku prvih 6 mesecev tega ne moremo ugotoviti. Realizacija, ki je zadosti verna slika poslovnega uspeha, je znašala 6.330 milij. din, kar je za 6,7 odstotka manj kot v istem obdobju lanskega leta. Res je, da so v I. polletju 1961. leta bile še višje prodajne cene plemenitemu jeklu in da je primerjava objektivnejša proti povprečni polletni realizaciji lanskega leta, na žalost pa tudi proti tej zaostajamo, in sicer za 2,5 %. Le primerjava proti II. polletju lanskega leta nam kaže napredek, in sicer za 2 %.

S takim poslovanjem našega podjetja v I. polletju letošnjega leta ne moremo biti zadovoljni. Obstajali so objektivni zadržki predvsem zaradi zmanjšanja kapacitet proizvodnje surovega jekla. Ker pa so se priključile še subjektivne slabosti, smo polletje zaključili izpod plana. Zavedati bi se morali težav zaradi izločitve visokofrekvenčne peči SICE ter z upornim urejevanjem tehnologije proizvodnje, s povečanjem izplena ob isti zmogljivosti surovega jekla povečati končno realizacijo. Od poslovnega uspeha je odvisen dohodek, čisti dohodek in osebni dohodek ter s tem zadovoljstvo kolektiva; ključ poslovnega uspeha pa je v tehnologiji proizvodnje. Odgovarjajoči tehnološki postopek, spoštovan z delovno disciplino, da večjo in boljšo proizvodnjo pri manjših poslovnih stroških ter s tem večji dohodek in uspešnejše poslovanje podjetja. Strokovni vodstveni kader je sloj v kolektivu, ki skrbi za tehnologijo proizvodnje, zato je predvsem od nas odvisen poslovni uspeh in zadovoljstvo kolektiva. Politično razpoloženje naših sodelavcev bomo torej najboljšje reševali, če bomo prvenstveno urejevali tehnologijo naše proizvodnje. Obvladanje tehnologije proizvodnje pa je pogoj tudi za razširjenje proizvodnih kapacitet.

Ambicija vodstvenega kadra, osnovana na širši iniciativi strokovnih in drugih sodelavcev, nam je omogočila vstop v novo obdobje rasti naše tovarne. V teku so že večja investicijska dela povečevanja kapacitet topilnice in kovačnice ter gradnja nove valjarne; pridobili pa smo že tudi vstopno vizo za izgradnjo naše železarne po predvidenem programu do končne kapacitete 150.000 t surovega jekla letno. Vprašanje je le še dinamika, do kdaj bomo to dosegli. To je odvisno predvsem od nas. Povečevanje naših obratov moramo opraviti tako, da bi nam vložena sredstva čimprej vračala. Slabo uslugo bi si napravili, če nozgrajene kapacitete ne bodo dale zadostne in kvalitetne proizvodnje.

Povečanje poslovnega efekta mora biti edini smoter vsakega gospodarskega vlaganja, naj bo to v osnovah ali v obratna sredstva ali v delovne ljudi. Nobena investicija ne sme biti sama sebi namen, zato si moramo zagotoviti skladnost razvoja. Le organska rast sredstev za proizvodnjo, delovne sposobnosti, tehnološki postopek, kratko: le skladnost povečave proizvodnih naprav z graditvijo proizvajalcev prinaša željeni smoter — povečani poslovni uspeh.

Investicijsko vlaganje je treba torej smotrno in načrtno pripraviti, da bi se skladno z rastjo proizvodnih zmogljivosti gibalo število in znanje delovnih ljudi ter rastla delovna zavest. Rast zavesti pa je pogojena na materialno rast, izraženo s sredstvi, ki jih kolektiv razdeli v obliki osebnih dohodkov ali vgrajuje v stanovanjske in druge objekte življenjske ravni. Zavest — odraz zadovoljstva ljudi, je torej odvisna predvsem od rasti tistega dela dohodka, ki direktno

SLAVKO STRMCNIK
predsednik upravnega odbora podjetja nove izvolitve

Lopa, ki se je potegnila kar čez celo sliko, je torej že tu. Dolga je 214, široka pa 50 metrov. To je že nekaj. In če povemo, da je vsa železna konstrukcija lastna montaža, je to toliko več. — Valjarna bo moderni metalurški obrat s srednjo in lahko progo za valjanje paličastega jekla raznih oblik (okroglo, kvadratno, ploščato itd.). Valjali bomo torej plemenita jekla, ki jih v domovini — in menda kar povsod — manjka. — Nova valjarna bo tudi odločna izboljšava delovnih pogojev — avtomatizacija — pa tudi v ureditvah črne in bele garderobe (odhod z delovnega mesta in prihod na delo) — prvič na Ravnah. — Ta kolos pa se bo v naslednji predvideni etapi podaljšal še za 150 metrov oziroma za dodatno težko progo. Ravne bodo torej valjale izbrano in nad vse koristno — plemenito in moderno za nove svetle dni

vpliva na izboljšavo pogojev življenja. To pa pomeni, da investicije ne smejo relativno zmanjševati sredstev za osebne dohodke in urejanje objektov življenjske ravni, temveč morajo ta relativno rasti, kar je dosegljivo s pravočasnim in gospodarsko uspešnim vključevanjem izpopolnjenih, povečanih oziroma novih kapacitet. Vse to pa je pogojeno na obvladanje tehnologije proizvodnje. Slab bi bil odmev in politično razpoloženje v kolektivu, če bi se po vključitvi nove el. peči ali nove stiskalnice ali nove valjarne povprečni osebni dohodki kot posledica relativnega porasta proizvodnih stroškov, zmanjševali. Le obvladanje tehnologije in strogo izvrševanje tehnološke discipline že na sedanjih napravah nam to neprijetnost lahko prepreči in nam z novimi kapacitetami namesto opada ali stagnacije prinese relativno povečanje osebnih in drugih dohodkov. Odgovornost strokovno vodstvenega kadra, nosilca primerne tehnološkega postopka, je torej velika. Od obvladanja in predanega izvrševanja prevzetih nalog strokovnih sodelavcev je predvsem odvisno gibanje proizvodnih stroškov, rast sredstev, ki nam pripadajo, izpopolnjevanje sredstev za proizvodnjo in izboljšava življenjskih pogojev, zato bi se morali tega stalno zavedati. To velja

tembolj za nas, ki smo v obdobju obsežne izgradnje. Rezultati prvega polletja ne dajo najboljšega spričevala naše dosedanje zavesti.

Skupne proizvodnje smo v posameznih obratih proti istemu obdobju lanskega leta dosegli:

— surovega jekla 94,8%, jeklo litine 107,7%, valjanih profilov 91,7%, vlečne žice 176,8%, kovanega blaga 104,0%, mehanskih proizvodov 99,7%, vzmeti 99,8%, kar pomeni 95,6% skupne proizvodnje prvega polletja 1961. leta. Tudi blagovna proizvodnja nam daje podobno sliko. Realizacijo ali prodajo zunanjam odjemavcem pa smo v primerjavi z lanskim letom povečali le v livarni za 16,2 odstotka, mehanski obdelovalnici za 7%, enako dosegli v vzmetarni, v vseh drugih obratih pa je bila manjša, in sicer v valjarni za 17,2%, v kovačnici za 26,7%; tako je bila za celo podjetje za 6,6% manjša kot predhodno leto.

Tem rezultatom se seveda logično odraža tudi produktivnost dela. Ta je v skupni proizvodnji padla za 5%, v blagovni pa za 4,6%. Povečanje produktivnosti nam pokaže le primerjava realizacije na moža proti mesečnemu povprečju drugega polletja lanskega leta. Narasla je od 400.200 din na 407.800 din ali za 1,9%.

Napredek pa je bil dosežen v zmanjšanju izmečka. V skupni proizvodnji je ta padel od 2,38 na 2,15 ali za 10%, v blagovni pa od 8,98% na 7,75% ali relativno za 14%. To je primerjava s I. polletjem lani, ko je bil izmeček zelo visok. Pravilnejšo sliko dobimo ob primerjavi s celoletnim lanskim povprečjem. Pri skupni proizvodnji je tu napredek z zmanjšanjem izmečka za 7,5%, v blagovni pa je padec za 9%, kar je uspeh.

Še večji pa je uspeh poslovanja prvega polletja v povečani mednarodni blagovni izmenjavi. Izvozili smo za 821 milij. din naših artiklov, kar je 41,5% predvidenega plana, v primerjavi z lanskim letom pa že 63% celotnega izvoza 1961.

Prebili smo torej led naših odnosov do odjemavcev na zunanjih tržiščih. Še vedno pa se pojavlja odpor proti izvozu, ki ima svoj izvor v strahu pred tehničnimi težavami ter v premajhnem poželenju za reševanje novih, zahtevnejših proizvodnih problemov. Zavedati se moramo, da je tudi izvoz pogoj obstoja in napredka našega podjetja. V inozemstvu se srečujemo s konkurenti, ki imajo urejeno organizacijo in tehnologijo proizvodnje. Kvaliteta in cena nam pokažeta, kaj je dosegljivo in kaj mora-

mo tudi mi doseči. Zato izvoz ni »zapravljanje«, temveč izpopolnjevanje podjetij. Dokaz za to je naša pogodba za izvoz svedrov iz molibdenovega brzoreznega jekla.

Deset let smo imeli v naših katalogih BRM2, dobavili smo ga pa bore malo. Posel za izvoz nas je prisilil, da smo končno v celoti osvojili to zahtevano žlahtno sorto jekla. Dokaz uspeha je izvoz svedrov v prejšnjem mesecu v vrednosti 120 milij. din. Na površje je bolj kot kdaj koli poprej prišlo vzajemno delo osvajanja od teoretsko-laboratorijskih raziskav do proizvodnih operacij postopka. Za ta uspeh vsem, ki so sodelovali, samo čestitamo. Za urejevanje proizvodnje pa ni priporočljivo preveč se zadrževati pri uspehih, temveč je važno zasledovanje nerešenih problemov.

Po vzoru osvojene zakonitosti tehnoloških postopkov je treba uporno skrbeti za obvladanje še neosvojene tehnologije. Imamo vrsto primerov, ki ne izboljšujejo ugleda našemu podjetju. Visok izmeček in relativno nizek izplen ter česte reklamacije pri nekaterih specialnih jeklih, CrNi jeklih za cementacije, jeklih za kroglične ležaje, platiranih jeklih, grelni žici, rudarskih svedrih itd. nam kažejo široko neobdelano tehnološko področje. Neosvojeni zakonitosti tehnološkega postopka pa se priključujejo še odstopi od tehnološke discipline že osvojenih artiklov. Posledica zaprašenih predpisov, za katere nekateri mislijo, da so le vsebina predalov, nezadostne uporabe merilnih pripomočkov in pokazateljev je vedno slaba kvaliteta in nizek izplen. Naloga tehničnega kadra je zato briga za osvajanje tehnologije, izdelava predpisov postopka ter končno tudi skrb za izvrševanje predpisov.

Namen današnjega sestanka ni nanizanje celotne kvalitete problematike. To bo treba opraviti po ekonomskih enotah. Naša tovarna je majhen metalurško strojni kombinat, zato je tudi tehnološka problematika kompleksna in njeno reševanje skoraj vedno zajema delovno področje od topilnice do mehanske obdelovalnice. Analiza rezultatov letošnjega I. polletja ter izkušnje iz prejšnjih obdobij vsem ekonomskim enotam dajejo zadosti snovi za reševanje zahtevnih tehnoloških problemov.

V kapacitetah surovega jekla smo zaenkrat omejeni, za to pa je tembolj nujno, da bi smoter vsake izboljšave moral biti povečan izplen. Topilnica naj bi zato iskala možnost skrajšanja povprečnega časa od šarže do šarže ter boljšega obvladanja predpisanega kvalitetejnega programa; livarna naj bi iskala rešitev v povečanem izplenu in kontinuiranem izvrševanju dobav; valjana naj bi se bavila z odpravo zavaljanosti, zamaknjenosti ter drugih slabosti valjanja; z večjo točnostjo v kovanju fazonskih in drugih komadov naj bi kovačnica izboljšala kvaliteto artiklov in zmanjšala stroške nadaljnje obdelave; mehanska obdelovalnica pa naj bi z večjo vztrajnostjo skrbela za kompletiranje ter točno terminsko dobavo našim zunanjim odjemavcem. Skrb za povečanje ekonomičnosti predelave naših jekel pa bo morala bolj kot do sedaj biti posvečena tudi

v vzmetarni in termični obdelovalnici. Da bi ekonomske enote, ki se pečajo s proizvodnim programom naše tovarne, lahko uspešno reševale svojo zahtevno proizvodno problematiko, bodo morale tudi ostale ekonomske enote odigrati svojo načrtovalno, raziskovalno, vzdrževalno, transportno, analitsko, kontrolno in drugo uslužnostno vlogo. Mesto reševanja proizvodne problematike je torej znotraj ekonomskih enot.

Ekonomske enote so pri nas v relativno kratkem času svojega obstoja že začele dobivati poslovno vsebino delovanja v sklopu podjetja v socialistično-planskem gospodarstvu. Mesečni proizvodni prikaz dosežene realizacije, doseženega dohodka in pripadajočih osebnih dohodkov je že razvil čut proizvajavca za znižanje poslovnih stroškov in povečanje poslovnega uspeha. Že prvo približevanje, pa četudi še nepopolno, v pogleda v poslovne stroške proizvajavcev nam je prineslo vidne rezultate in smelo lahko trdimo, da smo prav s pomočjo razvijanja iniciative proizvajavcev uspešno prebrodili težave, ki jih je povzročil izpopolnjeni gospodarski sistem. Vsebinsko dela ekonomskih enot ter medsebojne poslovne odnose bo zato treba v bodoče dalje gojiti in razvijati predvsem z ureditvijo takega proizvodnega prikaza, ki bo za enako vloženo delo prikazal enako ustvarjeno vrednost. To nam bo v najboljšem primeru lahko uspelo za sledeče leto 1963. Zaenkrat pa se moramo zadovoljiti s sedanjim obračunom, saj že ta proizvajavcu prinaša na površje vse elemente proizvodnih stroškov in si za njihovo znižanje lahko prizadeva. Dohodek raste z boljšo uporabo osnovnih in obratnih sredstev, zato našim ljudem ni več vseeno, kakšna so sredstva za proizvodnjo in kako so ta izkoriščena. Razvil se je tudi že občutek gospodarjenja z obratnimi sredstvi. Tega bi bilo treba gojiti dalje, saj nam zadrževanje nedovršene proizvodnje veže znatna obratna sredstva, kar vpliva na likvidnost podjetja ne samo do naših dobaviteljev, temveč tudi do naših lastnih skladov. Od pospešenega krogotoka materiala, kar je zopet odvisno od tehnologije proizvodnje, je torej odvisen ne samo poslovni uspeh, temveč celo rast tovarne, zato se moramo tega vedno zavedati. Najnovejši sistem delitve osebnega dohodka bo pospeševal ta krogotok.

Za nami je uspešna akcija za izpopolnitev notranje delitve čistega dohodka. Med prvimi kolektivi smo dobili z najnovejšimi predpisi vsklajen sistem oblikovanja in delitve osebnega dohodka v odvisnosti od delovnega uspeha posameznikov in delovnih skupin poslovnega uspeha ekonomske enote in celotnega podjetja. Novo vpeljana pravilnika o delitvi čistega dohodka in osebnega dohodka pomenita korak dalje naših pravilnikov, osnovanih v lanskem letu 1961. Za ugotovitev delovnega uspeha se bo dalje gojil in razvijal sistem najobjektivnejšega merjenja delovnega uspeha — cenik del. Za strokovno vodstveno osebje ter sodelavce, ki se jim delovni uspeh ne da direktno meriti, pa se bo osebni dohodek oblikoval v glavnem v odvisnosti

od dosežene realizacije na sodelavca. Bolj kot do sedaj bo zato prišla na površje medsebojna odvisnost ekonomskih enot ter prizadevnost za gospodarski uspeh celotnega podjetja. Ekonomske enote bodo v celoti zadržale svojo samostojnost ter v odvisnosti od svoje realizacije in svojega dohodka oblikovale tudi svoj osebni dohodek. Pozornost vseh umskih delavcev bo prvenstveno uprta na realizacijo podjetja ter s tem na izboljšavo tehnologije in izboljšanje tehnološke discipline. Pri tem bomo vsi deležni polne podpore celotnega kolektiva, pa tudi od vodilne politične organizacije Zveze komunistov. Ta je že preko svojega organa, tovarniškega komiteja, sprejela vrsto sklepov, ki imajo edini cilj izboljšave poslovnega uspeha našega podjetja, zato bo strokovno prizadevanje vodstvenega kadra naletelo na razumevanje in podporo vseh naših sodelavcev.

Vstopili smo v II. polletje letošnjega leta. Imamo vse objektivne pogoje, proizvodne zmogljivosti, potrebne surovine in pomožni material, prodano proizvodnjo, pa tudi strokovno sposoben kader, zato ni razloga, da ne bi v drugi polovici letošnjega leta z večjimi proizvodnimi uspehi omogočili ugodno zaključitev poslovnega leta 1962. Zavestno pa je treba k delu pristopiti takoj, zato naj bo učinek današnjega sestanka v naslednjih sklepih:

1. Po vseh ekonomskih enotah se morajo pod vodstvom šefov sklopov obratov organizirati sestanki strokovno vodstvenega kadra, na katerih se morajo analizirati proizvodne slabosti ter zavzeti sklepi za izboljšavo tehnološkega postopka. Slične razprave morajo postati stalna metoda dela, tehnologija proizvodnje pa osnovna vsebina vseh proizvodnih sestankov.

2. Vsi sodelavci z delovno zadolžitvijo, ki je pogojena z višjo strokovno ali visoko strokovno izobrazbo, morajo letno dokumentirati svoj delež v tehnologiji proizvodnje s pismenim elaboratom — študijo ali razpravo —, ki bo zajel problem tehnološkega postopka iz svojega delovnega področja. Te razprave bodo obogatile vsebino našega tovarniškega glasila »Fuzinarja«, postale bodo predmet obravnave mesečnih strokovnih posvetovanj tehničnega kadra, posvetovanj umskih delavcev ekonomskih enot, predvsem pa bodo izpopolnjevale proizvodni proces ter ugodno vplivale na poslovni uspeh našega podjetja. Cilj teh zadolžitvev ni ocenjevanje sposobnosti in predanosti posameznih sodelavcev, temveč večje poglobljanje v strokovno znanstveno področje tehnologije proizvodnje predvsem tistih, ki so za to zadolženi. Take razprave bodo morale vsebovati vsaj 10 do 20 pisanih strani; zadolžitvev za letošnje leto pa bo morala biti opravljena do konca meseca decembra.

Vsi imamo v mislih napredek podjetja, ki je pogoj rasti spodnje Mežiške doline, zato sem prepričan, da bomo vse ukrepe za urejevanje tehnologije proizvodnje z razumevanjem podprli in izvrševali.

Vasilij Terseglav:

KAJ SO PLEMENITA JEKLA

Beseda o bistvu našega dela — že kar naše ime. Sledimo ji, da bomo celo reč toliko bliže razvozlati oziroma čim bolj na široko, pa še hranimo zvezek za mladi rod, ki bo tudi hotel vedeti to predvsem iz naše prakse. Avtor je nositelj nagrade Kidričevega sklada za delo o jeklih.

Odgovor na vprašanje, kaj izdelujemo, je navadno zelo kratek. Rekli bomo — jeklo — v najrazličnejših oblikah valjanih, kovanih in litih jeklarskih proizvodov, bodisi surovih ali tudi toplotno in mehansko obdelanih. Drugi bo mogoče dodatno k temu še povedal, da izdelujemo prvenstveno plemenita in to legirana in nelegirana konstrukcijska, orodna in posebna jekla. Pravi odgovor na to, katera druga, pa bo verjetno dal lahko le poklicni metalurg. To je tudi razumljivo, saj nauk o jeklarstvu ni tako preprost, da bi bilo mogoče kar mimogrede in takoj razumeti vse te izraze, s katerimi se označujejo posamezne

vrste jekla, še manj seveda tudi vse postopke, po katerih se jeklo izdeluje in oplemenjuje med izdelavo in predelavo do končnih uporabnih izdelkov.

Tu bi se omejili le na poljudno in vsakomur razumljivo obrazložitev, kako to veliko število najrazličnejših vrst jekla, ki jih izdelujemo po raznih vidikih, uredimo v posamejne skupine z nekim zaokroženim značajem, ter končno: **kaj so to konstrukcijska, orodna, posebna, nelegirana in legirana, navadna, zlasti pa kvalitetna in plemenita jekla.**

Ta osnovna grupacija je danes več ali manj povsod enotna. Izvršena je po treh osnovnih vidikih, in sicer:

**po namenu uporabe jekla,
po njegovem kemičnem sestavu in
po njegovi kvalitetni stopnji.**

Po namenu uporabe se jeklo običajno deli v dve glavni skupini:

— konstrukcijska in

— orodna jekla.

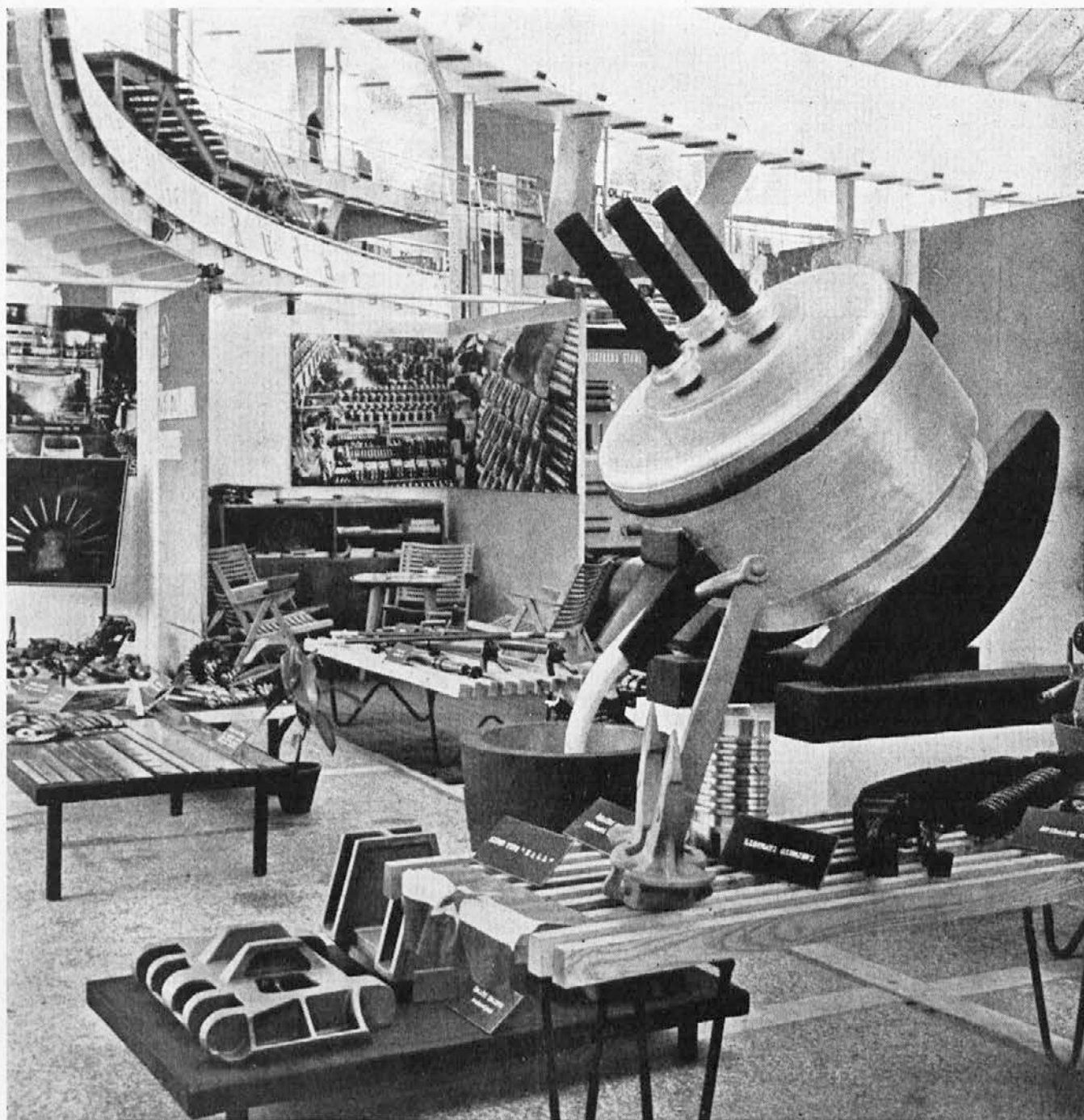
O tem, katera so konstrukcijska in katera orodna jekla, imamo vsi neko več ali manj jasno predstavbo. Vendar pa vedno in v vsakem slučaju točna in precizna razmejitev med tema skupinama ne obstaja. V praksi poznamo veliko primerov, da se ena in ista vrsta jekla lahko uporablja bodisi kot konstrukcijsko ali pa kot orodno jeklo. Področja uporabnosti se torej pri vrstah jekla med seboj prekrivajo, kar zabiše ostro razmejitveno črto med eno in drugo vrsto.

Po splošni definiciji prištevamo med **konstrukcijska jekla** ona, ki jih uporabljamo za gradnjo jeklenih konstrukcij ali konstrukcijskih elementov v najširšem pomenu besede, pričesši pri predmetih za široko potrošnjo, pa vse do jeklenih konstrukcij v strojogradnji, mostogradnji, ladjedelništvu, gradnji parnih kotlov, ce-

NA TRŽISCU

Da ni zadosti samo proizvajati, treba je tudi prodati. Od sejma do sejma je treba in že kar od kupca do kupca, da gre ta reč v redu naprej.

Tako smo se predstavili simbolično in z izdelki na letošnjem beograjskem velesejmu. Na tržiščih namreč ni nobene druge simpatije kot vreden nastop, izbira, kvaliteta in čim ugodnejše cene. Vsi glejmo, da bo tako.

vodovod in nosilnih konstrukcij obče. Nasprotno temu pa so **orodna jekla** tista, ki jih v obliki orodja uporabljamo za obdelavo katerekoli materije, torej tudi jekla samega, bodisi v toplem ali hladnem stanju.

Za uporabnost konstrukcijskih jekel so v prvi vrsti odločilne njihove mehanske lastnosti. To so stezna meja, trdnost, raztezak, žilavost itd. Torej lastnosti, ki služijo konstrukterju kot osnova za pravilno dimenzioniranje jeklene konstrukcije. Za uporabnost in kvaliteto opredelitev orodnih jekel mehanske lastnosti razen trdote in žilavosti nimajo bistvene važnosti. Pri njih stopijo v ospredje tehnološke lastnosti. Tako govorimo pri orodnih jeklih največ o njihovi odpornosti proti obrabi, njihovi rezilni sposobnosti, obstojnosti pri povišani temperaturi, neobčutljivosti pri toplotni obdelavi itd.

Za določeno, relativno zelo ozko področje uporabe, pa niso najvažnejše niti mehanske niti tehnološke, temveč neke posebne, imenujemo jih — fizikalne — lastnosti jekla. To so n. pr. njihova odpornost proti koroziji ali njihove elektro-magnetne lastnosti. Ker so za njihovo uporabnost v prvi vrsti važne prav te posebne lastnosti, se ta jekla mnogokrat uvrščajo v samostojno skupino posebnih jekel. Pri tem se ne oziramo na to, da večino teh lahko uporabljamo bodisi kot konstrukcijska ali pa orodna jekla. Samo manjši del teh vrst jekla, n. pr. trafo in dinamo jeklo — ima samo en in zelo ozek namen uporabe. Uporabljajo se samo za izdelavo rotorjev in statorjev elektro motorjev oziroma transformatorskih jeder. V celotni proizvodnji jekla so najmočnejše zastopana konstrukcijska jekla. Orodna in posebna predstavljajo v primerjavi s skupno proizvodnjo jekla le majhen del.

Drugi vid delitve jekla se nanaša na njihov kemijski sestav. Tudi v tem primeru govorimo o dveh osnovnih vrstah, in sicer:

- o ogljikovih ali nelegiranih ter
- o legiranih jeklih.

Katere vrste jekla prištevamo med ogljikova in katere med legirana, je pri nas točno opredeljeno in s standardom predpisano. Po določilih tega standarda JUS (C. BO.022) so: **ogljikova jekla** tista, pri katerih ima odločilni vpliv na njihove lastnosti ogljik, pri čemer so ostali jeklo spremljajoči elementi prisotni le v takih količinah, ki nimajo bistvenega vpliva na lastnosti jekla; **legirana jekla** so nasprotno ona, pri katerih imajo razen ogljika odločujoč vpliv na njihove lastnosti še druge legurne komponente. Po prej navedenem standardu so legirana jekla tista, ki razen ogljika in to ne glede na njegovo količino, vsebujejo še enega ali več drugih elementov v količini, ki je večja od navedene v naslednji tabeli.

(Glej zgoraj na desni!)

Žveplo in fosfor, ta dva »nebodijihtraba«, ki pa sta na žalost v jeklu vedno prisotna, se nikdar ne smatrata kot legurni komponenti, pa četudi jih v izrednih primerih jeklu namerno dodajamo. Vedno in v vsakem primeru ostaneta nečistoči. Jekla za obdelavo na avtomatih, ali kakor jih zelo pogosto nepravilno imenujemo — avtomatska jekla — niso nikdar legirana, čeprav vsebujejo za običajne pojme visoke

Legurni elementi	Si	Mn	Cr	Ni	W	Mo	V	Co	Ti	Cu	Al
% večji od	0,60	0,80	0,20	0,30	0,10	0,05	0,05	0,05	0,05	0,3	0,05

količine namerno dodanega žvepla in fosfora.

Legirana jekla, pri katerih je zbir legurnih komponent, naveden v zgornji tabeli, manjši od 5 % se prištevajo po določilih prej navedenega standarda za **nizko legirana**. V primeru, da je vsota legurnih komponent enaka ali večja od 5 %, pa se imenujejo **visoko legirana**.

Kriterij, kdaj se neko jeklo v odvisnosti od količine legurnih elementov, smatra kot legirano, ni vedno in v vseh državah enak. Zaradi tega tudi naše in druge statistike o proizvodnji vrst jekla niso vedno primerljive.

V tem sestavku ni naš namen spuščati se v kakršna koli teoretska razglabljanja in dokazovanja, vendar pa moramo na tem mestu vsaj kratko ugotoviti, da v našem standardu navedene količine posameznih elementov, ki dele jekla v legirana in nelegirana, niso najbolj optimalno določene. V splošnem so vse, v večji ali manjši meri, odvisno od elementa, prenizke. Brez posebnega metalurškega znanja je lahko ugotoviti, da količina 0,35 % bakra n. pr. v jeklu pri istočasno neomejeni količini ogljika nima na lastnosti jekla prevladujočega vpliva, da bi ga upravičeno lahko prištevali med legirana jekla. Poznamo n. pr. navadno konstrukcijsko jeklo, ki ima upravičeno ali neupravičeno — tudi to je vprašanje — predpisano vsebino 0,35 % bakra. Tako sicer masovno jeklo prištevajo naše statistike med legirana in s tem tudi popolnoma neupravičeno med kvaliteta jekla. To izmalči pravo sliko naših statistik o proizvodnji določenih vrst jekla in s tem tudi, zaradi neenotnosti kriterijev, primerjavo naših z zunanjimi statističnimi podatki o proizvodnji in potrošnji določenih vrst jekla. To smo navedli le mimogrede, prej ali slej bomo morali te standardne predpise tako popraviti in jih približati enotnim merilom in kriterijem.

Zadnji od treh osnovnih vidikov delitve jekla se nanaša na njihovo kvaliteto

stopnjo. Po tem vidiku delimo jekla v:

- navadna ali masovna,
- kvalitetna in
- plemenita jekla.

Delitev in razmejitev jekla takó po namenu njegove uporabe kot po njegovem kemičnem sestavu je bila razmeroma enostavna. Nasprotno pa je delitev jekla po njegovi kvalitetni stopnji nekoliko bolj zamotana. Za to delitev tudi mnogo težje postavimo enotno in enostavno pravilo, ki bo v vsakem primeru tudi obveljalo.

IZ vs tega nam največkrat pomaga primer, ki je tem boljši in razumljivejši, čim enostavnejši je. Pomagajmo si s tem tudi tukaj.

Vsi Korošci dobro poznamo našo nacionalno pijačo — mošt. Prav tako znamo tudi dobro razlikovati navadne od žlahtnih in plemenitih vrst moštov, ki so prav v naših krajih doma. Samo postavite na mizo dva vrča. V obeh bo mošt prešan iz iste sorte jabolk ali hrušk, oba bosta imela tudi isti odstotek alkohola. Vendar bo eden moten in slabega okusa, drugi pa čist in prosoben ter mnogo bolj piten. Pesnik naših koroških moštov — Kuhar — bo prvega označil z brozgo in drugega za žlahtno kapljico.

Od kod pa ta razlika? Pri prvem kmet jabolk in hrušk ni prebral, temveč je vse od kraja, kakor je padlo z drevesa: zdravo in gnilo, zmetal skupaj, mogoče niti umil, še nemarno sprešal in nalil v sod ter pustil, da je vse skupaj zavrelo, brez vmesnega nadzorovanja in kontrole vretja ter brez pravočasnega pretakanja in vlečanja postavil na mizo. Drugi pa je jabolka prebral, izločil slaba in gnila ter izbrane sadeže umil. Umil in očistil je tudi prešo in posodo predvsem pa strokovnjaško dodal »legure« za vrednost, okus in izgled pijače. Mevtra lesnikovca ob pravem času je menda najčešče taka kapitalna legura. Skrbel je za pravilen potek ježanja, vrenja oziroma čiščenja, pustil da se je pijača vlečala in prečistila ter jo končno po potrebi pretočil. Z drugimi besedami: izpustil ni ničesar, kar stoji v pisanih in nepisanih zakonih, kako se iz sadeža iztisne vse, kar je največ možno. Na ta način je vnaprej s svojim preciznim in vestnim delom in stalno kontrolo zajamčil pijači vse one maksimalne lastnosti in karakteristike, ki so odlika žlahtnega koroškega mošta.

Tako nekako je tudi z jeklom. Za proizvodnjo navadnih vrst jekla ni potrebna

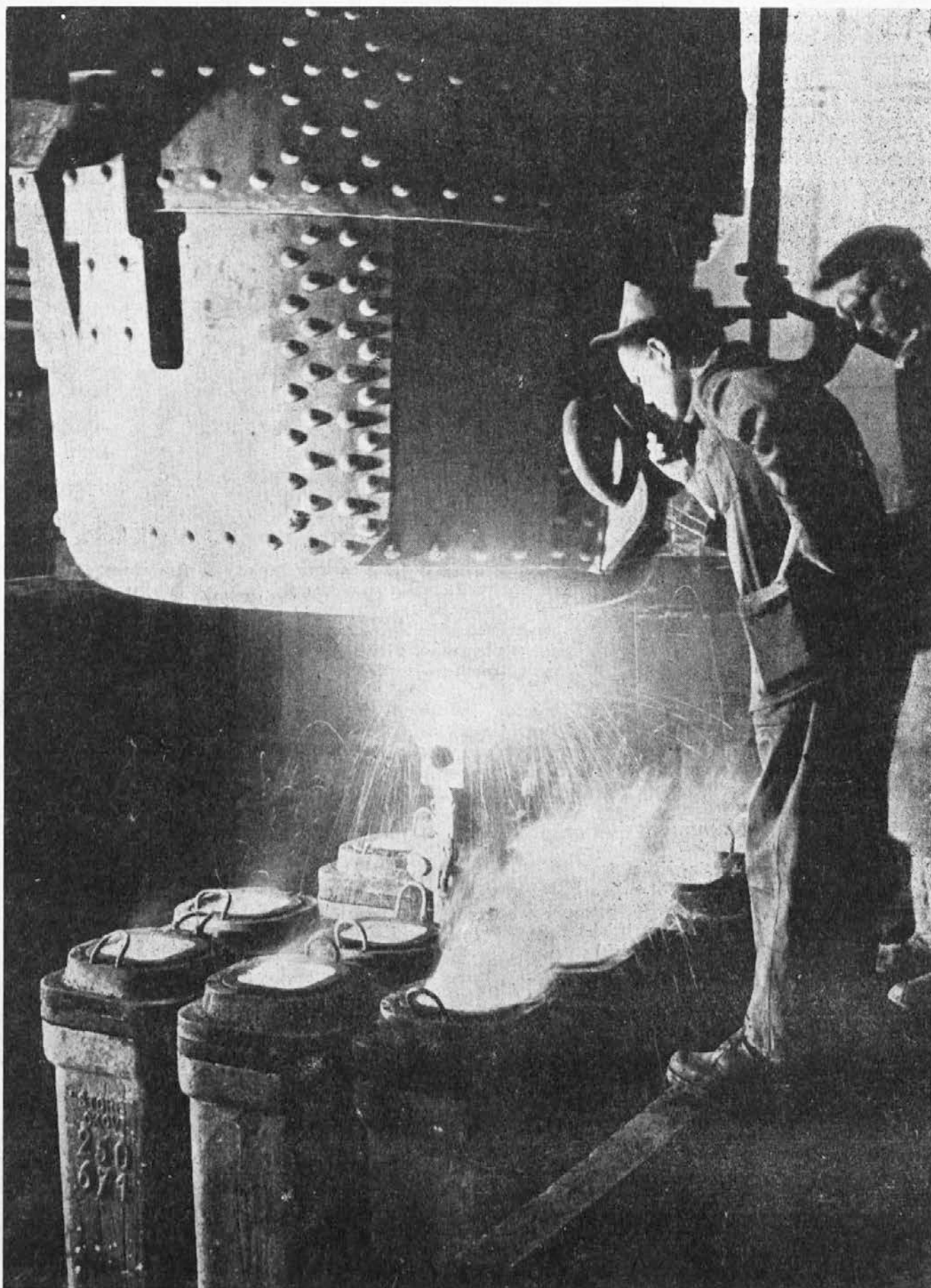
Tako vežejo in hranijo mnoge družine naš fužinarski list. Zapisek iz tega kraja je v dobi njegove največje rasti pa bodo še novi rodovi zmerom radi kaj pogledali

posebna izbira in klasiranje vložka ter drugih za potek metalurških reakcij potrebnih dodatkov. Metalurška tehnologija proizvodnje se odvija v okviru normalnih meja ter so vsi postopki bodisi izdelave in predelave jekla kakor tudi kvalitetna kontrola omejeni samo na dosego onih elementarnih, bodisi mehanskih ali tehnoloških lastnosti, ki jih od teh vrst jekla zahtevamo in ki so jim za njihov namen uporabe potrebne. Tako prištevamo torej

med navadne vrste jekla tista, ki so jim zajamčene le osnovne mehanske in tehnološke lastnosti, ki jih dosežemo brez takih posebnih postopkov izdelave in predelave. Te so predvsem trdnost in raztezek, ne pri vseh vrstah tudi stezna meja in žilavost pri normalnih pogojih preizkušnje ter nekatere tehnološke lastnosti. Kemična in metalurška čistoča, določene mehanske in tehnološke lastnosti pri posebnih pogojih in vse ostale fizikalne lastnosti jekla, pri

navadnih vrstah jekla niso bistveno važne.

S tem pa seveda ni rečeno, da tudi navadne vrste jekla nimajo, vsaka za svoj namen uporabe, potrebnih in določenih kvaliteten vrednosti. Pojem »kvaliteta jekla« čestokrat tudi napačno pojmujejo. Nikakor ga ni mogoče ločiti od istočasnega namena uporabe jekla. Vsako področje uporabe zahteva od jekla neke optimalne lastnosti in njihove optimalne vrednosti. Vrsta jekla za določen namen uporabe pa

Jeklarske sence
in svetlobe

mora biti izbrana tako, da te lastnosti do maksimalne stopnje vedno tudi izkoristimo. Vsako jeklo ima torej mesto svoje optimalne ekonomske in tehnične uporabe.

Pri proizvodnji navadnih vrst jekla ni potrebna nobena posebna izbira in priprava bodisi kovinskega ali nekovinskega vložka ter drugih za potek metalurških reakcij potrebnih dodatkov. Tehnologija proizvodnje, ki lahko in normalno tudi poteka v neprekinjenem ciklusu od taljenja do končnega izdelka, se odvija v normalnih pogojih, prilagojenih in pogojenih kvalitnim zahtevam navadnih vrst jekla. Najbolj enostavna in kratka definicija je, ako imenujemo navadna jekla torej tiste vrste cenjenih jekel, ki jih železarne izdelujejo največ.

Na Koroškem praviloma navadnih vrst mošta ne delamo, prav tako tudi v naši železarni ne navadnih vrst jekla.

V nasprotju z vsem do sedaj povedanim pa je proizvodnja plemenitih jekel mnogo zahtevnejša, kakor so zahtevnejši tudi pogoji oziroma lastnosti, ki jih od njih zahtevamo. Pri njih se ne zadovoljimo več samo z osnovnimi lastnostmi, ki so zadostne za navadna jekla, temveč morajo imeti še ostale bodisi mehanske, tehnološke, fizikalne, metalografske in druge lastnosti, ki za uporabnost navadnih jekel ne pridejo v poštev. Glavne od teh so: trajna trdnost, visoka stezna meja in žilavost tako pri normalnih in izjemnih pogojih, meja lezenja, kemična in metalurška čistoča glede na jeklo spremljajoče rezidualne elemente in vsebnost nekovinskih uključkov, prekaljivost, velikost zrna in še celo vrsto drugih. Sicer niso potrebni vedno vsi hkrati, temveč njihove kombinacije v določenem medsebojnem odnosu — vse v odvisnosti od vsakokratnega namena uporabe. Razen tega je plemenitim jeklom predpisan tudi njihov kemični sestav, ki ima pri navadnih jeklih le informativen značaj. Nadaljnji od izredno važnih pogojev pa je stalna kvaliteta enakomernost. To se pravi, da se morajo vse lastnosti jekla gibati pri vseh izdelanih šaržah iste vrste jekla vedno v istih ozko določenih mejah. Enakomernost proizvodnje je eden glavnih elementov pojma kvalitete obče, in ena bistvenih odlik plemenitih jekel.

Vseh teh lastnosti nam ne zagotovi samo kemični sestav jekla, temveč v prvi vrsti določena tehnologija proizvodnje, predelave in obdelave jekla, ki jo spremljajo vse operacije medfazne in končne kontrole, pričeni od vložka do končnega izdelka. Napačno je torej misliti, da je jeklo že samo s tem, če vsebuje določen odstotek kroma, molibdena ali katerega koli drugega legurnega elementa, tudi že plemenito. Tudi nekatere vrste čistega ogljikovega, torej nelegiranega jekla, prištevamo med kvalitetna in plemenita, ako izpolnjujejo seveda za to potrebne pogoje in so bile izdelane pod najstrožjim nadzorstvom. Z legurnimi dodatki potenciramo v jeklu le nekatere od vsakokrat želenih lastnosti. Za oznako — »plemenito jeklo« — ne zadostuje torej le določena kemična sestava jekla in njegova brezpogojna čistoča, temveč morajo biti v še večji meri že vnaprej usmerjeni in prilagojeni vsi metalurški pogoji v vseh fazah izdelave, predelave in obdelave zahtevam, ki jih stavljamo in

zahtevamo od plemenitih jekel. Značilna za proizvodnjo plemenitih jekel je poleg določenih metalurških postopkov diskontinuiteta njihove proizvodnje z vključenimi vmesnimi postopki med posameznimi in v toku posameznih proizvodnih faz.

To ni potrebno le zaradi obširnih procesov bodisi mehanske ali termične obdelave, temveč tudi zaradi kontrolnih operacij, s čimer naj bi se zajamčilo, da postane jeklo res plemenito.

Podrobnejša razpravljanja o sami metalurgiji proizvodnje kot o njenih gospodarskih in ekonomskih posebnostih seveda ne spadajo več v okvir tega razgovora. Že samo iz vsega tega (kratko povedanega) izvira, da je proizvodnja plemenitih jekel mnogo zahtevnejša, kakor tudi da zahteva v primerjavi z jeklaro z masovnim proizvodnim programom tudi drugačno strukturo proizvodnih naprav. Tako je pri pro-

izvodnji plemenitih jekel tudi v pogledu vezanosti kapitala odnos med investiranimi in obratnimi sredstvi povsem drugačen. V primerjavi z jeklarnami za proizvodnjo navadnih jekel mora plemenita jeklaro razpolagati z mnogo večjimi obratnimi sredstvi, mimo drugih vzrokov že samo zaradi daljšega ciklusa proizvodnje in v tem počasnejšega obračanja kapitala.

Spredaj smo kratko opisali porazdelitev vrst jekla po treh osnovnih vidikih, glede na njihov namen uporabe, kemični sestav in kvaliteto stopnjo. Vsa ta trojna delitev jekla istočasno šele da njegov polni naziv: N. pr. »plemenito visokolegirano jeklo« ali »navadno nelegirano konstrukcijsko jeklo« in podobno.

Kombinacije, ki normalno v praksi lahko nastopajo pri našem načinu delitve jekla so naslednje:

	navadno	ogljikovo
konstrukcijsko	kvalitetno	ogljikovo
		nizko legirano
		ogljikovo
	plemenito	nizko legirano
		visoko legirano
orodno	plemenito	ogljikovo
		nizko legirano
		visoko legirano

Konstrukcijska jekla so torej lahko navadna, kvalitetna in pa plemenita. Navadna so lahko samo legirana. Čim je konstrukcijsko jeklo legirano, je že kvalitetno ali pa plemenito, odvisno od ostalih jeklu garantiranih lastnosti.

Orodnih navadnih in normalno tudi orodnih kvalitetnih jekel ne poznamo, temveč so po lastnostih, ki jih od teh jekel zahtevamo, vsa orodna jekla plemenita.

Kot povesod, lahko nastopajo tudi tukaj

posamezne izjeme, kar pa seveda pravila ne spremeni.

Da bi imeli lažjo predstavbo, bomo k vsaki od navedenih skupin navedli še nekaj konkretnih nazivov jekel, ki jih vsi poznamo.

Konstrukcijska — navadna jekla so n. pr. vsa jekla po JUS C. BO. 500, ki jih še najbolj poznamo pod nazivi St. 37, St. 42, do St. 70 in jih nekateri nazivajo tudi gradbeno jekla. Teh vrst jekla mi ne delamo, pač

Take so Prevalje samo v čistih dneh skozi čiste kamere. Da je v ozadju Peca, vemo iz občutja

pa spadajo iz našega proizvodnega programa med navadna konstrukcijska jekla je jekla za jeklotitino po JUS C. J3. O11.

Med **Konstrukcijska kvalitetna-nelegirana** se prištevajo določene vrste jekel za kotlovsko pločevino po JUS C. B4. 014 ali določene vrste jekla za nosilne konstrukcije po JUS C. BO. 501.

Iz našega proizvodnega programa pa poznamo Č. 1120 (C. 10), Č. 1220 (C. 15) do Č. 1730 (C. 60) po JUS C. B9. O21 in C. B9. 020, ki vsa spadajo v to skupino.

Konstrukcijska kvalitetna — nizko legirana so n. pr. zopet nekatera jekla iz zgoraj prvo navedenih dveh standardov, ki vsebujejo tako visok odstotek legurnih komponent, da jih že samo to uvršča med nizko legirana jekla. Tudi večina naših jekel za vzmeti spada v to skupino.

Plemenita — konstrukcijska jekla pa so predvsem naše proizvodno področje. Med **konstrukcijska plemenita — nelegirana** spadajo n. pr. vsa jekla tako imenovane CK skupine, in sicer Č. 1121 (CK 10) do Č. 1731 (CK 60).

Številčno najmočnejša pa so **konstrukcijska plemenita — nizko legirana**, kamor spadajo vsa jekla iz že v prejšnji točki omenjenih dveh standardov JUS C. B9 020 in 021, katera uvršča količina njihovih legurnih elementov v skupino nizko legiranih jekel. To so po vrsti vsa jekla iz standarda C. B9. 020 od oznake Č 4120 dalje do Č 5421 in vsa jekla iz standarda C. B9. 021 od oznake Č. 3130 dalje do Č. 5432.

Konstrukcijska plemenita — visoko legirana pa so n. pr. nekatera iz naše prokron skupine, konkretno pokron 11 in podobno z nad 5 % legurnih elementov.

Pri orodnih jeklih to naštevaje ni tako široko. Rekli smo, da so praviloma vsa orodna jekla plemenita. Že samo s tem se število možnih kombinacij zoži. Med **ogljikova** orodna jekla prištevamo vsa jekla skupine OC in OCP. Med **nizko legirana** vsa jekla skupine OW, OCR (razen OCR 12), OSIKRO in ona iz UTOP skupine, pri katerih količinah legurnih komponent ne presega količine 5 %. Med visoko legirana pa spadajo naša brzorezna jekla, nekatera UTOP jekla in OCR 12, ki vsebujejo več kot 5 % legurnih elementov.

Kakor že omenjeno, smo pri vsaki skupini navedli le glavne vrste jekel, kajti naš namen je bil opisati le načelno porazdelitev jekel.

Za konec nam ostane še nekaj. Prvi podatek, ki ga o nekem jeklu lahko dobimo in izvemo, je njegov kemični sestav ali analiza, kakor pravimo. Marsikoga zanima ali je možno že iz same analize ugotoviti, kam spada določeno jeklo v labirintu teh številnih možnih vrst in podvrst. Odgovor na to ni vedno enostaven. Če kjje, potem velja tukaj pregovor, da ni pravila brez izjeme.

Da pa bo odgovor lažji in pravilnejši, izločimo prvo tiste primere, pri katerih za opredelitev ni nobenih dvomov. To je razvrstitev jekla po njegovem kemičnem sestavu. Analizo jekla, ki ga hočemo opredeliti, moramo samo primerjati s podatki iz tabele, ki je navedena spredaj v poglavju, ki govori o tem načinu delitve. Takoj bomo videli, kakšna jekla imamo pred se-

1800 t kovaška stiskalnica - nov korak ravenske rasti

Ko smo pred dobrimi 10. leti pričeli z obratovanjem 600 t kovaške hidravlične stiskalnice, smo naredili prelomnico v razvoju in tehniki kovanja v našem podjetju.

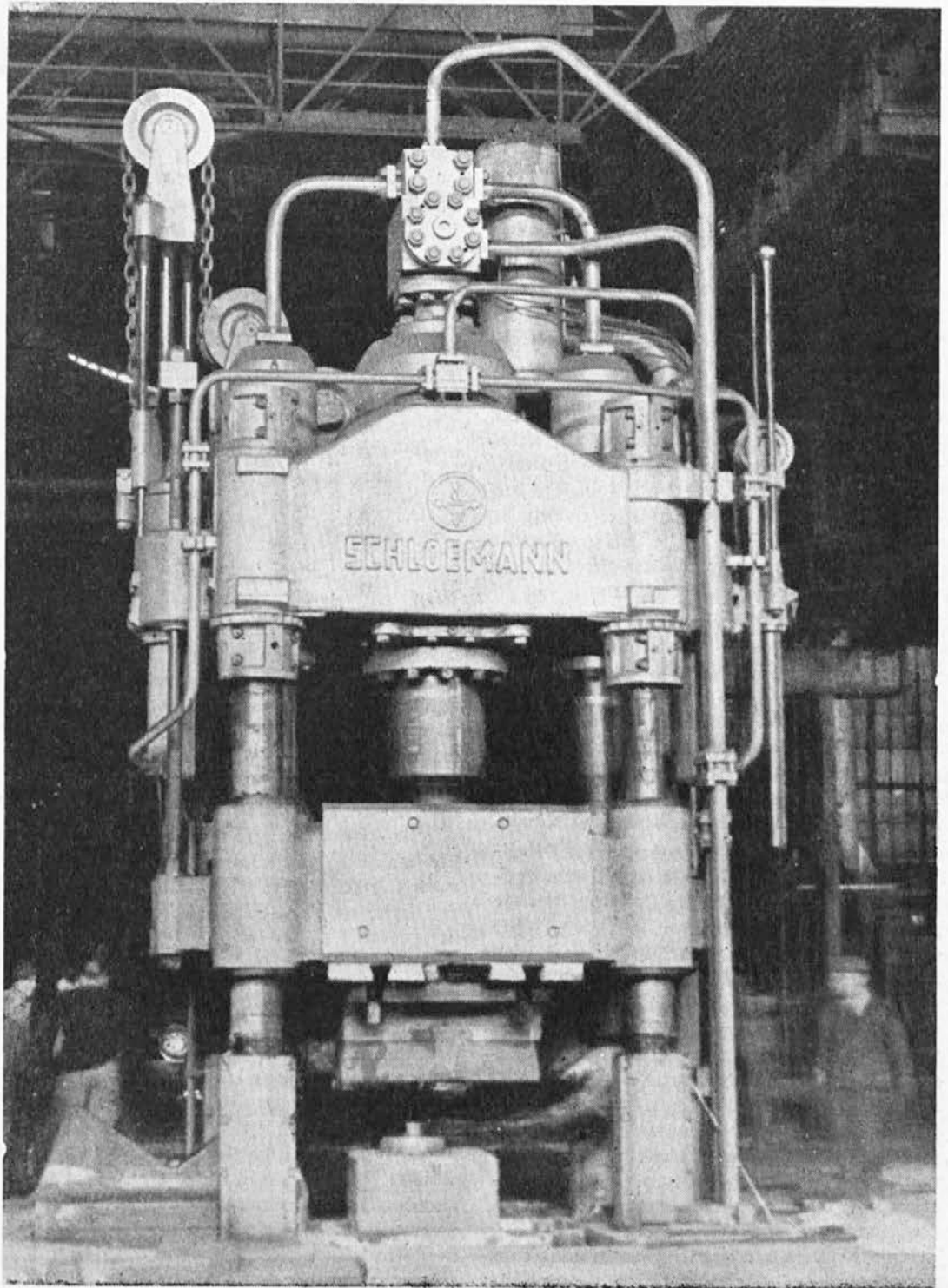
Takrat pa se ni nihče nadejal, da smo pričeli s tako hitrim in skokovitim razvojem. Samo pol desetletja nam je 600 t stiskalnica odgovarjala in že je bila premajhna. Naročila so se zaradi kvalitetnega dela množila, postavili smo močnejšo, večjo 1200 t stiskalnico.

Z rastjo pa je bilo potrebno nadaljevati. Danes stoji v novem podaljšku kovačnice 1800 t hidravlična stiskalnica. Moderni agregat nudi najširše možnosti kovanja in s tem kritje potreb jugoslov. gospodarstva ter možnost nastopanja na inozemskem trgu. Imamo namreč možnosti kovanja komadov do 20 t teže pri manj zahtevnih delih pa celo več.

Stiskalnica sama je reparacijskega izvora. Z domačimi močmi pa je bila popolnoma obnovljena in popravljena, dopolnjena z dodatno napravo za menjanje kovaških jeder in seveda tudi montirana. Takih agregatov so se dosedaj lotevala le najbolj renomirana podjetja industrijsko razvitih držav. Doma opravljeno delo obnavljanja in montaže stiskalnice potrjuje sposobnosti naših ljudi.

Železarna Ravne se je s tako opremljeno kovačnico uvrstila med podjetja, ki so v stanju prevzemati tudi najzahtevnejša domača in inozemska naročila. Kolektiv kovačnice pa mora, in pričani smo da tudi bo, dokazal, da to zmore s čemer bo dvignil sposobnosti in sloves železarskih Raven.

Ivan Zupan

boj. Ugotovili bomo, ali je jeklo nelegirano, nizko ali visoko legirano; torej ni težko in brez vsake zmote vedno mogoče.

Ugotoviti najprej, ali imamo opravka s konstrukcijskim ali orodnim jeklom, zlasti kateri kvalitetni skupini pripada, pa je s samo analizo malo bolj zamotana zadeva. Za tako razčlenitev se lahko navede samo nekaj splošnih smernic, ki pa vedno in v vsakem slučaju tudi ne držijo. Ni namreč mogoče naštetih vseh izjem in vseh primerov, niti vseh pripomočkov, ki jih je treba razen analize v dvomljivih primerih poklicati na pomoč. Pri delitvi jekla po namenu uporabe si je treba v glavnem zapomniti naslednje:

Konstrukcijska jekla praviloma ne vsebujejo več kot 0,5 % ogljika. Čim torej vidimo neko jeklo, pri katerem se ogljik giblje v mejah od praktično 0,06 do 0,50 %, z veliko gotovostjo lahko rečemo, da je to konstrukcijsko jeklo. Glavna izjema so le tri vrste nelegiranega konstrukcijskega jekla, ki jih pri nas vsi poznamo. Ta so: Č. 0745 (St 70), Č. 1730 (C 60) in Č. 1731 (CK 60). Da teh ne bomo po prejšnjem pravilu prištevali zaradi njihove vsebnosti ogljika, ki se giblje nad 0,5 %, nam pove drugi glavni element — mangan. Dočim imajo vsa prava ogljikova orodna jekla, kamor bi jih po količini ogljika sicer prištevali, relativno nizek odstotek mangana, ki normalno ne presega 0,30 %, imajo zgoraj navedene vrste jekla vedno višji odstotek mangana. Konkretno nad 0,40 do 0,80 %. Vse te tri vrste jekla pa dejansko res lahko, razen za konstrukcijske namene, uporabimo tudi kot orodno jeklo za izdelavo določenih vrst manj zahtevnejšega orodja.

Po sami vsebini ogljika pa lahko konstrukcijska jekla razdelimo še dalje. Do največ 0,20 % ogljika so ali navadna gradbena jekla, kot jim večkrat pravimo, ali pa cementacijska konstrukcijska jekla. Cementacijska bomo spoznali po njihovi večji kemični čistoči. Le-ta ne vsebujejo več kot 0,045 % žvepla in fosforja, dočim je vsebnost teh dveh elementov pri gradbenih jeklih lahko, in normalno tudi je še vedno višja. Kratko naj bo še povedano, da je cementacija poseben vid toplotne obdelave jekla pri istočasnem naogljčenju površine iz takega jekla izdelanega končnega jeklarskega proizvoda.

Vsa konstrukcijska jekla, ki imajo več kot 0,20 % ogljika, pa so jekla za poboljšanje. To so taka, ki jih v končni obliki jeklarskega izdelka uporabljamo v kaljenem in nepuščenem, kratkopoboljšanem stanju.

Orodna jekla spoznamo kot glavni indikator po tem, da vsebujejo praviloma vedno več kot 0,5 % ogljika. Tudi pri tem je nekaj izjem. Poglejmo n. pr. le naš OSIKRO ali nekatera jekla iz skupine UTOP. Kljub nižjemu ogljiku od 0,5 % pa jih bo jeklar z nekaj znanja in prakse lahko pravilno uvrstil med orodna jekla. Razen ogljika je treba v takih primerih primerjati istočasno tudi kombinacije ostalih legurnih elementov. Volfram, ki ga n. pr. vsebujejo ta jekla, je tipičen indikator za to. Za to pa je potrebno, kot smo že rekli, nekaj znanja o vplivu raznih elementov na lastnosti jekla, v katerih zelo obširno poglavje metalurgije pa se tu ne moremo spuščati.

Kakor je bilo najtežje z enim stavkom povedati neko splošno pravilo za razme-

jitev med navadnimi, kvalitetnimi in plemenitimi jekli, tako jih je tudi v te skupne samo na podlagi analize najtežje vedno pravilno opredeliti. Iz analize spoznamo samo njihovo kemično čistočo. Tako prištevamo, zopet poudarjamo — praviloma — jekla, ki imajo manj kot 0,035 % žvepla in fosforja med plemenita, ona z 0,035 do 0,045 % žvepla in fosforja med kvalitetna, in končno med navadna ona, ki imajo več kot 0,045 % teh dveh jeklo »hočeš ali nočeš«, vedno spremljajočih elementov. Za jeklo, ki vsebuje minimalno količino nečistoče, še ni vedno rečeno, da ima tudi druge pogoje, da ga upravičeno lahko nazivamo — plemenito. Razen analize so tukaj potrebni še drugi pokazatelji, ki niso odvisni izključno le od analize same.

Na ta način smo sedaj množico najrazličnejših vrst jekel, s katerimi se v praksi srečujemo, uredili v posamezne sku-

pine z nekim zaokroženim značajem. Iz poglavja, v katerem smo obravnavali, kaj so navadna in plemenita jekla, pa spoznamo, da obsega naš program prav proizvodnjo najzahtevnejših vrst jekla. Da pa bodo izdelana jekla res tudi odgovarjala vsem zahtevam, ki jim jih predpisujemo in jih od njih tudi zahtevamo, je naša prva in poglobljena dolžnost, da stalno ne samo negujemo, temveč tudi izpopolnjujemo tehnologijo njihove proizvodnje. Le od tega, to je z drugimi besedami povedano: od stalne rasti kvalitetne ravni naših proizvodov, je odvisen tako napredek naše železarnice kot tudi nas samih. Prizadevanje za uresničenje tega naj bo skupna naloga nas vseh. Vsak s svojim, čeprav mogoče na videz nepomembnim delom naj pomaga, da bomo zgradili in dosegli to, kar zahteva od nas poseben položaj naše železarnice — tovarne plemenitih jekel.

Naša slaba stran:

Bolniški stalež se je povečal

Poročilo prevaljske podružnice socialnega zavarovanja (kamor spadamo seveda tudi mi) o poslovanju v preteklem letu je verjetno najpopolnejše med takimi prikazi v republikli. Po podatkih pa je za nas in kar za celo podružnico (Mežiško dolino) zanič.

Stalež delanezmožnih (bolovanja) se je pri našem podjetju hudo povečal.

Odstotek bolniškega staleža, ki kaže svojo mero in povzroča predvsem tudi svoj strošek, se je pri železarni v zadnjih šestih letih takole popravljal oziroma slabšal:

1956	5,50 %
1957	5,39 %
1958	5,57 %
1959	6,12 %
1960	4,85 %
1961 pa	6,25 %

Razen vsaj nekega uspeha v letu 1960, zelo slab rezultat, ki se je v preteklem letu zopet nemogoče pokvaril in ta minus menda letos še kar naprej obstaja, če že ne narašča.

In ker je podobno tudi pri drugih delovnih skupnostih Mežiške doline, izpada prevaljska podružnica socialnega zavarovanja kot najslabša v slovenski republikli. Po vseh teh rezultatih in merah izpadamo torej slabo pa se vse obrega na nas tako ali drugače.

To ni dobro. Tako slabih rezultatov na Koroškem tudi ne bi bilo treba, če bi bilo pri Korošcih vse v redu.

Omenjeno poročilo navaja za primerjavo bolezenski odstotek v Avstriji, Italiji, Zapadni Nemčiji, Angliji, na Švedskem, na Danskem in v Belgiji, koder se suče ta mera okoli 4 % in naniže (le Italija je nekoliko slabša). Ni mogoče, da bi bil naš kraj tako zanič, saj je celo znan po daleko bolj redkem umiranju. Torej le bolehamo toliko medtem ko se pri umiranju znajdemo. To sicer ni neumno, ampak tako je.

Kaj neki je vzrok, da je ta reč pri nas tako slaba in, kdo, mislite, da bo moral to našo izpodbujajočo ter z vseh strani oponeseno mero popraviti?

Če bomo pametni, bomo to napravili sami. Dolgo nas skupnost najbrže ne bo gledala oziroma tolerirala ob takem izpadanju. Če pa vseka enkrat z obče plati, je pa lahko v tem smislu tudi slabo. Kakor je prišlo do soplacovanja receptov. Čisto gotovo smo si ljudje po deset in desetletjih brezplačnega dodeljevanja pokvarili to stvar sami s pretirano porabo. Z abnormnim bolezensko-izostankarskim staležem nekaj dobrega ne moremo pričakovati.

Da, kdor je bolan, je bolan. Vsa čustva z njim in vso pomoč! Zmerom so bili in so med nami bolani ter povsod. Tu je treba ukrepati kot se spodobi in kot skupnost zmore. V Jugoslaviji je to skrbstvo eno prvih na svetu.

O tem ni besede. Gre le za tisti več kot normalno, več kot drugje. Ta več smo namreč sami napacali pa ga bomo morali sami odpraviti. Kako pa se bo to naredilo, tisti, ki to piše niti za las bolje ne ve kot pa tisti, ki bodo te vrste brali ali pa ne brali. Vsi skupaj namreč enako vemo: preveč je zmerom in povsod preveč, zato tudi pri pretiranem koriščenju ugodnosti socialnega zavarovanja. Dokaj izostalih dni bi lahko odpadlo! Nič več ne rečemo.

Pravzaprav bi moral o tem govoriti zdravnik.

Ze svoje dni smo oponesli agilnemu E. Wlodygi, da je v našem kraju videti veliko več reševalnih avtomobilov kot pa turističnih in da bo tu kmalu vse samo reševalna postaja in zdravstveni domovi ter le še v nekem kotu majhna jeklarska delavnica, kolikor ne bodo jeklarji v bolniškem staležu.

Da, naša zdravstvena služba je v novi Jugoslaviji izmed vseh panog najbolj napredovala in je nadmočna. Pomislimo samo nekaj let nazaj, ko je skoro pri enakem

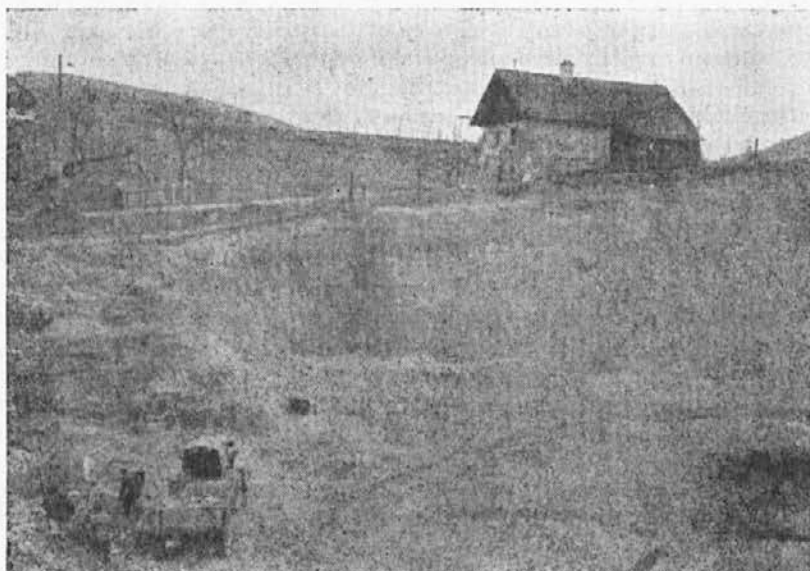
številu zaposlenih opravljal delo, kolikor ga je pač opravljati zmožgal, en sam zdravnik z morda še eno bolničarko. Pa pogljemo danes in preštejmo možnosti specialnih pregledov, aparatov in ekip, ki se kar ponujajo za preglede in preglede. In če ob vseh teh supermožnostih zdravniškega posredovanja in pregledov bolniški stalež narašča, je sicer nasprotno težnji oziroma namenu, vendar je razumljivo. Kajti niti enega človeka ni, ki bi bil idealno zdrav, vsaj polovico pa jih lahko vsako minuto ob najbolj srčni odgovornosti daš v bolniški stalež, če to ob prenapetem razglasu zdravstvene zaščite zahtevajo.

Ali naj sedaj od zdravnikov zahtevamo, da delajo drugače, kakršen je tok zdravstvenega skrbstva. Ali naj predlagamo, da postrojijo prijavljene, jim zaukažejo iztegniti jezik, potem pa se peljejo s piciklom ob vrsti in preprišejo hiper-mangan? Ali naj še nadalje predlagamo odpuste »maroderjev«, da ne bo pokvarjen procent izostajajočih itd.?

Ne, mi predlagamo samo znižanje bole-

zenskih izostankov na način, ki je človeški in na mero, ki je vsaj približno normal-

na na vsem svetu, kar naša ni. To pa je odvisno od nas samih.

Sekalova bajta gre

To »planiranje« moramo zabeležiti. Gre namreč za zadnjo hišo na stari poti s trga na Čočovje. Vzela jo bo vsekakor požrešnost po pesku. Čeprav ta pot ni bila na poti nikomur, bodo z odvozom tega peščenega plazu dosežene različne prednosti, predvsem pa bo bližje v ambulanto, kar je pri našem visokem bolniškem staležu komaj

Vasilij Terseglav:

Tipizacija orodnih jekel

Kako naj bi namesto velikega števila racionalno izdelovali manj vrst teh jekel pa vseeno ustregli potrebam

(Osnovne misli predavanja na strokovnem posvetovanju pri železarni Ravne)

Na našem zadnjem strokovnem posvetovanju nam je šef prodajnega oddelka L. Breznikar govoril o splošni problematiki naše prodaje. V obširni debati, ki se je razvila, je bilo med drugim tudi govora o določenih nemajhnih težavah, ki jih povzročata tako nam samim, kakor tudi potrošnikom, poplava najrazličnejših vrst orodnega jekla, tako domače kot tuje proizvodnje, ki se pojavljajo na jugoslovanskem tržišču. Pri analiziranju vzrokov smo prišli do važnega zaključka, da je delno krivo pomanjkanje nekega odrejenega sistema in tipizacije v proizvodnji naših orodnih jekel, kjer ni bilo do danes praktično še ničesar storjenega.

Potrebe po neki tipizaciji na področju proizvodnje orodnih jekel ne občutimo samo mi sami, temveč tudi naši potrošniki. Dalje ta problem ni aktualen samo pri nas, temveč tudi drugje v svetu. To me je napolnilo do spoznanja, da je nujno potrebno ponovno zagristi se v ta sicer že stari in vsem znani problem, katerega se nam do sedaj ni posrečilo zagrabiti s prave plati. Čeprav ne lahka, je vendar to ena naših važnih nalog. Ne le, da bo pravilna rešitev koristna nam vsem, temveč smo mi za to tudi prvi poklicani, saj smo praktično edini proizvajavci orodnih jekel v Jugoslaviji.

Preden pridemo na stvar samo, vam bom skušal na kratko orisati samo osnovne cilje, prednosti in pomen standardizacije oziroma tipizacije vobče. Tega pomena in teh koristi, ki jih prinaša standardizacija nam samim, to je proizvajavcem, se namreč danes še vse premalo zavedamo.

Standardizacija zožuje asortiment nekega proizvoda, v našem primeru jekla, na

neko razumno mejo. Jasno, morajo biti pri tem upoštevane zahteve in objektivne potrebe potrošnika, možnosti proizvajavca in pogoji čim bolj ekonomične proizvodnje. S tem se skupni volumen proizvodnje deli na manjše število standardnih vrst, s čimer se povečuje količina vsake standardne vrste. Proizvodnja se lahko izvaja v večjih serijah in postaja s tem tudi cenejša. Standardizacija je torej važen in pomemben faktor za dvig storilnosti dela na eni ter za znižanje proizvodnih stroškov na drugi strani.

Standardizacija omogoča s svojo nedvomiselno definicijo proizvoda, ki predpisuje vse lastnosti, obliko in dimenzijo ter obseg in enoten način kvalitetne kontrole, eksaktno sporazumevanje potrošnika in proizvajavca. Standardizacija preprečuje s tem torej vse nesporazume in spore, ter kot posledice teh sporov tudi gospodarsko škodo v eni ali drugi obliki. Standardizacija oziroma standardi imajo tudi po drugi strani važen vpliv na dvig kvalitetne ravni proizvodov. Pri današnjem številu vrst orodnih jekel, ki jih izdelujemo bodisi stalno ali pa samo občasno, nismo v stanju obdelati vseh kvalitetnih problemov njihove proizvodnje, zasledovati njihovega obnašanja v praksi, niti garantirati tiste smernosti njihove proizvodnje in kvalitete v taki meri, ki bi bila sicer nujna in potrebna.

Brez nadaljnega naštevanja vseh ostalih prednosti in koristi, ki nam jih standardizacija prinaša, je že iz dosedaj povedanega razvidna njena neprecenljiva vrednost v boju za večjo storilnost, znižanje proizvodnih stroškov in dvig kvalitetne

ravni naših proizvodov. To troje pa so naše osnovne naloge, okoli katerih se oziroma bi se prvenstveno moralo sukati vse naše delo.

V nasprotju s konstrukcijskimi jekli, ki so praktično že vsa zajeta v naših domačih JUS standardih, pa je standardizacija ali vsaj tipizacije orodnih jekel zaenkrat pri nas še nezorana ledina. Vzrokov za to, in to tehtnih, je več.

Prvič je proizvodnja orodnih jekel pri nas relativno mlada in nova. Z majhnimi izjemami smo proizvodnjo vseh vrst orodnega jekla, kakor jih danes poznamo, osvojili po letu 1945. V takratnem izrednem položaju izbor sortimenta, ki se do danes bistveno ni spremenil, ni temeljil niti ni mogel temeljiti na neki predhodni sistematični študiji celotne problematike te proizvodnje, stvarnih potreb trga in potrošnje. Razvoj oziroma osvajanje je potekalo brez določenega, vnaprej načrtanega sistema, ustrezajoč vedno le željam posameznih naročnikov. Pri tem pa smo več ali manj kopirali tuje vrste jekel, ki so jih tedaj uporabljali posamezniki.

Posledica tega, v takratnih okoliščinah edino možnega načina osvajanja proizvodnje orodnih jekel je bila ta, da se je nabralo pretirano veliko število vseh mogočih vrst jekla. Pri tem pa na eni strani še vedno niso z domačimi vrstami jekla pokrite vse potrebe, dočim izdelujemo po drugi strani za praktično en in isti namen uporabe veliko število različnih vrst jekla, ne da bi imeli za to tudi neko tehnično in ekonomsko opravičilo oziroma argumentacijo.

Drugi vzrok za to, še vedno precej neurejeno stanje v asortimentu orodnih jekel, pa je čisto tehnične prirode. V primerjavi s konstrukcijskimi jekli predstavljajo orodna po svojem namenu uporabe popolnoma različno in samostojno skupino. Pri konstrukcijskih jeklih so za njihovo kvaliteto vrednotenje v prvi vrsti važne njihove mehanske lastnosti. To so n. pr. trdnost, stezna meja, raztezek, kontrakcija itd. Lastnosti torej, ki jih lahko ne le eksaktno definiramo, temveč tudi številčno izrazimo, opredelimo in merimo z nekim enotnim merilom, česar izvzemši trdote, pri orodnih jeklih največkrat ne moremo. Pri njih govorimo o njihovi odpornosti proti obrabi, njihovi rezilni sposobnosti, njihovi obstojnosti pri povišanih temperaturah, njihovi občutljivosti pri toplotni obdelavi in še o nešteto drugih lastnosti. Večinoma torej o lastnostih, ki so nam sicer v običajni govorici vsem razumljive, vendar pa redko katero od njih lahko tudi številčno

opredelimo in merimo z nekim enotnim merilom. Rezilno sposobnost zahtevamo n. p. tako od strgarskega noža za obdelavo jekla, kot tudi od navadnega brivskega ali kuhinjskega noža. Te lastnosti pa v prvem in drugem primeru ne moremo med seboj primerjati z istim merilom. Ob takem primeru nam postane šele jasen obseg in širina pojma — rezilna sposobnost — v vsej njegovi razsežnosti. Ob tem nam navadno splashni tudi upanje, da bi to lastnost številčno opredelili. Ozko uniformiranje orodnih jekel v obliki, kot je to primer pri konstrukcijskih jeklih, je torej pri orodnih že zato mnogo težje izvedljivo.

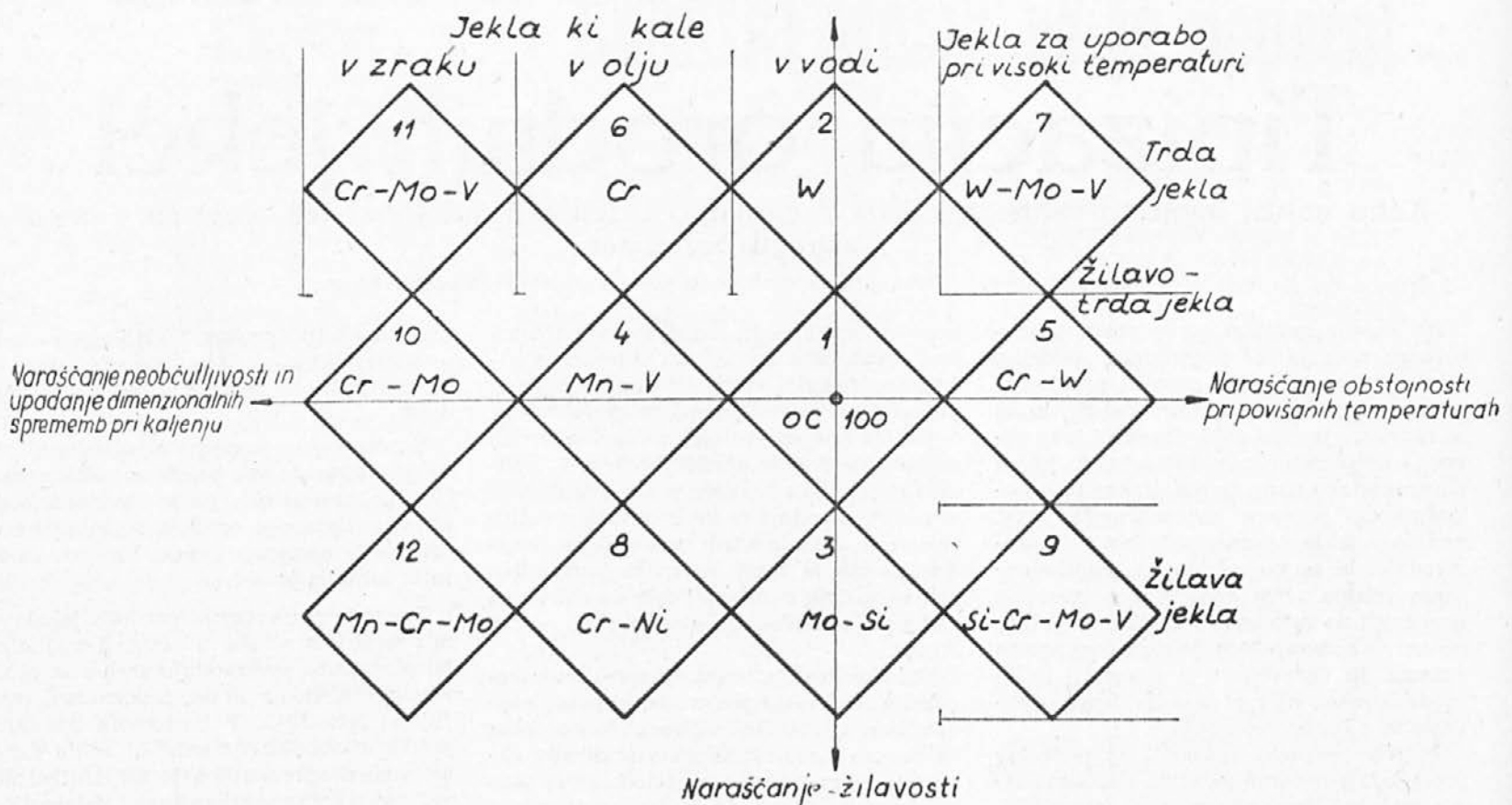
Kljub vsemu temu pa je vseeno tudi pri orodnih jeklih možno posamezne vrste z nekim zaokroženim značajem vsaj urediti v posamezne skupine in to v določen sistem, kar je prvi in osnovni pogoj za omejitev njihovega števila.

V naslednjem bom opisal enega od do sedaj verjetno najboljših sistemov oziroma

načinov tipizacije orodnih jekel. Ta ideja, ki izhaja od ene največjih ameriških specializiranih jeklarn za proizvodnjo orodnih jekel, je po svoji zamisli tako originalna, logično in pravilno zgrajena, v svojem bistvu enostavna in radikalna, da se moramo z njo spoznati. Razen tega se je v zadnjem času uveljavila tudi že v praksi in to ne samo v Ameriki temveč tudi že v nekaterih drugih deželah, ki so jo vsaka po svoje prilagodile svojim lokalnim razmeram in pogojem. Nedvomno bo lahko služila tudi nam za odskočno desko, da bomo z njeno pomočjo lažje prijeli za delo in prišli do cilja, h kateremu stremimo.

V Ameriki imenujejo ta način tipizacije — sistem vezanih orodnih jekel. Pod določenimi pogoji je možno celotno področje uporabnosti orodnih jekel pokriti z vsega dvanajstimi vrstami jekla. Sama zamisel oziroma sistem, ki je spodaj grafično ponazorjen, pa je zgrajen takole:

Naraščanje odpornosti proti obrabi-trdote

Ključ sistema je vsem jeklarjem in orodjarjem dobro znano ogljikovo — žilavo trdo — jeklo z okoli 1% ogljika. Naša oznaka za to vrsto jekla je OZ 100. To jeklo ima, ali naj bi vsaj imelo, pod pogojem, da je pravilno izdelano in pri lastnostih, ki mu jih predpisujemo, najbolj razširjeno uporabo. Pri izdelavi vsakega orodja bi se morali najprej vprašati, ali ga ni mogoče izdelati iz te vrste jekla. Po poznavanju vseh lastnosti, ki jih to jeklo mora imeti, bo odgovor v mnogih primerih pozitiven. Ako že v naprej vemo, da temu ni tako, ali če smo se z njegovo praktično uporabo prepričali, da za določen namen uporabe ni primerno, si moramo kot prvo vedno zastaviti vprašanje — ZAKAJ? Če se nekoliko zamislimo in poglobimo, bomo prišli do prepričanja, da so na

ta — zakaj? — vedno in v vsakem primeru možni samo štirje odgovori, in sicer:

1. Zato, ker se od orodja zahteva večja odpornost proti obrabi. Orodje bi bilo sicer lahko izdelano iz jekla OC 100, ker pa je namenjeno neprekinjenemu obratovanju, se od njega zahteva večja odpornost proti obrabi. Z naraščajočo odpornostjo proti obrabi se doseže tudi večja storilnost orodja. Tako jeklo najdemo v diagramu orodnih jekel v smeri proti severu. Severno od jekla OC 100 leži jeklo (v diagramu označeno s števil. 2), ki ima slične lastnosti kakor jeklo OC 100 z razliko, da je zaradi svoje visoke trdote tudi proti obrabi mnogo bolj odporno. To jeklo je legirano z volframom in ga v primerjavi z našim proizvodnim programom lahko primerjamo z enim od naših jekel iz OW skupine. Enako kakor

jeklo OC 100, se tudi to jeklo kali v vodi.

Ako potujemo torej v diagramu gledano iz izhodiščnega položaja jekla OC 100 v smeri proti severu, narašča v primerjavi z osnovnim jeklom OC 100 trdota in vzporedno s tem tudi odpornost proti obrabi, medtem ko žilavost upada.

2. Drugi odgovor se glasi: zato ker od jekla zahtevamo posebno veliko žilavost. Marsikatero orodje n. pr. sekači, prebijala in podobno, morajo imeti mnogo večjo žilavost, kot jo lahko doseže iz jekla OC 100 izdelano orodje. Tako jeklo, ki se prav tako kali v vodi kakor jeklo OC 100 in ima tudi drugače njemu zelo slične lastnosti, toda je le mnogo bolj žilavo, najdemo v našem diagramu v smeri proti jugu. Neposredno južno od jekla OC 100 leži silicij — molibdensko jeklo (3). V našem proiz-

vodnem programu jekla s to legurno sestavo nimamo, ako izvzamemo vsega nekaj šarž jekla OSIMO, ki smo jih pred leti izdelali.

Ako potujemo torej v diagramu v smeri proti severu, narašča trdota jekla in s tem njegova odpornost proti obrabi, medtem ko upada žilavost. Nasprotno pa v smeri proti jugu narašča žilavost in upada trdota, ter s tem tudi odpornost proti obrabi.

3. Tretji odgovor na naš »zakaj« bi bil: zato, ker se od jekla oziroma iz njega izdelanega orodja zaheva pri kaljenju velika neobčutljivost za nastanek kalilnih razpok in meroobstoynost. Tega ni vedno mogoče doseči pri jeklih, ki se kale v vodi. Marsikaterega orodja po končani toplotni obdelavi ni mogoče več brusiti ali kako drugače mehansko obdelati. Zaradi tega mora tudi po kaljenju obdržati svojo prvobitno obliko. Druga orodja imajo zopet lahko zelo komplicirane oblike. Tako orodje pa pri kaljenju v vodi kaj rado počí. Pri kaljenju neobčutljiva jekla in taka, ki jih pri kaljenju najmanj — vržejo — kakor pravimo, najdemo v diagramu v smeri proti zahodu. Neposredno zahodno od jekla OC 100 leži mangan — vanadijsko jeklo (4), ki ga tudi iz našega proizvodnega programa dobro poznamo. Je eno iz naše skupine »Merilo«. To jeklo se kali v olju. Še zahodnejše od tega jekla leži v diagramu krom-molibden-vanadijsko jeklo (10), pri katerem so te lastnosti še veliko bolj potencirane. Po lastnostih, ki mu jih predpisujemo, naj bi temu jeklu približno odgovarjal naš — Merilo extra.

4. Četrta in zadnji odgovor se glasi: Zato, ker se orodje uporablja pri višjih temperaturah, pri katerih pa ogljikovo orodno jeklo zgubi svojo trdoto. Rezilna orodja n. pr. kovaška ukovala ali orodja za vroče stiskanje, dosežejo pri uporabi tako visoke temperature, da izgubi ogljikovo jeklo pri njih svojo trdoto in s tem tudi delovno sposobnost. Jeklo, ki obdrži svojo trdoto tudi pri povišanih temperaturah, najdemo v diagramu v smeri proti vzhodu. Neposredno vzhodno od jekla OC 100 leži v diagramu krom-volframovo jeklo (5), torej eno od tipičnih predstavnikov naše UTOP skupine — konkretno bi bil to naš UTOP special.

Na naš — zakaj jekla OC 100 ni moč uporabiti za določeno orodje, drugega od navedenih štirih odgovorov ni. Ta način uporabe diagrama, da se v njem z našimi odgovori orientiramo po straneh neba, nam nudi sigurno osnovo za vedno pravilno izbiro jekla.

V praksi pa se mnogokrat zgodi, da zahtevamo od jekla dve lastnosti istočasno. Kar poiščimo nekaj primerov. Zahteva se n. pr. velika odpornost proti obrabi in istočasno še, da jeklo obdrži to svojo lastnost tudi pri povišanih temperaturah. Kako se bomo pa sedaj obrnili v našem diagramu? Čisto enostavno. Najprej potujemo, vedno gledano iz izhodiščne točke našega diagrama pri jeklu OC 100 v smeri proti severu in nato v smeri proti vzhodu. Severovzhodno od jekla OC 100 pa leži neko volfram-molibden-vanadijsko jeklo (7), ki je tipičen predstavnik brzoreznih jekel.

Po istem principu bomo znali odgovoriti tudi pri drugih kombinacijah. Zahteva se

visoka trdota oziroma odpornost proti obrabi pri istočasni neobčutljivosti pri kaljenju. Zasedujoč v diagramu smeri naraščanja teh lastnosti bomo šli najprej zopet proti severu in potem proti zahodu. Severozahodno od jekla OC 100 bomo našli neko kromsko jeklo (6). To pa je zelo dobro znano jeklo — naš OCR 12. Še zahodnejše od njega, kjer morajo biti te lastnosti še bolj izrazite, pa leži jeklo, označimo ga s številko 11. Po svojih karakteristikah naj bi mu odgovarjal naš OCR 12 extra.

S preostalima možnima dvema kombinacijama izpolnimo še ostala polja diagrama vezanih orodnih jekel. Jugovzhodno leži silicij — krom — molibden — vanadijsko jeklo. Zopet eno iz skupine žilavih UTOP jekel, konkretno naš UTOP-Mo ali UTOP extra.

Sedaj, ko imamo pred seboj v celoti izpopolnjeno šahovnico vezanih orodnih jekel, si jo oglejmo še nekoliko bolj podrobno in se zamislimo nad njo. Ugotovili bomo marsikaj. Prvič, da je ta teoretsko pravilno in logično sestavljeni diagram enostaven in zanesljiv pripomoček vsakemu orodjarju za vedno pravi izbor vrste jekla. Z njegovo pomočjo se bo v vsakem položaju vedno lahko pravilno orientiral v danes zamotanem labirintu vseh mogočih vrst orodnih jekel. Treba je le, da pozna lastnosti in karakteristike le ene vrste jekla, pa bo vedno lahko izbral pravo, ki bo odgovarjalo njegovim dejanskim potrebam. Gledano iz položaja izhodiščnega jekla (OC 100) mu v smeri proti severu narašča trdota in s tem odpornost proti obrabi, v smeri proti jugu žilavost, v smeri proti zahodu neobčutljivost pri toplotni obdelavi in dimenzionalna obstoynost, v smeri proti vzhodu obstoynost pri povi-

šanih temperaturah oziroma trdota v rdečem žaru, ter končno v diagonalnih smereh dve od navedenih lastnosti istočasno. Diagram pa bo koristno služil tudi nam, ki moramo potrošniku z nasveti pomagati, za katero vrsto jekla oziroma za katero skupino jekel naj se odloči v danem primeru. V enem in drugem je prva nepreprenljiva vrednost te sistematske ureditve orodnih jekel.

Dalje smo ugotovili, da je z 12 vrstami po svojih lastnostih različnih jekel možno pokriti vse polje uporabnosti orodnih jekel. (Iz vzeta so mogoče le zelo omejena specialna polja uporabe nekaj vrst orodnega jekla).

Razvrstimo sedaj vsa jekla našega proizvodnega programa v posamezna polja diagrama vezanih orodnih jekel in jih primerjajmo s temi 12 vrstami standardnih orodnih jekel. Ugotovili bomo, da se vsa množica orodnih jekel, ki jih izdelujemo, drenja v desnem zgornjem delu diagrama, medtem ko je ostala polovica zelo redko zasedena. Za polje številke 8 in 12 nam manjka celo vsako jeklo. Z drugimi besedami, pri neprimerno večjem številu vrst jekla, kot bi bilo to za normalne pogoje potrebno, z našo proizvodnjo ne krijemo vseh potreb, izdelujemo pa po drugi strani za določeno področje uporabe pretirano veliko število vrst jekla. Jeklar bo ugotovil še nekatere druge strani. Jekla v diagramu so se mu sama po sebi porazdelila v neke pravilne, med seboj vezane skupine. Skrajno desna vertikalna grupa so sama jekla, ki so obstojna pri visokih temperaturah. Druga vertikalna grupa v smeri od desne proti levi so jekla, ki se kale v vodi, v naslednji jekla, ki se kale v olju in v skrajni levi vertikalni koloni jekla, ki se kale na zra-

Jesenice (proti senčnemu delu) — središče predela, kjer so goreli prvi plavži na Slovenskem in predvsem po kadrih kar vse čase vodilna železarska industrija Jugoslavije. Čisto pod nebom se vidi silhueta Triglava

ku. Zgornja horizontalna vrsta so sama izrazito trda jekla, v srednji vrsti so grupirana žilavo-trda in v spodnji ekstremno žilava jekla.

Diagram nam bo večkrat pomagal odgovoriti tudi na nekatere metalurške probleme. Ni dolgo od tega, ko smo ugotavljali, da nekatere šarže našega elomax jekla niso dosegle zelene trdote in s tem odpornosti proti obrabi. Vse te šarže so imele višji odstotek silicija, kot je to z analiznim predpisom določeno.

Brez posebnega znanja o vplivih posameznih legurnih komponent na lastnosti jekla, kar je posebno poglavje metalurške znanosti, bomo iz samega diagrama že odkrili, da s povečanjem vsebnosti silicija, torej če se ne držimo obstoječih analiznih predpisov, tiščimo to jeklo iz polja 7 v diagramu, kjer bi jmoralo stati. S povečanjem silicija ga tlačimo navzdol proti jugu, kjer je področje silicij-molibdenskih, torej žilavih jekel. Povečanje žilavosti pa gre vedno na škodo trdote.

Kratko povedano, iz tega diagrama vezanih orodnih jekel lahko razberemo marsikaj in več, kot bi na prvi pogled mislili.

Pač pa se vsakomur, kdor se prvič sreča z njim, vzbudi dvom, ali ni ta zadeva, ki se sicer lepo sliši, le nekoliko preveč ponostavljena in ali je res mogoče z vsega 12 vrstami jekla rešiti vse normalne zahteve in potrebe prakse. S to stvarjo je pa takole. V uvodu neke sem že rekel, da to je mogoče, saj je to tudi praksa v glavnem že potrdila, vendar je bilo rečeno dalje — pod določenimi pogoji. Izpolnitev teh, pa za nas res ni vselej lahka.

Prvi in poglobitveni od teh pogojev je zopet in zopet ponavljajoča se — stalna in absolutna enakomernost kvalitete. Vse šarže jekla iste vrste morajo biti v celem intervalu posameznih kvalitetnih lastnosti, ki jih od njih zahtevamo, enake druga drugi, kot je dinar enak dinarju. Brez enakomernosti v kvaliteti posameznih vrst jekla se zruši vsa zgradba našega diagrama vezanih orodnih jekel.

Povrnimo se zopet k našemu osnovnemu jeklu OC 100. Ta temelj v zgradbi orodnih jekel je trdo, toda do določene meje tudi žilavo, torej žilavo trdo jeklo. To je znana lastnost ogljikovih orodnih jekel, ki pa nima zveze samo s kemično sestavo jekla, temveč je pogojena s kontrolirano velikostjo zrna in odrejeno prekaljivostjo, z drugimi besedami, z odrejeno globino kaljene plasti. To pa je posledica določenega načina izdelave jekla. Žilavost pri istočasni trdoti, je tista bistvena lastnost, ki mora biti s pravilno in enakomerno izdelavo zajamčena vsaki izdelani šarži te vrste jekla. Brez te stalne enakomernosti je, kot že rečeno, opisana zgradba diagrama nemogoča in tudi z njegovo pomočjo razviti zaključki netočni. Tak diagram pri nenakomerni kvaliteti bi bil tak (glej zgoraj):

Jeklo OC 100, ki nima prej omenjenih lastnosti, ki je n. pr. premalo žilavo, krije v diagramu le majhen del njemu določenega polja. Uporabno je zaradi tega le za omejeno število vrst orodja, kjer ta žilavost mogoče še zadostuje. Tako jeklo tudi s svojim sosedom ni več v neposredni zvezi. V našem diagramu nastanejo tako vmesna

nepokrita polja. Orodje, izdelano iz takega jekla, sili orodjarja v smeri proti jugu, da bi se izognil tej lastnosti. Kot logična posledica prejšnjih izvajanj, ima v tem pri-

meru iz južno od OC 100 ležečega jekla izdelano orodje za njegov namen uporabe premajhno trdoto in s tem premajhno odpornost proti obrabi. Prav zaradi tega se tudi drenja danes v tem kvadrantu cela vrsta jekel, posamezna celo v več variantah, s katerimi prekrivamo področje uporabe samo delno.

Čim prej bomo znali ustvariti take pogoje, da bo zajamčena stalna enakomernost proizvodnje in s tem kvalitete, ter da bomo vedno lahko zajamčili celoten obseg vsakokrat zelenih lastnosti, bo sama po sebi lahko odmrila marsikatera vrsta našega jekla, ki se drenja v tem kvadrantu uporabnosti. V principu velja isto seveda tudi za druge skupine naših jekel.

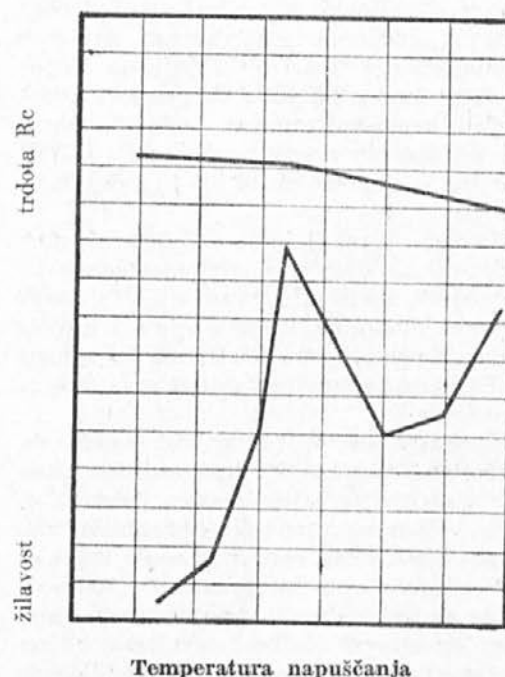
Drugo, kar je potrebno, je tak izbor jekel, da se posamezne lastnosti od jekla do jekla kontinuirno nadaljujejo. Ker pa danes govorimo le o sistemu in principih, se pri vseh teh lastnostih, ki jih mora imeti vsaka od posameznih dvanajstih vrst jekla, ne bomo ustavljali. Vendar pa ne bo odveč, ako spregovorimo nekaj besed le o eni od zelo važnih lastnosti, ki ne smejo biti pretrgane nikjer med posameznimi vrstami jekla. Izberimo si n. pr. žilavost.

Merjenje žilavosti, kot smo ga vajeni pri konstrukcijskih jeklih z nihalnimi kladivom, pri orodnih jeklih odpove. Na ta klasični način ugotovljena zarezna žilavost se pri oplemenjenih orodnih jeklih giblje v tako nizkih mejah, da ne nudi nobene možnosti ugotavljanja medsebojnih razlik. Zato se je za orodna jekla razvil nov, pri nas za sedaj še slabo poznan način ugotavljanja tako imenovane torijsko udarne žilavosti. Oplemenjeno poskusno epruveto v posebnem stroju obremenimo istočasno na torozijo in udar. Silo, potrebno za zlom palice, izračunamo iz difference brzine rotiranja plošče z udarnim nosom, ki prime na eni strani trdno vpeti poskusni vzorec pred zlomom in po njem. Ako tako dobljene vrednosti torozijsko-udarne žilavosti nanesimo v diagram v odvisnosti od temperature napuščanja, bomo za določeno vrsto jekla dobili n. pr. takole sliko (glej na desni):

Iz diagrama vidimo, da žilavost ne narašča vzporedno z naraščanjem tempera-

ture napuščanja, kar marsikdo čestokrat misli. Žilavost sprva narašča z naraščanjem temperature napuščanja. Pri določeni temperaturi doseže svoj višek in od tod dalje pri relativno malo povišani temperaturi napuščanja zelo naglo pada in pri še večjih temperaturah napuščanja ponovno počasi raste. Prvi porast žilavosti je posledica kalilnih napetosti in pretvorba tetragonalnega v kubični martenzit. Sledeči padec žilavosti je posledica razpada austenita. Pri še višjih temperaturah se prične razpadanje mastenzita, kar ima za posledico, da žilavost ponovno narašča. Tudi ta diagram odkrije nekaj stvari. Vidimo, da lahko dosežemo isto žilavost pri različnih temperaturah napuščanja. Optimalna temperatura napuščanja pa je tista, pri kateri dosežemo maksimalno žilavost pri istočasno minimalnem padcu trdote. Še važnejša ugotovitev pa je ta, da sorazmerno majhna sprememba temperature napuščanja lahko občutno zniža žilavost jekla. Ta kratek intermezzo nam je bil potreben za spoznanje, da moramo pri orodnih jeklih ugotavljati razne nove lastnosti, ki jih do sedaj normalno nismo zasledovali, in da je za uspeh pri uporabi tipiziranih jekel zelo važna tudi njihova precizna toplotna obdelava.

Ako naredimo iz vsega do sedaj govorenega majhen zaključek, potem je bil moj namen, na kratko ponovljen ta: Potreba po unifikaciji orodnih jekel v eni ali drugi obliki je iz dneva v dan nujnejša in glasnejša. O tem danes ni več treba prepričevati drug drugega. Prednosti in koristi, ki nam jih nudi tipizacija oziroma standardizacija vobče, so zadosti zgovoren dokaz za to. V današnjem razgovoru sem opisal enega od načinov in poti, kako se lahko približamo uresničitvi tega. Vsi se polno in dobro zavedamo, da naloga sicer ni lahka niti enostavna in da je tudi preko noči rešiti ne moremo.

Pred nami je še veliko tako teoretičnega kot praktičnega dela. Uspeh pa prej ali slej ne bo izostal. Volja obstaja in kjer je ta, se najde tudi pot. Naša prva dolžnost je, da se pogovorimo sedaj predvsem z našimi metalurgi, kje in kako bomo prijeli za delo.

ŠE ZIBELKA NA VODO . . .

Stara pogonska tehnika in praksa na naših vodah. Mlini, žage, stope, fužinarska gonila in še kaj

(Poglavje iz maturitetne naloge Hermine Pungartnik. Uvodno besedo pa je napisal prof. Tone Sušnik.)

Ko je pred leti prof. inž. Struna v svoji odlični študiji obravnaval vodne pogone na Slovenskem, je naš kraj zares bolj skop vključil. Mu pač krajani nismo nudili primerne gradiva. Imamo pa prav v Mežiški dolini celovit zgodovinski razvoj, kako so uporabljali vodno silo od raznih primitivnih pogonov, do repačev in turbin pri elektrarnah.

Vode in vodnega poguma je bilo pri nas zmerom zadosti. Že leta 1910 je na Meži večja elektrarna, ki je desetletja dajala luč Prevaljam in okolici, več kmetij pa si je napravilo kar svoje centrale (Lagoje, Šteharik, Ravnjak, Rožank idr.). V sestavku beremo, koliko je bilo pri nas mlinov in žag, pa vse še niti naštetu ni. Včasih se je vrtelo še več koles pa grabnih in gnalo mlinske kamne ter poganjalo stope, žage in take reči tudi s prenosi na daljavo. Kmetje v strminah so izkoriščali vodno silo tudi za prevažanje gnoja, za prenašanje vrec v mlin in iz mlina pa celo za donašanje vode (na pr. Florin v Topli, Pušnik idr.). Pač tako škripčevje oziroma vzpenjače. Saj so tudi vodovodi na tolkača dobesedno vodni pogon itd.

Zanimivo napravo na vodni pogon nam je opisal Prežihov Voranc v noveli »Boj na požiravniku«. Takole beremo: »Neki Dihur je napravil zibanje na vodni pogon od studenca za plotom. Sosedje so trdili, da so bili vsi na ta način zibani Dihurji nekoliko zavaljeni in da se jih ta lastnost še danes trdovratno drži . . .«

Ko objavljamo torej naslednjo sestavo (poglavje iz domače naloge letošnje maturantke Hermine Pungartnik), segamo v zanimivo in za naše kraje še neobdelano področje. Naše železarsko glasilo pa se tako dalje povezuje z delom gimnazije in vključuje mlade sodelavce.

Prof. T. S.

MLINI ZA ŽITO

Med najstarejše vodne pogone, pri katerih so bila vodna kolesa najprej v rabi, spadajo mlini za mletje žita. Mlini na vodni pogon so prišli v uporabo razmeroma pozno, prej pa so uporabljali le ročne in živalske mline.

Najprimitivnejši mlin je sestavljen iz dveh plošč iz granita ali peščenjaka. Spodnja plošča je malo večja od zgornje; zgornja se drgne po spodnji tako, da se žito, ki je med ploščami, zdrobi.

Ko se spodnja plošča dolbi, nastane počasni iz takega mlina m o ž n a r, iz tega pa prve stope. Pravi ročni mlin pa je postala šele k v e r n a. Ta ima v zgornjem kamnu luknjo in še lesen ročaj. Ko so kverni dodali še ročni pogon, so s tem nastali prvi primeri naših žrmelj.

Vsi ti mlini so še ročni, z razvojem teh pa se pojavijo tudi vodni mlini. V začetku so še zelo enostavni, vendar se vse bolj izpopolnjujejo.

Za pogon vodnega mlina služi tekoča voda, najdemo pa tudi mline, ki se poslužujejo morske plime in oseke.

Mlini stojijo navadno ob potoku (kjer pač ni prenosa). Od matičnega potoka je speljana posebna voda — mlinščica do jezua; od tod gre voda po rakah do mlinskega kolesa. Ali pa začenjajo rake kar na jezua matičnega potoka. Na kolesa se spušča z zapornico, pred njo pa so grablje, ki zadržujejo vejevje in razno šaro. Pri dotoku vode k mlinu ločimo: zgornji ali dotočni del, to je od jezua do zapornic, in spodnji ali odtočni del, to je od mlina nazaj do struge.

Število koles pri mlinu je odvisno od tega, koliko parov kamnov dela v mlinu. Če sta v mlinu dva para kamnov, bo imel mlin dve kolesi; če je en par, bo imel pač samo eno kolo. Pri nas pogosto najdemo mline z dvema kolesoma, največ pa jih je z enim samim. Lahko pa tudi eno kolo žene po dva ali tudi več parov mlinskih kamnov, za kar pa so potrebne prestave.

Deli vodnega mlina so v glavnem naslednji:

Rake ali rače, včasih jih imenujejo tudi **žlebi**. Po teh teče voda na kolo. Dolge so različno, odvisno pač od tega, kje in kako je mogoče zajeti vodo. Če je matična struga nizka, bodo rake daljše. Rake stojijo na opornikih, nazvanih »koze«, ki so vstavljeni v zemljo.

Vodno kolo, ki je lahko na korce ali lopate. Premer kolesa je odvisen od vodopada oziroma od količine vode.

Vratilo vodnega kolesa, ki mu pravijo kar vreteno. Na enem koncu je vodno kolo, na drugem pa palčno kolo. Vratilo je močno podaljšano v notranjost mlina.

Sam pogon in mlinsko spravo pa sestavljajo:

Palčno kolo — naši kmetje mu pravijo »komprat«. To je navadno leseno kolo s palci, ki se vpenjajo v **preslico**. Ta je sestavljena iz majhnih, pokončnih opornikov, ki so vpeti v zgornji in spodnji okrogli obod, kateri vklepa celotno preslico.

Dalje **os** — navadno je lesena in gre skozi preslico in oba kamna, par **mlinskih kamnov** ali »lafarjev«. To sta zgornjak ali zgornji kamen in spodnjak ali spodnji kamen. Spodnjak je pritrjen, zgornjak pa se vrti po spodnjaku. V zgornjem kamnu je luknja, skozi katero se vsiplje žito. Kamna sta nasekana, da se ju žito oprime. Kamna s premerom 70 cm ima 200 vrtljajev na minuto, kamen s premerom 100 cm pa ima 150 vrtljajev. Velikost kamnov je poljubna, poglavito je, da imajo zadostno število vrtljajev. Kamni so lahko naravni ali umetni. Naravni so pač iz naravnega kamna, umetni pa iz posebne mase. Prve je treba od časa do časa »naklepati«, se pravi — nasekati, ker se obrabijo, medtem ko umetni obdržijo svojo obliko oziroma robatost. Za mletje rži, ajde in koruze se uporabljajo kamni »teherčani«, ki se dobijo v Teharjih. Za pšenico pa veljajo kamni iz Tržiča — to so »kranjci«. Za mletje ovsca se najpogosteje uporabljajo umetni kamni, ker je oves najtrši. Za pogon mlinskega kamna je potrebno okrog 3,5 KM, kar mora torej dati vodno kolo.

Nadaljnji mlinski deli so še **grot** lijakaste oblike, kamor se nasuje žito. Pritrjen je na posebno gred, ki se trese tik nad luknjo v zgornjaku. **Postavek** ali »šteca«, na katerem sta kamna, pod njim pa je pogon mlinskega kamna. Omara za **tresilnjice** ali **miketulje** (pajtlkostn) je pritrjena ob postavek. **Tresilnjica** ali **putla** ima obliko vrece, na sredi ene strani pa je tanka svilena mreža, skozi katero se preseja moka. Čim finejša je mreža, tem lepše — drobne-

Repač — tokrat na delovnem mestu v Pungartnikovi fužini

je se moka preseje. Tresilnjica je pritrjena na posebne vilice. **Zajbrl**, ki je že zunaj omare, je žlebasto oblike in se tudi stalno trese in zaradi tega padajo z njega otrobi.

Delovanje mlina na vodni pogon je takole: Voda, ki priteče na vodno kolo, ga žene in z njim vred tudi palčno kolo, ki obenem vrti preslico ter s tem tudi os, katera gre skozi oba kamna. Os je pritrjena na zgornjak in ga vrti po spodnjaku.

Žito se vsiplje v grot in po žlebu polzi skozi luknjo med kamna. S tem, ko se ta dva vrtita, zdrobita žito, ki pada na tresilnjico v omari. Tresilnjica se trese in pre-

seja zmleto žito; zdrob — to je grobo zmleto žito — pa gre naprej na »zajbrl«, od koder pada v postavljeno posodo. Zdrob se potem nasipa še tako dolgo, da se vse ne zmelje in ostanejo le še otrobi, ki gredo po »zajbrlu« v posodo.

Včasih so v kakem mlinu tudi **stope**, kjer predelujejo proso v pšeno in ječmen v ješprenj.

Na vratilu zadnjega vodnega kolesa so v izdolbene luknje zabite lesene tace, ki dvigujejo stope. Stopa je navaden lesen, štirioglat in pokončen drog, ki ima na spodnjem koncu železen čevljev ali »šoln«.

Vse stope druge za drugo udarjajo v luknjo v debeli hrastovi kladi. Luknja je spodaj ožja kot zgoraj, da se proso vedno premika in pride vsako zrno pod stopo.

Sedaj najdemo stope že bolj poredko, le tu in tam so še v kakem bolj starem mlinu.

V Mežiški dolini je bilo nekdanj mnogo več mlinov na vodni pogon, kot pa jih še danes najdemo. Večinoma so razpadli ali pa so jih lastniki sami raznesli in doma naredili na elektriko. Toda nekaj se jih je le še ohranilo.

V zgornjem delu doline priteče v Črno potok iz Koprivne. Daleč zgoraj mora gnati **Lipoldov mlin**. Ta ima dvoje koles; eno za par kamnov, drugo pa služi za pogon slamoreznice.

Malo niže od tega mlina je nekoč mlel še **Šumelov mlin**, ki pa je popolnoma razdrt. Na travniku še samevata kamna in pogon mlina z velikim vodnim kolesom.

Na drugi strani doline ob koprivskem potoku je ozka dolina Bistra, s hitrim potokom Bistvo. Ob njej sta nekoč delala **Osojnikov in Knezov mlin**, od katerih pa so le še ostanki.

Tudi v Javorju je vse polno starih mlinov. Nekaj jih še dela, precej pa je že opuščenih.

Matvozov mlin, ki je nedaleč iz Črne, še vedno melje; prav tako **Prčnikov in Drvodlov**. Prčnikov ima dvoje koles, od katerih je eno za pogon slamoreznice. Tudi **Veselkov, Lukežev, Jedlovčnikov in Robnikov** še vedno delajo.

Mnogo več pa je na tej strani opuščenih mlinov. Taki so: **Klavžev, Podkržnikov, Malirijev, Makov, Pikov**. Za zadnjega so morali vodo napeljati čez cesto in se zato še zdaj vidi lesen most.

Krištanov, Gotovski, Kavnikov, Kumprejev in Koničev mlin so že popolnoma razdrti, le nekaj borih ostankov še priča o njihovem, nekdanjem obstoju.

V Mežici je bilo ob majhnem potoku Šumcu kar devet mlinov, od katerih pa delata samo še dva.

Čisto ob izviru je potok napeljan na rake **Mlačnikovega mlina**, ki je star že okrog 150 let. Je navaden na par kamnov, zato ima tudi eno vodno kolo. Ker pa struga naglo pada, ima kratke, toda precej visoke rake.

Včasih sta bila malo niže še **Potočnikov in Onžev mlin, Plodrov mlin** pa še vedno melje. Je zelo majhen in ima kratke ter ozke rake z enim kolesom na zgornjo vodo.

Zelo dolge in široke pa so rake **Ručnikovega mlina**. Ta ima dvoje koles na zgornjo vodo. Eno je za par kamnov, drugo pa za štiri stope. Ima pa še posebno kolo za pogon slamoreznice.

Poplava v lanskem letu je odnesla **Encijev mlin**, iz nekdanjega **Steržovega mlina** pa so naredili stanovanjsko hišo.

Popolnoma raznešen je tudi **Stonarijev mlin**, ki mu je neurje razneslo iez in rake. Imel je dva para kamnov z dvema kolesoma na zgornjo vodo.

Že čisto na vasi so nekoč mleli tudi v **Gutenbergerjevem mlinu**, ki je bil včasih na vodni pogon, pozneje pa so ga za-

KOROŠKI OKTET

»Z nobenim purgarjem
kne grem jaz tavšet
za mojo burno kajžico...«

Na Ravnah na Koroškem je spet pevski zbor.

Takole so se zbrali in pojo (na sliki z leve na desno): Boris **Škrubej** — prvi bas, Alojz **Fink** — I. tenor, Lenci **Mačič** — II. tenor, Tone **Ivartnik**, — I. tenor, Alojz **Winkler** — II. bas, Viktor **Krivec** — vodi, Franc **Podmeninšek** — II. bas, Peter **Grögl** — II. tenor in Albin **Krajnc** — I. bas.

Našli so se v dejavnosti Svobode, kjer so vsi kakor koli pomagali ter se dogovorili nekako lanske pomladi. Od nikoder ničesar niso iskali, stopili so skupaj, vadili, peli. Kar je bilo treba takega, so prispevali sami.

Najprej so pesem radi imeli, z veseljem vadili in nekaj ustvarili. Za javnost so začeli nastopati šele letos. Do sedaj imajo za

seboj že dvanajst uspešnih koncertov (med njimi tudi nastope izven ožjega kraja — v Rušah in Dobrni).

Prava zmaga je bil koncert 16. maja na Ravnah. Ko je šla po dvorani prva: »Sem sinoči pošto dobiv...«, smo že vedeli, da je tu zbor, ki bo pel. Tudi poslušalci prečistih ušes so samo še zaploskali. In ko so odpeli petindvajseto, smo še klicali.

Naša Koroška ima spet pevski zbor.

Ne, ničesar drugega s tem »spet« nočemo reči kot to, kar smo tedaj in kar ob njihovih nastopih vsi občutimo. Vsem, ki ljubijo pesem, ki so peli in pojo ter po svoje žrtvujejo za to lepoto — odkritosrčno priznanje! Ampak ta zbor je občutno, glasovno in organizacijsko tak, da zavzema mesto, ki v našem koroškem kraju ni bilo zasedeno.

Pojte po revirju, po deželi in zapojte koroško pesem tudi čez!

menjali z električnim. Ta mlin že več let ne dela, zgradbo pa prenavljajo.

Na desnem bregu Meže so bile nekdanje **stope za skorjo iglavcev — čreslovine**. V stopah zdrobljeno skorjo so pošiljali v neko tovarno v Celovec, kjer so iz nje pridobivali ekstrakte za predelavo kož v usnje.

Na tej strani Meže so bili včasih še: **Gotovnikov mlin**, v katerem so bile tudi stope, **Obretanov** in pa **Starijev mlin**.

Pri Štoparjevem mostu se izliva v Mežo precejšen potok, ki mu pravijo Reka. Visoko zgoraj je moral gnati **Zvonkov** in **Kajžarjev mlin**, ki pa sta že opuščena.

Tudi na **Polhov mlin** so ga potegnili. Tu mora gnati kar tri kolesa. Eno kolo, ki žene stope, je ob posebni manjši zgradbi, dve pa sta ob spodnji in ženeta dva para kamnov.

Nekoč so bile stope tudi v **Plodrovem** mlinu. Ta je imel včasih tri pare kamnov in še stope, sedaj pa delata le dva para, stope pa so že zdavnaj odstranili iz mlina.

Šeferjev mlin, ki ga tudi žene Reka, je še v dokaj dobrem stanju, čeprav je star že okrog dvesto let. Pred nekaj leti je ta mlin kupil Zmes, toda prvotno ime mlina se je še obdržalo. V tem mlinu so bili nekdanje trije pari kamnov in še stope. Zadnje so vrgli iz mlina že pred dvajsetimi leti, trije pari kamnov pa še delajo.

Cisto blizu glavne ceste je delal nekoč **Štoparjev mlin**. V začetku je bil na vodni pogon, pozneje pa so ga naredili na elektriko.

V Brančurnikovem grabnu pri Prevaljah je bil nekoč **farovski mlin**. Pozneje ga je kupil Plesivčnik in ga zato imenujejo tudi **Plesivčnikov mlin**. Imel je tri pare kamnov, v posebni uti pa še šest stop. Prava posebnost tega mlina je bila stiskalnica za olje, ki je bila edina te vrste v Mežiški dolini sploh.

Lansko neurje je odneslo rake in kolo **Alekarjevemu mlinu**, ki zato zdaj ne more več mleti. Imel je par kamnov, poleg tega pa še dve stopi.

V veliki beli stavbi je **Žibotov mlin**, ki pa je sedaj na elektriko. Na vodni pogon so nehali mleti lansko jesen, ko mu je neurje odneslo del rak in pokvarilo jez ter dotočno drago. V tem mlinu so trije pari kamnov, včasih pa je delalo tudi pet stop.

Na desni strani potoka je **Ženovčev mlin**.

Vodno kolo s premerom dva metra in okrog dvajset vrtljajev na minuto, je skoraj popolnoma zakopano v pesku; tudi rake so večinoma razdrte.

Na vratih tega mlina, ki so videti kot odprta knjiga, je napisanih več verzov. Že v eni sami kitici lahko vidimo vso lepoto »mlinarske poezije«.

Meljem, kurim si in pojem,
ker je zunaj zima, mraz,
mlinček melje in ropoče
ter mi dela kratek čas.

Tudi kitica pesmi »Naprej zastava slave« je napisana na njih.

Od nekdanje precej velikega **Žagarjevega** mlina so le še bori ostanki; nekaj rak, kolesa in kamni, pa tudi stope se še vidijo.

Končno najdemo ob tem potoku mlin, ki še dela. To je **Šibovski mlin**, ki ima dve kolesi za dva para kamnov in tri stope. V njem lahko meljejo čez vse leto, ker pozimi ne zmrzne, poleti pa ima tudi ob suši dovolj vode.

Tudi **Makejev mlin** še melje; od **Rogačnikovega**, **Lagojetovega** in **Ravnjakovega mlina** vidimo le nekaj ruševin, o nekdanjih mlinih kot so **Kotnikov**, **Macigojev**, **Krvavčev**, **Kurnikov**, **Ladinikov**, **Uršejev** in **Pučevov** pa ni več sledu.

Ko gremo iz Raven proti Kotljam, vidimo ob cesti majhen potok Kotuljščico, ki bolj leno teče proti Meži.

V tesni dolinici med dvema hribčkoma stoji ob Kotuljščici — **Kefrov mlin**. Znan je iz zgodovine naše KP, saj sta bila v njem dva zasedanja SKOJ-a. Prvo je bilo leta 1923, drugo pa leta 1926.

Dalje so ob Kotuljščici še: **Mlinarčev**, **Zdovčev**, **Matevžev** in **Kotnikov mlin**. Vsi ti ne delajo več, le v **Renerjevem** še meljejo.

Izpod Strojne priteče proti Ravnam **nov potok**, Reka imenovan.

Cisto blizu izliva v Mežo je nekoč gnal **Knepsov mlin**, ki je imel za dva para kamnov le eno kolo na zgornjo vodo, za kar pa je bilo potrebno prestavno kolesje. Sedaj dela ta mlin na električni pogon.

Majhen hudournik, ki teče v Reko, žene **Klošternikov mlin**. Zgradba sama je zelo majhna, vendar so zunaj nje kar tri kolesa in še pomične rake, ki se nastavijo na kolesa, kadar bi moral mlin mleti. Eno kolo uporabljajo za pogon slamoreznice. V mlinu sedaj ne meljejo več, ker je pokvarjen, vendar ga še mislijo popraviti.

Od nekdanjega **Prosenovega mlina** se še vidi struga, ki pa je že popolnoma zaraščena. Tudi dvoje koles sameva v neki uti, iz samega mlina pa delajo stanovanje.

Nedaleč od tega mlina pa še zmeraj melje mogočen **Munkov mlin**. Ob mlinu so tri vodna kolesa: dve za dva para kamnov, eno pa za stope. Ta mlin je star okrog dvesto let in je grajen iz samega kamenja, tako da je kakor kakšna veličastna trdnjava.

Ob Reki stoji še, kakor da bi bil ob breg prislonjen **Bromanov mlin**. Voda ne teče po rakah, kajti mlin že eno leto ne melje več. Ima še par kamnov, včasih pa je imel tudi stope. Sedaj ga nameravajo popolnoma raznesti in doma postaviti novega na elektriko.

Popolnoma razdrti pa so: **Merkačev**, **Makov**, **Novakov** in **Vutakov mlin**.

Munkov mlin

V tem delu smo si ogledali, kje vse v Mežiški dolini še najdemo mlino. Toda napak bi bilo razumeti, da so to vsi, ki so sploh v Mežiški dolini. Ne! Še jih je nekaj ob še manjših potokih, ne bomo pa jih posebej omenjali.

Ž A G E

Na našem gozdnem bogastvu je zrastle žagarstvo, ki ima svoje začetke še pri ročnem žaganju. Žaganje na roke je bilo seveda zelo zamudno in brez večjega uspeha.

Močno pa je žagarstvo zaživelo, ko so prišli k nam Italijani. S tem se pri nas prvič pojavi žaga na vodni pogon z enim listom — **venecijanka**. Zaradi enega samega lista pogosto imenujejo te žage tudi **samice**.

Z uporabo vodnih žag so lahko pričeli tudi z žaganjem trdega lesa, medtem ko tega prej navadno niso mogli, ker je bila prešlaba delovna sila. Tudi deske, na ta način žagane, so bile boljše in bolj ravno odrezane.

Za pogon vodnih žag so se najprej uporabljala **vodna vretena**, pozneje pa so prišla v rabo vodna kolesa, za kar pa je bil potreben prenosni mehanizem.

Pogosto so vodna vretena in vodna kolesa na žagah že zelo zapuščena, ponekod pa so jih že zamenjala tovarniško izdelana vodna kolesa in izboljšani jermeniki.

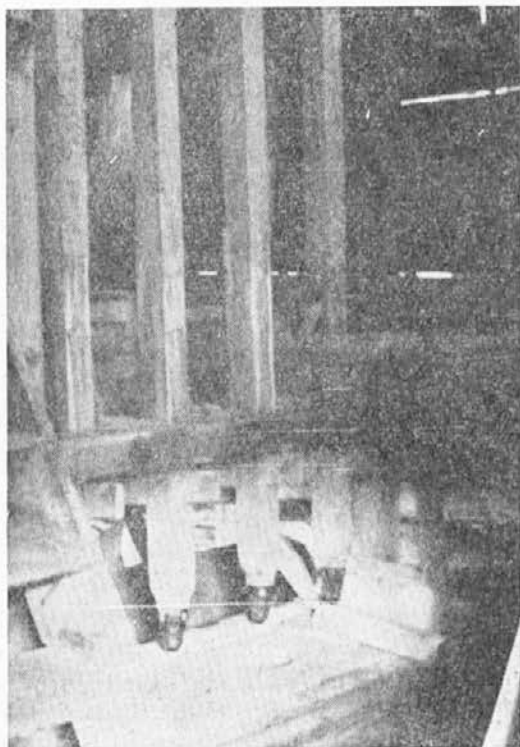
Kot primer najenostavnejše žage si oglejmo **Ručnikovo žago** v Mežici. Za pogon ji služi vodno vreteno. Z ročice na vretenu sega ojnica do lesenega jarma ali »brane« in ga v lesenih vodilih ali »nožnicah« poganja navzgor in navzdol. V jarmu je v lesenih kleščah vpet en žagin list. Ta je zelo močan in zato precej debel. Zaradi tega pušča širok rez in daje mnogo žagovine. Žagar mora zabijati v rez zagozdo, da se list bolj prosto giblje. Hlod je s klini pritrjen na lesenem vozu, ki ga podajalni mehanizem pomika po lesenih valjarjih.

Ob sami žagi je še cirkularka ali krožna žaga, na kateri obrobja žagar deske. Prej so to delali kar na sami venecijanki.

Pri poznejših izvedbah ima leseno vrtilo na enem koncu vodno kolo, na drugem pa palčno kolo, ki poganja manjše kolo ali »trubo« in kljuko ali »vinto«, ki z ojnico

Lipoldov mlin

Stope v Ručnikovem mlinu. Phale so in še phejo na tri ročice

poganja jarem. S tem se je dobilo za jarem zadostno število gibov. Ročica podaja voz s hlodom, in sicer tako, da se voz premakne, ko žagin list odreže po hlodu, se pravi, ko se pomakne navzdol.

Kmalu zamenjajo palčno kolo še jarmenice. V jarem so bili sedaj vpeti dva ali celo štirje listi. Po eni poti voza se sedaj dobi toliko desk, kolikor listov dela oziroma žaga. Če so listi vpeti bolj narazen, dobimo debelejšje deske, če pa so bolj tesno skupaj, odrežejo tanjše. List mora biti zelo napet, da se deske čim lepše žagajo.

Venecijanke so bile zelo pogoste tudi v Mežiški dolini. Za njihov pogon so se najpogosteje uporabljala vodna kolesa s korci na zgornjo vodo.

Lipoldova žaga v Koprivni, ki pa ne dela več, je imela za pogon veliko vodno kolo na korce. Ta žaga ne dela že nekaj let, nameravajo pa jo preurediti na električno.

Popolnoma razdrta je že Šumelova žaga, od katere je ostalo le še nekaj rak in vodno kolo.

Tudi od Pucove žage je ostala samo še podrtija, o nekdanji Škrubejevi in Mihevovi žagi pa skoraj ni več sledu. V Topli je še Burjakova žaga, sedaj na električno, včasih pa je imela vodni pogon.

V Bistri sta Osojnikova in Cvelbarjeva žaga, ki tudi ne delata več.

Čisto blizu Črne stoji Rožancova žaga, ki jo je gnalo vodno kolo, sedaj pa je na električno.

Na javorski strani je bila, nedaleč iz Črne, Božičeva žaga, v kateri so po prvi svetovni vojni žagali na parni pogon.

Malo dalje od te je delala tudi Rezmanova žaga, ki je tudi že popolnoma razdrta.

Poleg Ručnikove žage je v Mežici še »žagmaštrova« žaga. Do leta 1959 jo je gnalo veliko vodno kolo, zdaj pa so ga zamenjali s turbino, s čimer se je zmogljivost žage še povečala.

Ob Meži je bila še Torčeva žaga, ki je bila prvotno na vodno kolo, pozneje pa so jo naredili na turbinski pogon. Sedaj je tam manjša elektrarna.

Tudi kolo Štoparjeve žage je že kmalu zamenjala turbina. Žaga je v notranjosti že vsa razrušena, le zgradba še stoji.

Ob Reki stoji še Plodrova žaga, v kateri pa ne smejo žagati in je zato zapečaten; je pa še v zelo dobrem stanju.

V Brančurnikovem grabnu so leta 1919 zgradili Plesivčnikovo žago. Na električno je že štiri leta, prej pa jo je gnalo veliko vodno kolo na zgornjo vodo, ki je pritekala do žage po dvesto metrov dolgi dragi.

Popolnoma razdrta je skočidevska žaga, od katere stoji le še prazna zgradba, v notranjosti pa je še nekaj pogona. Ta žaga pozimi ni mogla delati, ker je voda zmrznila, spomladi in poleti pa so žagali tudi za druge.

Še više so bile včasih Šteharjeva, šibovska, Lagojetova, Ravnjakova žaga. Lagojetovo žago so podrli med vojno, sedaj pa so napravili novo na električno. Tudi stara Ravnjakova je že podrta, na njeno mesto pa so že postavili novo.

Ob Kotuljščici so nekdanje delale Rožankova, Pirkoferjeva, Podpečnikova žaga, sedaj pa ne režejo v nobeni več.

Za Knepsovo žago, ki stoji ob Reki, je pritekala voda po posebni dragi, ki se je odcepila od matične struge kakih tristo metrov više. Tu se še vidi jez, ki je zbiral vodo, in pa zapornica, s katero so spuščali vodo v drago. Ta žaga še vedno dela, toda že nekaj časa na električno, ker ji je neurje pokvarilo rake in kolo.

Tudi na meleško ali Krivčevo žago so morali dovajati vodo po posebni dragi. Zunanaj je še kar dobro ohranjeno vodno kolo pa tudi sam pogon v notranjosti še ni popolnoma razdrt. Sedaj nameravajo to žago popolnoma podreti.

Vse te žage, ki smo jih omenili zgoraj, so bile navadne venecijanke. Imele so en list in eno vodno kolo, včasih pa vodno vreteno.

Na takih venecijkah lahko žagajo hlode, debele tudi 80 cm. Dolžina hloda je odvisna od dolžine voza; navadno so dolgi do 6 m. Najpogosteje žagajo na njih smreko, borov in macesnov les, le bolj redko listavce, ker so mnogo trši od iglavcev.

Prednost starih venecijk je v tem, da so skoraj vsi njihovi deli leseni in se zato kaj lahko gradijo. Mažejo se le na nekaterih delih: na tečajih kolesa oziroma vretena in pri vodilih. Zaradi debelega lista, ki pušča široko rez, pa dajejo te žage mnogo žagovine in po nepotrebnem tratijo les. Vendar so se vzlic potratnosti z lesom in vodo, obdržale do danes še na mnogih vodnih žagah.

UPORABA VODNIH KOLES V RUDARSTVU IN FUŽINARSTVU

V rudarstvu in fužinarstvu so prišla vodna kolesa še do večje veljave.

Za dviganje oziroma črpanje vode iz jaskov in rovvov so služila zajemalna kolesa,

za dviganje rude pa posebna obakrajna kolesa. Tako kolo se je vrtelo na oba kraja in od tod tudi njegovo ime — obakrajno. Imelo je dve vrsti korcev. Ko je voda tekla na prvo vrsto, se je dvignila košara z rudo iz jaška, ko pa je tekla voda na drugo vrsto, se je košara spet pogreznila v rov, zato je bilo treba vodo spuščati izmenoma v prvi ali v drugi venec korcev. Košara je bila pripeta na verigi, ki je bila ovita okrog vratila vodnega kolesa.

Težko bi govorili o uporabi vodnih koles v rudarstvu v Mežiški dolini. V nekdanjem premogovniku v Mežici so za dviganje premoga uporabljali vodno kolo, vendar se ne ve kakšno.

Mnogo bolj pestra pa je uporaba vodnih koles v fužinarstvu. Vodna kolesa so gnala razne fužinarske naprave: mehove, kladiva, brusne kamne, valjalna ogrodja itd. Najpogosteje so gnala kladiva na vodni pogon — repače.

Od vseh nekdanjih repačev, včasih jih je bilo v Mežiški dolini okrog dvajset, sta se nam ohranila samo še dva. Eden je kot fužinarska znamenitost v muzeju na Ravnah, drugi pa v Pungartnikovi fužini v Mežici.

Tudi ta sedaj ne more več delati, ker mu je poplava v juniju lanskega leta odnesla jez in rake, vendar te sedaj že popravljajo, tako da bo spet lahko delal.

Za pogon tega repača služi vodno kolo na zgornjo vodo s premerom 3,5 m in s 36 korci. Od kolesa je v notranjosti fužine močno podaljšano vratilo, na katerem je dvanajst palcev.

Toporišče kladiva je iz trdega lesa, na spodnjem koncu pa ima glavo ali norca, ki ima vdeleno jedro. To udarja po nakovalu, ki je vstavljeno v debelo hrastovo klado. Rep toporišča je vkovan s tremi železnimi obroči, na spodnji strani pa ima nastavek ali klokar, ki udarja po železni plošči v leseni kladi, kadar se kladivo dvigne. Nekako pod polovico toporišča je postavljena klada po kateri premika pomočnik »pavra« ali postavljač, s katerim uravnava udarjanje kladiva. Ko se vratilo vrtili, se vrtilo tudi palci, ki pritiskajo rep navzdol in s tem dvigajo kladivo. Ko zdrkne palec z repa, kladivo zaradi lastne teže pade navzdol.

Hitrost in moč udarcev se uravnava z večjo ali manjšo količino vode. Dotok vode na kolo pa regulira s posebno »iglo«, ki

Mlačnikov mlin

ima na koncu ročico. Ta igla je pritrjena na zapornice v rakah. Ko se igla potegne navzdol, se zapornica dvigne in voda lahko teče na kolo. Vodo napušča pomočnik po znakih kovača, ki dela pod kladivom. Če zahteva več vode, da bo kladivo hitreje udarjalo, pomočnik, ki drži iglo, močno potegne navzdol, da se zapornica bolj odpre in je s tem dotok vode večji.

Za brušenje izdelkov uporabljajo v tej fužini velik brusni kamen, ki ga žene kolo s korci na zgornjo vodo, poleg tega pa imajo še manjše vzmetno kladivo, ki je na elektriko. Pod tem pa teže delajo, ker je lahek in nima tako močnih udarcev kot vodno kladivo, zato večinoma delajo le pod vodnim.

Ta fužina je bila nekdanj v sklopu fužin na Šumcu, ki so bile last grofa Thurna. Leta 1935 pa jo je kupil Pungartnik. Prej so v njej izvlačevali železo in žico, sedaj pa izdelujejo razno poljsko orodje, gozdarske in mesarske sekire, slamorezne klinke ter razno rezilno orodje.

Poleg te fužine, včasih se ji je reklo tudi **Kivova**, je bilo na Šumcu še pet drugih.

Najprej je stala fužina pri **Melku**, ki je nehala obratovati pred približno osemdesetimi leti. Sledila je ena najstarejših — **Logarjeva fužina**. Po prvi svetovni vojni se je ustavila **Čorejeva fužina**, od četrte — **Abnarjeve** pa je ostal le še zid. Peti obrat fužin je bila »**Pungartnikova fužina**«, ki je najstarejša in so najdelj delali v njej. Že čisto na vasi je bila »**pokerca**«. Tu so čistili izdelke s peskom in vodo, da je kovina dobila plavkast — jekleni sijaj.

Glavni izdelek fužin na Šumcu je bila žica debelejšje vrste. Tudi s kovanjem žebeljcev so se ukvarjali, toda le bolj malo.

Šumc je dajal dovolj vodne moči za vse fužine, pa tudi stalen je bil tako, da kovači nikdar niso bili v skrbeh zastran vode. Prava posebnost Šumca je, da se je železo v njem prav lahko kalilo, kar je bilo za mežiške fužinarje velikega pomena.

Fužine v Mežici so bile ožje povezane s fužinami v Črni. Te so začetki jeklarstva v naši dolini in zibelka železarne na Ravnah. Bile so ob Meži v Mušeniku, njihovi začetki se omenjajo že okrog leta 1620. Imele so valjarno, žičarno, presnovko in žebeljarno. V teh obratih so imeli dve težki vodni kladivi, za brusilnico pa je služilo pet vodnih koles.

Okoli leta 1890 se težišče jeklarstva prenese v staro žebeljarno na Ravnah, fužine v Črni in Mežici pa se počasi ustavijo.

Velika dragocenost žebeljarn na Ravnah je bila Meža, ki je dajala dovolj vodne moči za sedem vodnih koles, ki so gnala repače. Poleg teh velikih vodnih koles pa je imela še šest manjših.

Ko je tudi v naši dolini prišel do veljave parni pogon, so tudi na Ravnah zamenjali repače parna kladiva, pa tudi kolesa za pogon drugih naprav so počasi izginila.

Nekdanja prevaljska železarna, znana po izdelovanju tirnic, ki se je po združitvi z alpinsko rudarsko družbo preselila v Donawitz, je uporabljala kar šest vodnih kladiv, poleg tega pa še deset vodnih koles za pogon drugih naprav. Ko pa so na levem bregu Meže zgradili še novo železarno, so izvrgli vse stare vodne pogone in uvedli parnega.

Naše fužinarstvo je bilo močno navezano prav na delo z repači, zato so bili tudi tako številni. Ko pa so pričeli z izkoriščanjem moči parnih strojev, so ti sčasoma zamenjali repače, kajti novi časi terjajo ne samo nove ljudi, marveč tudi nove stroje.

PROPADANJE STARIH VODNIH POGONOV...

Stari vodni pogoni so bili najznačilnejša slika dejavnosti našega človeka že v davni. Toda zob časa jih že objeda in se vse bolj opuščajo. Tudi v Mežiški dolini je tako. Koliko je bilo mlinov, stop, žag in repačev nekdanj in koliko se jih je še ohranilo do danes! Njihovo število je zelo majhno, pa še ti so obsojeni na skorajšnji konec.

Mnogo starih vodnih pogonov je propadlo zaradi hudourniškega značaja naših potokov. Poleti, ko je suša, v strugi ni vode, ko pa pride deževje, ti potoki narastejo in na svoji poti trgajo in odnašajo vse, kar je mogoče.

Propadati pa so začeli tudi zaradi novih virov energije. To se je najbolje videlo v 19. stoletju, ko so vse bolj začeli obratovati parni pogonski stroji. Vse je kazalo, da se bo pridobivanje vodne moči moralo za vedno umakniti izrabi toplotne energije v parnih strojih, ki so imeli mnogo prednosti pred vodnimi. Z uporabo parnih pogonskih strojev, za industrijo izbran kraj ni bil več vezan na bližino reke, kakor je bilo prej nujno.

Ko so pričeli v kaloričnih centralah proizvajati električno energijo, je bil napredek že večji. Še vidnejši pa je postal, ko so ponovno začeli izkoriščati vodne sile, toda ne več z inačicami raznih vodnih mlinov, ki so bili vezani na kraje z vodnimi tokovi. Električna energija je šla za porabnikom kamor koli in takrat tovarne in obrtniška podjetja niso bila več primorana obratovati samo v določenih krajih.

Močno se je občutil ta napredek tudi v naši dolini. Repače so najpogosteje zamenjala parna kladiva, pozneje tudi kladiva na električni pogon, lastniki mlinov in žag pa so začeli le-te podirati in postavljati nove — na elektriko.

Toda kljub temu je ostalo iz zgodovine naše tehnike še nekaj teh starih spominkov industrijski in obrtniški dejavnosti v časih, ko je tudi naš človek začel krotiti naravne sile in jih uporabljati za to, da si je olajšal in izboljšal trde življenjske pogoje.

Čisto narobe

Ljudje potrebujejo klobuke, planiramo pa zelje

Iz pregleda nesreč pri delu v I. polletju 1962 vidimo tudi naslednje:

— Štirikrat je prišlo do poškodb oči, ker prizadeti niso uporabljali predpisanih zaščitnih očal.

— Pet nesreč pri delu je bilo, ker prizadeti niso uporabljali (ali pa morda celo niso imeli na razpolago) azbestne zaščite oziroma usnjenih gamaš pri ulivanju.

— Do dveh hujših opeklin na obrazu in vratu je prišlo, ker prizadeta nista uporabljala ustreznih zaščitnih obraznih mrež. Nadaljnji dve ranitvi sta nastali prav tako zaradi neuporabe zaščitnih mrež.

— Trikrat so bile poškodovane roke, ker prizadeti niso uporabljali zaščitnega ročnega usnja.

— Štirikrat so ranili ostružki, ker so jih prizadeti odstranjevali z roko namesto z grebljico.

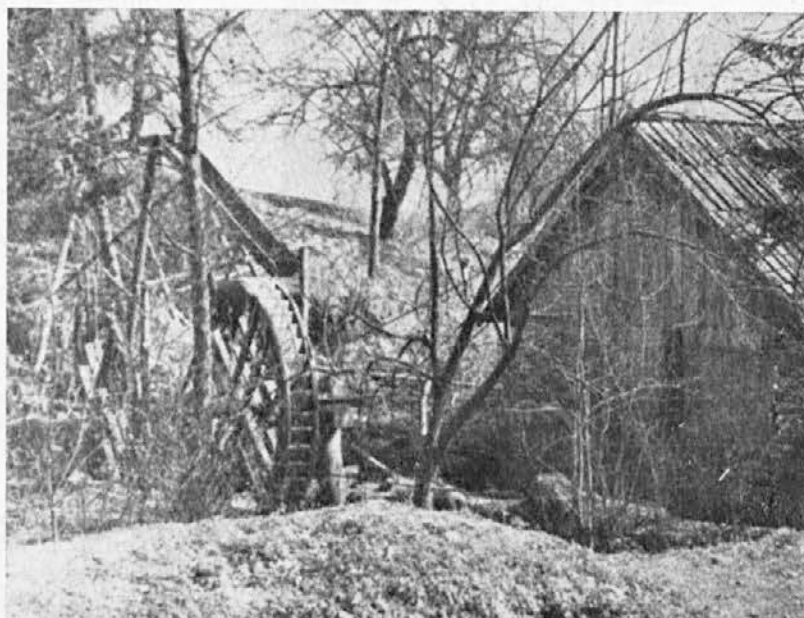
In tako naprej:

Ali pa:

— Sedem nesreč je bilo, ker se žerjavovodja in privezovalec nista dovolj sporazumela (dvig bremena prej, preden se je prizadeti zadosti odstranil oziroma je prizadeti dal znak za dvig ne da bi se predpisano odmaknil itd.).

In ko pri planiranju resničnih zaščitnih sredstev ter dopolnjevanju opozoril vprašujemo po obratih, kaj je treba dopolniti v tem smislu, je običajen odgovor: čevlje! Torej čisto mimo, kajti že tisto leto, ko je bilo nekaj sto teh krivo nazvanih čevljev poizkusno razdeljenih po posameznih delovnih mestih, je bilo petdeset nesreč več kot prej pet let zapovrstjo. Seveda ne rečemo, da so jih povzročili čevlji, temveč vidimo, da to ni pomagalo.

Ekonomske enote naj vsaj pri letošnjem načrtovanju gledajo na dopolnitve RESNIČNIH ZASČITNIH SREDSTEV po obratih, da bo manj nezgod.

Kloštrnikov mlin

Tu vidimo poleg vodnega kolesa tudi prenosno kolo (čisto na levi), ki je posredovalo vodno moč še za pogon gospodarskih strojev in naprav na domačiji

OB PRAVOPISU *po domače*

Zelo zgodaj je še bilo, ko sem se narahlo prebudil (nikdar ne vstajam ob takem času), in že bi se bil obrnil na drugo stran, kar mi je spanec na mah prešel: spomnil sem se urednikovega odločnega naročila, naj napišem nekaj o novem Pravopisu. Pa ne kakorkoli, temveč prav nekakšno kozerijo, se pravi ne prehudo strokovno, ampak tako bolj poljudno, za domačo rabo. Strokovno bi še nekako šlo, kozerija pa, hm, da se le ne izcimi kaj drugega. Treba bo biti lepo previden, sicer zajdemo v kašo.

Za uvod naj postavim potrjeno dejstvo: izid Pravopisa je za naš narodič zmeraj dogodek, ki ga prevzame in zburka bolj kot še tak umetni satelit za na luno. To pa je po moje čisto razumljivo in prav: saj si nazadnje na luno niti ne želimo tako zelo resno, prav pisati in govoriti bi pa le radi znali vsaj včasih. Lahko postrežem s konkretnimi dokazi. Prevaljska knjigarna se je na mah znebila vseh 50 izvodov Pravopisa in še jih je morala naročiti, taka sila je bila. Kaj šele v kaki Ljubljani.

Zadnji čas Slovenci vseh starosti in poklicev in spolov kar se da živo razpravljajo samo še o jezikovnih vprašanjih, pa naj bo na cesti, v lokalu ali avtobusu. Okoli prejšnjega petnajstega sem bil pri Enciju na Prevaljah taki zavzeti debati, ki seveda ni bila na čisto potrjeni znanstveni višini, sam priča. Menda so se posvetovale o uvajanju novih norm v svojo stroko tudi kuharice, kajti kosilo je bilo ta dan — opravičljivo — malo pozno. (Da bi Pravopis le kmalu preštudirale!) In še in še bi lahko našteval. Videl sem po njem vneto stikati celo ljudi, o katerih sem doslej

povsem zmotno sodil; da jim je lepota mile materinščine deveta briga. Vsekakor torej zares privlačna knjiga.

Novi Pravopis so kar tolste bukve, da uporabim to našo besedo. Nekateri sicer tarnajo, češ da so obupno drage in da si jih torej nikakor ne morejo privoščiti, čeprav bi jim bile potrebne kot vsakdanji kruh. Kdor pa bi temu milemu vzdihu hotel priti do dna upravičenosti, bi v njihovem inventarju večinoma zlahka odkril kopico še vse dražjih, pa manj porabnih in vrednih reči. Je pač križ.

In vsebino ter pomen tega zajetnega in mnogostranskega jezikovnega dela, ki ga je leta in leta pripravljala vrsta strokovnih ljudi, naj bi zdaj tu na skopem prostorčku kar moč popolno predstavil? Ne, to pač ni mogoče. Izberem lahko iz njega le nekaj malega drobtinice pa morda bolj po domače pokažem na to ali ono načelo, več nikar ne pričakujte.

Pa začnimo — seveda pri sebi. Kdo smo in kje smo doma? Polistajmo, ali nam bo Slovenski pravopis razodel. Aha, tu je že nekaj. Kraj Ravne, ljudje Ravenčani, domujejo na Ravnah (da, NA, ne pa V...). Sosednji kraj Prevalje, na Prevaljah, naziva prebivalcev ne izvemo. Hotuljci so v Kotljah, Mežičani v Mežici. Črna — Črne pa ni, mogoče, ker je cesta do nje preveč slaba. Tu si dovolim opozoniti prihodnjo izdajo, če bo takrat že asfalt do tja: prebivalci tega kraja niso morda Črnoci (zdaj prej Belci), pač pa jim rečejo Črnjani; toda pridevnik je le črnski.

Da ne bo kdo mislil, da nalašč samo Črna manjka — tudi drugih krajev ni vseh, so pa namesto njih kaki sosednji, včasih manjši. Prežihova Jamnica seveda ni mogla ostati zunaj (v Jamnici; za pravo se čuje tudi na Jamnici), čeravno Pravopis ni krajevni leksikon. Tudi Meškove Sele ne manjkajo, zato pa začudeni pogrešamo Uršljo goro. No, tu je vsaj Peca, v kateri spi kralj Matjaž. (pozor, odgovorni, ne več Kralj!). Posebno važno je, da so se uveljavile naše Ravne, ker se je urednik nekdanj bal, da bodo utonile v morju takih krajev, a so edine obstale. Omenjena je celo ravenska železarna in častno spredaj spet železarna (z malo!) Ravne. Časti torej dovolj.

Ker smo že pri imenih, povejmo še enkrat, da imajo tudi v pisavi osebna imena izrecno prečnost pred priimki, kakor se spodobi, torej Pavel Cesar in ne narobe; vendar si naj ogleda, kdor ima opravka z abecednimi seznanji, še drugi del določila, da ga ne bo pozneje kdo pri sebi zmerjal.

Zadnje čase, odkar se je pripravljala novi pravopis in stari menda ni več veljal, se je razpasla pri nas prečudna moda. Gotovo ste dostikrat strmeč občudovali razne plakate, ovitke knjig in revije pa drugo, ki so tako pogumno pisali vsa imena z malo, in ste ob tem pač obžalovali pomanjkljivost svojega pravopisnega znanja, ki ni sledilo sodobne-

mu razvoju. (Da bi bili novost posnemali recimo pri pisanih prijateljem in v podpisih, vem, da niste imeli poguma.) Ker pa je tako velikih črk malo ostajalo, so z njimi vse pridneje opremljali najrazličnejše urade in uradiče, uredbe in urednice pa celo posamezne člene v njih. To je dalo potem menda dodatno veljavo.

Pokukali smo torej, kako je zadevo potrdil novi Pravopis. Glede prvega vas moramo žal razočarati, našli nismo prav nič. Glede drugega pa še bolj, ker tam piše čisto nasprotno, da bomo odslej namreč vedno bolj hodili na občinski ljudski odbor (Ravne), se zanimali, kako dela njegov svet za šolstvo, nestrpnost čakali, kaj je sklenila zvezna ljudska skupščina in tako naprej. Torej vse lepo z malo, bolj naše in tudi bolj demokratsko.

Še marsikje drugje je šla velika začetnica v zasluženi pokoj. Praznovali bomo praznik dela (saj tako je bilo rečeno že doslej), potem dan vstaje, se ob dnevu mrtvih spominjali pohorskega bataljona. Čestitko prijatelju Jožetu bomo zaključili, da »te prav lepo pozdravlja tvoj Franček«, ne več Te in Tvoj, za izražanje posebnega spoštovanja pa je tako že samo vikanje dovolj (vam, vaš...).

Preveč smo se razgovorili, čas hiti (prostora zmanjkuje, po pravici). Na hitro še nekaj novosti.

Deljenje besed nam je pametno olajšano; strojepiski ob desetih ne bo treba več premišljati, ali je po pravopisu lačna ali la-čna, ravna se bo lahko bolj po občutku. Kako pravilce pa si seveda lahko še zmeraj zapomni.

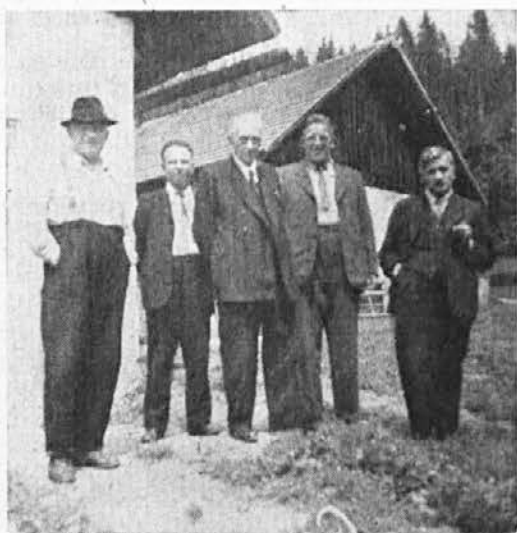
Pri nekaterih besedah bo posihodob manj preglavic, ker smemo zapisati poljubno: od kod ali odkod, po strani ali postrani, zame ali za mene. Pač pa je po novem samo svetlo siv ali rdeče rjav (ena barva). Itd.

Pri števniki pišemo odslej stotice kar lepo skupaj, torej šeststo, pač pa še vedno ločimo tisočake, da jim izkažemo primerno večje spoštovanje (šest tisoč). Saj poznate tisto dnevno: stotak, kaj pa je to danes? Opomnim pa naj, da drobiž shranimo tudi zdaj posebej, torej šeststo šest. Najbrž je tako treba pisati tudi nakaznice, saj je bolj pregledno.

Po novem smo se rešili pogostnih napak pri prislovih, ker lahko ugotovimo upr. na oba načina: danes smo pa spet draže ali dražje plačali; oboje je prav. Ne, ni prav, reči bi se moralo; ceneje ali cenejše. Trgovine in podjetja, upoštevajte tudi to pravopisno možnost!

Sploh skuša biti naš priročnik bolj sproščen in demokratičen, zato dostikrat dopušča dvojnice v pravopisu in pravo-rečju. Tako se nihče ne bo smel več spotikati nad stezo (s polglasnikom, seveda) ali nad otrôki (prej le stezà, z otrôki), tudi vzdihljaji bodo lahko vzdihljaji. Pravopis je priznal nadalje, da je bolj v živi rabi avto cesta kot avtna cesta, alfa žarki kot žarki alfa, B vitamin itd., čeravno si včasih lahko pomagamo še drugače. Sestavljalci so nam torej skušali vsem čimbolj ustreči, kjer se le da, da se ne bi po nepotrebem pačili.

Nekje pa so le preveč popustili in to celo samo rajnim za lep spomin ter pri

FINŽGAR PRI PREŽIHU

Bila sta mohorjanska prijatelja. Nedavno umrlega 92-letnega pisatelja Fr. S. Finžgarja pa se stari Prevaljanarji spominjajo še izza njegovih obiskov na Prevaljah, ko se je tu stiskala Mohorjeva družba v letih 1919 do 1929. »Ko je morala Družba v naglici bežati iz Celovca in iti v barake na Prevaljah. Na Prevaljah se je tiskarna za silo naselila...« (Fr. S. F., Leta mojega popotovanja 320). Slika menda iz leta 1947 na Prežihovi gorici. (Z leve na desno: Prežih, Stele, Finžgar, Munda in France Bevk od odbora Mohorjeve)

tem malo hudo zadeli žive, katerim se zdi, da se po sto letih svet vendarle drugače suče. Mislim na tisti zdaj že kar razvpiti -avec in -ivec z družino, ki nas skuša nekako obleči v narodne noše in irhovino, kar pa se nam zdi vsaj nekaterim le že malce preneokretno. Je pa zgovorno, koliko vnetih častilcev si je taka častitljiva starina našla, razne pisce pa urednike in še prevajlske gasivce. O, da bi jih navdal celotni duh Pravopisa, to bi nastopili za slovenščino zlati časi; a ta zarja je marsikje še za gorami ...

Našemu uredniku pa bi ob tej priložnosti pošepnil, maj glede te kočljive zadeve ne bo pretankovesten in naj (posebno seveda meni) pusti majčkeno svobode. Sicer nočem, da bi me kdo prijemal zaradi krive vere in pohujševanja, mislim pač samo, da je jezik le nekaj živega in mu malo prostosti ob vsem dolžnem spoštovanju dogovorjenih osnovnih načel ne škodi, saj to je razvoj. Tako nam gotovo niti Slovenski pravopis niti njega širokosrčni glavni urednik ne bosta zamerila, če bomo na Koroškem še naprej govorili tudi o kaki steljeraji in dražnikih in repici (prosimo nekatere učitelje, naj tega ne jemljejo za najhujšo napako) kljub temu, da jih v našem slovarju še ni, kakor pa so npr. že naše solzice. Saj pametnim se ni težko sporazumeti.

S. Kotnik

Klic po večji pažnji

Nesreče pri delu po ekonomskih enotah v I. polletju

Ekonomska enota	Število nezgod						Opomba
	januar	februar	marec	april	maj	junij	
Topilnica	4	-	1	1	1	3	— junija spet slabo
Liv. obrati	4	5	9	4	3	5+1	— zopet poslabšanje
Kovačnica	3+1	1+1	6	3	-	2	— marec nemogoč
Valjarna	2	2	3	6	2	3	— april nemogoč
Term. obdelava	-	-	1	-	1	-	— obe po nepotrebnem
Meh. obdelava	3	6+1	5+1	5+1	4	6+1	— kar naprej slabo
Vzmetarna	+1	2	-	-	1	2	— daleko preveč
Energetski	-	1	-	+1	-	-	— zadnje mesece gre
El-obrat	-	-	-	-	-	-	— odlično!
Strojni remont	+1	-	2+1	-	-	-	— zadnje mesece gre
Gradbeni	-	-	-	-	1	1	— dve preveč
Promet	-	-	-	-	-	-	— odlično!
OTK-kem. lab	-	1	-	-	-	-	— ena preveč
-žariln.	-	+1	-	-	-	-	— v redu
-mehanična	-	1	-	-	1	-	— dve preveč
Špedicija	-	-	-	1	1	1	— tri preveč
Upr. oddelki	-	-	-	-	-	-	— v redu
Skupaj	16+3	19+3	27+2	20+2	15	23+3	— zanič!

Tako slabi že pet let nazaj nismo bili.

Rezultat delovnega varstva smo pravzaprav pokvarili že lani, ko je porastla pogostost nesreč na okoli 10 % nezgod letno na zaposlene. V letošnjem I. polletju pa smo to še naprej poslabšali.

Zakaj neki?

Ekonomske enote, pogledjte in ukrepajte za boljše rezultate!

Motivi
iz koroškega kraja
že zmagujejo.
Beri
poročilo na strani 41!

Druga nagrada za naše dečve v Beogradu (Foto: S. Kotnik)

Dvojna ovset pri Kogelniku v Kotu

Lampretova Lizika z občine pa Rudi Ocepek

Strigelnov in Rebernikova oziroma narobe

*Je venec
na glavi
ti bel
in zelen,
pa prstan
na roki
za te
narejen...*

Spet nekaj ovsetnih podob, podob iz veselih dni.

Skoro kar vse je v okviru fužin — od parov, muzikantov in svetov ali pa v takih družinskih povezavah in plemenitem sosedstvu.

Menili smo zajeti enkrat celotno to ovsetno zadevo po koroških običajih, a še ne gre. Enkrat pozneje za osveženje jekla. Valjavec Ivan Pusovnik bo zapisal svojih dvesto priložnostnih pesmi in rekov, povezavo pa bo dal tekst oziroma komentar »Koroške kmečke ovseti«, ki so jo igrali takrat v Kotljah.

Zbadljivke je zapisal in slike posodil topilec Avgust Kokal, ki je razveseljeval s svojimi mehi tudi že stotine in stotine teh družinskih praznikov.

*Je lepa in mlada
pa nima moža.
Je grda in stara
pa ima po dva*

*Je dečva Poljanka,
je fantič Gorjanc.
Jo prime pod roko,
jo pelje v klan'c.*

*Ko bi mene imela,
bi b'la zmerom vesela.
Če bi kruha ne b'lo,
ti bi zagodel eno.*

*Oj, fantič, ti fantič,
saj nisem pijana,
da bi se zagledala
v tak'ga ribana.*

*Gril godi, gril godi
pa struna brči,
ta gluhi pa čuje
in rajat leti.*

*Čeprav sem že plešast,
neroden kot som,
a tebe oženil
nikoli ne bom.*

Pikalova iz Mežice je šla na Predovsko

Grabljenje venca v koš, ko se »dol pleše«

Zenovčeva Mička in Berložnikov s Prevalj

Tradicija izdelave plemenitih jekel na Ravnah

Čeprav je bila ta reč v našem listu vsaj v prvih letnikih zadosti obravnavana, pa še zmerom kdo vpraša za takimi zgodovinskimi podatki podjetja. Zaradi tega tu ponavljamo kratko nastavo za prvo silo.

Več o tem in menda kar vse pa najdemo v Mohoričevi knjigi: »Industrializacija Mežiške doline«, ki je v kraju gotovo ne manjka, saj smo tedaj tudi mi skozi vse leto opozarjali koroške domove na nakup te zgodovinske izdaje.

Železarna Ravne ima tradicijo oziroma izkušnje ene najstarejših proizvodnih žlahtnega jekla v Evropi.

Njeni začetki segajo v dobo znane in živahne proizvodnje in predelave železa na Koroškem, ki je predzgodovinskega porekla (rudnik v Hüttenbergu).

Pridobivanje železa v tej deželi se omenja že v času keltskih Noričanov in so rimski pesniki, ki so opevali »noriško« železo, slavili s tem tudi mojstrovino koroških železarjev.

Železarski ognji so goreli in železarska kladiiva so udarjala po tej alpski deželi skozi stoletja. Še leta 1832 je obratovalo po vzhodni in spodnji Koroški 130 večjih in manjših železarskih obratovalnic, med njimi tudi fužine na Meži — obrati v Črni, v Mežici, na Prevaljah in na Ravnah. Samo ob potoku Šumcu nad Mežico je pritrkovalo šest takih kovačij.

Toda po letih krize oziroma po revolucionarnem tehniškem napredku v drugi polovici prejšnjega stoletja, ki je preobrazil pridobivanje železa, najdemo leta 1887 od nekdanjih 29 večjih železarskih postojank živih le še dvanajst, od prej 18 visokih peči pa le še osem. Novi pogoji so zahtevali preusmeritev industrijske politike, razdrobljeni mali obrati so postali nerenabilni in so ugašali drug za drugim. Ob koncu stoletja je ugasnila tudi najmočnejša med njimi — slovita železarna na Prevaljah.

Vsa ta železarska bit se je takrat zlila v Alpino in so od tedaj toliko jačje zagoreli plavži novega železarskega središča ob »železni gori« (Eisenerz) — Donawitz-a.

In ob tem zatonu znamenitega koroškega železarstva so Ravne ostale in napredovale. Ostale so in napredovale na pridobljenih izkušnjah proizvodnje žlahtnih jekel, kateri so se posvetili zadosti zgodaj (v firmi nad 150 let direktni poudarek: jeklarna na Ravnah).

Za ustanovitveno leto Jeklarne na Ravnah velja leto 1620 — nakup rudoslednih pravic oziroma začetek fužin v Črni. Vsi ti obrati ob Meži — razen železarne na Prevaljah — so bili namreč v skupnem lastništvu in so se proti koncu prejšnjega stoletja skoncentrirali na Ravnah. Same fužine pod gradom Ravne pa so verjetno še starejše, kajti v kraju je od davno cvetela žehliarska oziroma žičarska obrt. Naselbina Ravne na Koroškem si je namreč že leta 1396 pridobila pravice svobodnega knežjega trga ter živahno trgovala — sejmsko mesto.

Ravensko jeklo je kmalu pridobilo svoj sloves. Izdelki so se odlikovali po gostoti, mehki in homogenosti. Že na veliki in-

dustrijski razstavi leta 1838 v Celovcu so želi izdelki fužin na Meži: žebli, žica, caj-nasto železo, kovano železo, razna jekla, predvsem pa paličasto jeklo, vse priznanje in pohvalo strokovnjakov. Priznanja in odlikovanja so sledila zapovrstjo, na vseh razstavah stoletja v Trstu, na Dunaju, v Grazu in dvakrat v Parizu, kjer so Ravne razstavljale tekoimenovano breščansko jeklo, jeklo za kose in nože, srebrnasto jeklo, jeklo na rožo oziroma proizvode pudlarskega jekla in jekla v talilnih loncih v kovani in valjani predelavi.

Proizvodi Jeklarne na Ravnah so bili znani in čislani na vseh svetovnih tržiščih. Iz starih odpremnih knjig vidimo dobavna mesta, kakor: Hongkong, Changhai, Calcuta, Tokio, Kiev, Bombay, Damask, Istanbul, Ciper, Atene, Aleksandria, Sici- lia, Marseille, Sevilla, Madrid, Lisbona, Manchester ter Paranagua, San Felix, Merida, Columbia, Barrios in Vera Cruz celo na ameriških kontinentih. Vse skupaj seveda v majhnih količinah, kajti fužine so zaposlovale skupno le kakih 200 do 300 železarjev, vendar v kvalitetnem renomeju.

Velike spremembe železarske proizvodnje ob koncu prejšnjega stoletja, ki so pokosile vse stoletne alpske obrate, raven-

ske delavnosti torej niso mogle ogroziti. Kajti ravenski fužinarji so skrbno zbirali izkušnje, ki so jih pridobili pri požlahtnjevanju jekel, ter so znali braniti svoj sloves in obstanek. Dogajalo se je, da so na pr. poznavalci kvalitete v Franciji kljub višji ceni dajali prednost ravenskim proizvodom pred cenejšimi švedskimi in angleškimi. Prav v letih propadanja koroškega železarstva so se na Ravnah dalje specializirali na razne vrste orodnega jekla, vzeli v program nove vrste brzoreznega oziroma legiranega orodnega in nelegiranega jekla raznih kvalitete. Tak proizvodni program je zavaroval obstanek in omogočil vzpon vse do prve svetovne vojne ter z nekaterimi dopolnitvami zajamčil obstoj tudi v dobi oziroma v razmerah do druge svetovne vojne.

S temi izkušnjami je jeklarna na Ravnah dočkala socialistično Jugoslavijo, katere načela in praksa so storila toliko polet. Ob vsestranski rasti domovine in v zaupanju v pridobljene izkušnje se je jeklarna razvila v moderno industrijo plemenitih jekel mednarodnega priznanja in sodelovanja. Z novimi investicijami in z novimi odnosi se je omogočil razvoj obratov do kvalitete in izdelkov, ki zadovoljujejo trg in zagotavljajo bodočnost.

Vprašaj v Suhi

To je tisti S v Suhi, o katerem smo zapisali v zadnjem listu na strani 27 spodaj. Strugo smo namreč zavijugali, kolikor se je le dalo, da se more voda izogibati. Ampak tudi tisti zaraščeni del korita se vidi na sliki, da bi se voda od sonca preveč ne pregrela

NAŠA GIMNAZIJA

DAJE POROČILO ZA ŠOLSKO LETO 1961-62

SOLSKI ODBOR

(skladno s členom 135 zakona o šolstvu po pravilniku šole: od 8. 2. 1962)

Predsednik: Drago Pistotnik (zbor volivcev Prevalje); namestnik: Roman Kogelnik (DS železarne Ravne); tajnica: Vera Koprivc (Ob. kom. LMS); Ruža Borštner (zbor volivcev Ravne); Adi Cigler (skupnost učencev); Avgust Černetič (učiteljski zbor); Franc Garb (učiteljski zbor); inž. Milan Dobovišek (obč. LO Ravne); inž. Anton Letonja (DS železarne Ravne); Jože Oderlap (DS Rudniki Mežica); Miha Ošlak (zbor volivcev Ravne); Lojzka Pavlin (ZB Ravne); Ožbe Prosen (obč. LO Radlje); Marija Polajner (skupnost učencev); dr. Sušnik Franc (kot ravnatelj); Lilijana Šnabl (Obč. LO Dravograd); Marija Šuler (zbor volivcev Ravne); Hilda Vavpot (ob. LO Slov. Gradec); Henrik Žlebnik (skupnost učencev). — Komisije: ideološko-vzgojna: predsednik Avgust Černetič, člani: Golčer Jože, Koprivc Vera, Šuler Milena, Zavratnik Tone. — Socialna: predsednica: Lojzka Pavlin, člani: Marija Dretnik, Adi Cigler, Olga Heric in Marija Polajner. — Gospodarska: Roman Kogelnik, predsednik, Stanko Hromc in Franc Gašper. — Izobraževanje odraslih: Franc Garb, predsednik, Miha Ošlak, Lilijana Šnabl, Milojko Milinković, Milan Butolen. — Komisija za osebne dohodke: inž. Milan Dobovišek, prof. Jože Lep in prof. Tone Golčer.

DELAVSKI SVET

Predsednik: Avgust Černetič, člani: vsi stalni šolski delavci, navedeni spodaj pod 1., 4. in 5.

UPRAVNI ODBOR

Predsednik: Janez Mrdavšič, člani: Avgust Černetič, Tone Golčer, Marija Šuler in ravnatelj. — Komisija za izdelavo in izvajanje pravilnika o delitvi osebnih dohodkov: Jože Lep in Tone Golčer.

SOLSKI DELAVCI

(Naziv, plač. razred, začetno leto službovanja, od kdaj je na gimnaziji na Ravnah, stroka in kaj je učil; gimnazijski razredi so označeni z arabskimi številkami, učiteljske pa z rimsko. — Pripomba: Plačilni razredi so veljali do 31. 12. 1961; od 1. 1. 1962 prejema osebje svoje dohodke po pravilniku o delitvi osebnih dohodkov.)

1. Redni učitelji:

Dr. Sušnik Franc, ravnatelj (profesor III/2, 1898, 1922, 1945; Ne, jugosl. knjiž.): ne: 1b, 2a, 3a, 4a I/II: 10 ur
Černetič Avgust, pomočnik ravnatelja vodja oddelkov za odrasle (profesor V, 1918, 1945, 1947; Zg, ze): fil: 4a, 4b; ze 3b; zg: 3a, 3b, 3c, 4a; 19 ur; oddelki za odrasle: fil, zg: 5 ur; varuh podporne knjižnice; mentor mlad. org. in debatnega krožka

Garb Franc (profesor XII, 1931, 1958, 1960, Fi): fi: 2a, 3a, 3c, 4a, II; ma: 1b, 1c, 2a, 3c: 32 ur; oddelki za odrasle:

ma, fi: 15 ur; mentor šolske skupnosti učencev; član komisije za tehn. vzgojo
Golčer Anton (profesor XI, 1931, 1956, 1956, Bio): ke: 4a; pri: 1a, 1b, 1c, 2a, 2b, 4a, 4b, I, II; psi, log: 3a, 3b, 3c: 32 ur; na oddelkih za odrasle: pri, psi: 6 ur; varuh biološke zbirke in projekcijskih aparatov, upravnik gimnazijskega zemljišča, mentor prirodoslovnega in fotoamaterskega krožka

Kert Zlata (profesorica XII, 1939, 1961, 1961, Fr): fr: 1a, 1b, 1c, 2a, 2b, 3b, 4a, 4b: 27 ur; mentor filmskega krožka, urednica šolskih oddaj po zvočnikih
Klun Olga (predmetna učiteljica VI, 1914, 1937, 1945, Te): te-ž: 1a, 1b, 1c, 2a, 2b, 3a, 3b, 3c, 4a, 4b; te-mž: I, II; klavir II: 34 ur; upravnica učiteljske knjižnice; varuhinja telovadne zbirke

Krivograd Alojz (profesor XII, 1934, 1962, 1962, Zg): zg: 1a, 1b, 1c, 2a, 2b, 4b, I, II: 29 ur; na oddelkih za odrasle: zg: 3 ure; upravnik dijaške knjižnice
Langus Vladimira (profesorica VI, 1919, 1944, 1960, Fr, An): an: 1a, 2a, 2b, 3a, 3c II; fr: 3a, 3c: 27 ur; na oddelku za odrasle: an: 6 ur; varuhinja učil za tuje jezike; vodja strokovnega aktiva in svetovavka za tuje jezike na področju dravograjskega zavoda za prosv. ped. službo, poverjenica za mladinski tisk

Lep Jože (profesor IX, 1928, 1952, 1952, Ma): fi: 3b; ma: 1a, 2b, 3a, 3b, 4a, 4b, I, II: 31 ur; vodja tečajev dopis. ek. šole; na tečaju dopis. ek. šole in na tečaju višje tehn. šole: ma; predsednik komisije za tehnično vzgojo; upravnik učil za fiziko in matematiko ter ozvočnih naprav in radijskih aparatov; vodja strok, aktiva za mat in fiz

Lodrant Stanko (profesor IX, 1927, 1950, 1950, Ke): fi: 2b, 4b; ke: 2a, 2b, 3a, 3b, 3c, 4b, I, II; geol: 3a, 3b, 3c: 30 ur; na oddelku za odrasle: ke, geol: 4 ure; na tečaju dopisne ekon. šole: blagozn.; upravnik kemijskih učil; član komisije za tehn. vzgojo

Medved Drago (profesor XII, 1931, 1958, 1961, Ze): ze: 1a, 1b, 1c, 2a, 2b, 3a, 3c, 4a, 4b; I, II: 26 ur; na oddelku za odrasle: ze: 5 ur; varuh učil zg, ze; poverjenik za šolsko kuhinjo; mentor dij kluba OZN

Mrdavšič Janez (profesor XII, 1928, 1957, 1957, Sl): sh: II; sl: 1a, 1c, 2a, 3b, 4b, II: 29 ur; na oddelkih za odrasle: sl: 6 ur; na dopisni ekonomski šoli: sl; mentor lit. krožka

Sušnik Anton (profesor XII, 1932, 1958, 1961, Sl): sh: I; sl: 1b, 2b, 3a, 3c, 4a, I: 30 ur; na odd. za odrasle: sl: 6 ur; mentor recitacijskega krožka; šolski kronist

2. Učitelji z drugih šol:

Duft Ivan (abs. fakultete: Angl) z osn. š. Prevalje: an: 1b, 1c, 3b, 4a, 4b, I: 18 ur

Filipančič Štefan (abs. VPŠ: Te) z metal. ind. šole Ravne: te-m: 1a, 1bc, 2a, 2b, 3abc, 4ab: 12 ur

Jemec Dora (strok. učiteljica: Gla) z nižje glasb. šole Ravne: klavir: I: 13 ur

Kotnik Dominik (abs. VPŠ: Predvoj., ze) z metal. ind. šole Ravne: predvoj.: m/3abc, 4ab, ž/3a, 3bc, 4a, 4b.: 12 ur

Leštan Nada (abs. šole za um. obrt) z osn. š. I. Ravne: Tehn: I, II: 6 ur

Petrun Jože (učitelj), ravnatelj nižje glasbene šole: Gla: I, II, pev. zb: I, II, viol: I (3 učenke): 10 ur

Plevnik Darinko (predmetni učitelj: Ri, sh) z osn. š. II. Ravne: ri: I, II: 5 ur

Janko Bosiljka (predmetna učiteljica: Sh, ru) z osn. š. II. Ravne: sh, ru: na oddelkih za odrasle: 2 uri

Pejovnik Gabrijela (predmetna učiteljica: Bio, ke) z osn. š. I. Ravne: ne: na oddelkih za odrasle: 7 ur

3. Učitelji in sodelavci tehnične vzgoje na gimnaziji:

a) I. razred (1 dan tedensko v II. poll.): — kovinska stroka: $24 + 31 = 55$ učencev (MIŠ Ravne — direktor Kukec Lado); vodja Erjavc Mirko, strokovni učitelji: Hölzl Jože, Košelnik Ivan, Pevec Alojz — kemična stroka: $2 + 13 = 15$; od tega v kemičnem laboratoriju železarne Ravne: $2 + 5 = 7$; vodja inž. Perman Janez, sodelavci: inž. Perman Eva, inž. Cvitanich Marija, Šetina Anica, Kordež Jože, Merkač Filip — in v kemičnem laboratoriju rudnika Mežica v Žerjavu: $0 + 8 = 8$; vodja Ovníč Zdravko

— kmetijska stroka: $0 + 8 = 8$ (Kmet. gosp. Javornik); vodja inž. Uršič Ivan, sodelavca Šerbinek Ivan in Kotnik Zorko

— električna stroka: $7 + 0 = 7$ (Elektrarna Dravograd); vodja Kralj Herbert, sodelovala Urbanč Celestin in inž. Raspolič Ante

— tekstilna stroka: $1 + 11 = 12$ (Tekstilna industrija Otiški vrh); vodja Kanduč Franc, sodeloval Širnik Ivan

— lesna stroka: $5 + 7 = 12$ (Tovarna meril Slovenj Gradec); vodja Anderlič Edvard;

b) II. razred: proizvodno delo od 19. do 31. marca po 8 ur na dan (v oklepaju — vodilni sodelavec gospodarske organizacije):

— v Tovarni kos Slov. Gradec $2 + 0 = 2$ učenca (Sopolšek Alojz)

— v Tovarni rezalnega orodja Prevalje $2 + 5 = 7$ (Berložnik Karel)

— v Železarni Ravne (Kukec Lado) v metalurškem laboratoriju $1 + 4 = 5$ (inž. Letonja Anton)

v elektro obratu $8 + 0 = 8$ (Kert Jože, Marolt Franc)

v kemičnem laboratoriju $2 + 4 = 6$ (inž. Perman Janez)

v prometnem oddelku $3 + 0 = 3$ (Krivec Viktor)

v jeklarni $7 + 1 = 8$ (inž. Dobovišek Milan)

v mehanični delavnici $1 + 9 = 10$ (Zupan Ivan)

— v Rudniku Mežica

- v kem. laboratoriju $0 + 8 = 8$ (Ovnič Zdravko)
 — v Tovarni meril Slovenj Gradec $0 + 8 = 8$ (Anderlič Edvard)
 — v Tovarni poljedelskega orodja Muta $3 + 4 = 7$ (Šrajner Avgust).

4. Tajnica:

Meisterl Anica (učiteljica IX, 1917, 1937, 1956)

5. Pomožni delavci:

Podgoršek Martin (šolski pomočnik, 1907, 1927, 1945)

Pečovnik Anton (kurjač, 1925, 1949, 1953)

Podgoršek Terezija (kuharica šolske kuhinje, 1915, 1931, 1960)

Drofelnik Helena (snažilka, 1922, 1961, 1961)

Lesjak Matilda (snažilka, 1916, 1954, 1954)

Petrič Marija (snažilka, 1939, 1956, 1956)

Štruc Pavla (snažilka, 1937, 1956, 1956)

Šuler Marija (snažilka, 1922, 1955, 1955)

Trepan Marjana (snažilka, 1935, 1958, 1958) do 31. V. 1962.

SPREMEMBE V UČITELJSKEM ZBORU

Odšli so:

Andrić Anatol — 31. VIII. 1961 (v pokoj)

Golmajer Pavle — 31. VIII. 1961 (za upravnika Delavske univerze na Ravnah)

Mrakar Jože — 31. VIII. 1961 (na stekl. ind. šolo v Rogaško Slatino)

Mlinarič Jože — 22. III. 1962 (v JLA; kadrovski rok)

Plešej Jože — 31. VIII. 1961 (v JLA).

Prišli so:

Kert Zlata — 1. IX. 1961 (na novo)

Krivograd Alojz — 12. II. 1962 (na novo)

Medved Drago — 1. IX. 1961 (z osnovne šole Dovje)

Sušnik Anton — 1. IX. 1961 (z Metal. ind. š. Ravne).

SOLSKI KOMITE LMS V SOL. LETU 1961/62

Jože Kavčič, predsednik; Marija Polajner, sekretarka; Inga Vinkl, blagajničarka; Leo Žmavc, predsednik MKUD, vodja literarnega krožka in urednik glasila »Misli mladim«; Ivica Šegel, predsednica ideološko-vzgojne komisije; Maks Večko, član te komisije in vodja debatnega kluba; Dušan Sečnjak, član te komisije in vodja kluba OZN; Katjuša Strnad, član te komisije; Meta Horjak, urednica jutranjih oddaj po zvočnikih; Ivan Leitinger, vodja prirodoslovnega krožka; Natalija Cajnko, vodja filmskega krožka; Anka Gašper, vodja recitacijskega krožka; Matjaž Sušnik, vodja fotoamaterskega krožka; Ferdo Kutnik, odgovorni za pevski zbor; Jože Košuta, športni referent; Jože Golčer, referent za delovne akcije; Janez Klančnik, tehnični urednik »Misli mladim«; Henrik Žlebnik, Lenka Gams, Lenka Florjančič, Marija Plešivčnik, Majda Širnik, Angela Fabijan, Silva Breznik, Vera Prosen, Maruša Dobnik, Jože Fras in Darko Pašek.

SOLSKI KOMITE, izvoljen 6. junija 1962 za š. l. 1962/63

Marija Polajner, predsednica; Leo Žmavc, Dušan Sečnjak, Jože Golčer, Ivica Šegel, Danilo Pučko, Ivan Leitinger, Ferdo Kutnik, Meta Horjak, Jože Košuta, Tatjana Enci, Vera Prosen, Natalija Cajnko, Miro Bukvič, Ervin Pečnik, Maks Večko, Lenka Florjančič. — Nadzorna komisija: prof. Zlata Kert, Ernest Kobolt, Jože Kavčič.

PRESEDSTVO ŠOLSKE SKUPNOSTI učencev 1961/62:

Adi Cigler, predsednik; člani: Henrik Žlebnik in vsi predsedniki razrednih skupnosti: Marijana Gostenčnik — IV. b, Rudolf Krenker — IV. a, Ivica Šegel — III. a, Alojz Močilnik — III. b, Pavel Štumberger — III. c, Janko Štimnikar — II. a, Marija Polajner — II. b, Mara Koritnik — II. l. učiteljska, Jože Košuta — I. a, Anica Vožič — I. b, Marija Rojnik — I. c, Fanika Cvetko — I. l. učiteljska.

IMENIK DIJAKOV

Pri imenih je v oklepaju naznačen dijakov domači kraj, na kraju pa uspeh; črta na koncu stoji pri tistih, ki so padli; predmeti na koncu pomenijo popravni izpit.

(GIMNAZIJA: $125 + 212 = 337$)

I. a ($16 + 19 = 35$)

Razrednik: Golčer Tone
 Delopst Drago (Ravne): dober
 Horjak Andrej (Ravne): an
 Jamer Stanislav (Prevalje): zadosten
 Klančnik Tomaž (Ravne): sl, fr.
 Košuta Josip (Prevalje): prav dober
 Kvasnik Leopold (Prevalje): dober
 Lebič Janez (Prevalje): zadosten
 Matjaž Stanislav (Prevalje): an, ma
 Matvoz Stefan (Ravne): dober
 Merkač Alojz (Breznica): dober
 Pikalo Mirko (Leše): odličan
 Pistočnik Drago (Prevalje): prav dober
 Stres Gvido (Ravne): odličan
 Šteharik Marjan (Ravné): an
 Šteharik Milan (Ravne): dober
 Žižmund Dušan (Ravne): dober
 Čegovnik Julijana (Ravne): dobra
 Erjavec Marta (Ravne): dobra
 Filip Nada (Prevalje): dobra
 Florjančič Alenka (Ravne): odlična
 Fujs Marija (Ravne): dobra
 Gorinšek Mihaela (Tolsti vrh): an, ma
 Hovnik Erna (Prevalje): zadostna
 Knežar Edita (Leše): neocenjena
 Ovnič Marija (Prevalje): dobra
 Pačnik Alenka (Prevalje): dobra
 Petelinšek Marta (Navrški vrh): dobra
 Plazl Jožefa (Prevalje): dobra
 Pogorevčnik Barbara (Ravne): fr
 Sešel Jožefa (Leše): zadostna
 Teuš Vida (Navrški vrh): dobra
 Tomazič Marija (Prevalje): fr, ma
 Urbanel Alojzija (Ravne): an
 Zidar Marija (Leše): dobra
 Zorman Bernarda (Ravne): dobra
 Jezeršek Boža (Ravne) izstopila 8. II. 1962, prešolala se je na gospod. šolo Radlje ob Dravi
 Moškon Marija (Prevalje): izstopila 12. II. 1962
 Svanjak Tatjana (Prevalje): izstopila 20. XI. 1961, odšla je v uk v frizersko stroko.

I. b ($13 + 22 = 35$)

Razrednik Sušnik Anton

Blaznik Ferdo (Dobrova): dober
 Cvar Julij (Ravne): dober
 Kotnik Maks (Črneče): dober
 Krenk Jože (Slovenj Gradec): prav dober
 Marič Josip (Dravograd): dober
 Matajdl Rudolf (Dravograd): zadosten
 Pačnik Anton (Dravograd): dober
 Pitino Milan (Dravograd): an
 Prah Bogomir (Dravograd): prav dober
 Pratkanar Jurij (Mežica): dober
 Rebernik Marjan (Prevalje): zadosten
 Sečnjak Dušan (Radlje): zadosten
 Senica Ferdo-Marjan (Spodnja Jamnica): prav dober
 Ambrož Marija (Dravograd): prav dobra
 Breznik Silva (Kotlje): prav dobra
 Delalut Ivanka (Podpeca): an, fr
 Hudrap Antonija (Dravograd): prav dobra
 Janšek Angela (Trbonje): dobra
 Jaser Rozalija (Mežica): an, ma
 Karber Karolina (Dravograd): dobra
 Kolman Marija (Primož na Pohorju): odlična
 Luršak Marija (Muta): dobra
 Osrajnik Matilda (Dobrova): prav dobra
 Pirtovšek Julijana (Dravograd): dobra
 Pisnik Darinka (Vuhred): ma
 Potočnik Margareta (Mežica): prav dobra
 Pratkanar Jerica (Mežica): prav dobra
 Samec Tanja (Polena): prav dobra
 Senica Marta (Sp. Jamnica): dobra
 Stopar Neža (Podpeca): dobra
 Tašič Danica (Mežica): an
 Valant Marija (Mežica): prav dobra
 Vončina Marija (Mežica): dobra
 Vožič Ana (Črneče): prav dobra
 Zlatar Antonija (Zg. Vižinga): ma
 Istenič Bogomir (Dravograd): izstopil 11. X. 1962, prešolal se je na V. gimn. Ljubljana
 Osterman Marija (Mežica) izstopila 8. januarja 1962

I. c ($10 + 29 = 39$)

Razrednik: Kert Zlata

Brečko Rajnhard (Slov. Gradec): dober
 Bukvič Miroslav (Slov. Gradec): odličan
 Čas Bojan (Mislinje): prav dober
 Mlačnik Rudolf (Črna): dober
 Roter Emil (Mežica): sl, an
 Roter Karel (Mežica): an, fr
 Rus Bogomir (Slov. Gradec): zadosten
 Verovnik Rudolf (Slov. Gradec): dober
 Vodovnik Albert (Črna): dober
 Weingerl Borut (Sl. Gradec): zg, ma
 Arh Pavla (Stari trg): dobra
 Arnold Silvija (Slov. Gradec): odlična
 Flajmiš Ljuba (Slov. Gradec): dobra
 Furtak Luise (Ravne): —
 Grabner Zdenka (Črna): fr
 Gražl Marija (Bukovska vas): prav dobra
 Jaš Ljudmila (Mislinje): ma
 Javornik Vida (Šentjan): an, fr
 Klemenc Matilda (Zg. Dolič): odlična
 Kristan Jožefa (Slov. Gradec): ma
 Lužnik Cveta (Misl. Dobrava): dobra
 Marzel Vlasta (Št. Jederta): ma
 Mithans Marija (Slov. Gradec): sl, ma
 Mujdrica Marija (Radlje): odlična
 Perše Marija (Brde): prav dobra
 Pori Marija (Slov. Gradec): fr, ma
 Potočnik Jožica (Otiški vrh): dobra
 Pravhart Santina (Črna): —
 Puc Roža-Marija (Slov. Gradec): fr, pri
 Pušnik Marija (Črna): prav dobra

NAJEVSKA LIPA

Ramšak Vida (Črna): dobra
 Rojnik Marija (Slov. Gradec): odlična
 Strmčnik Marija (Legen): dobra
 Svetec Ivana (Slov. Gradec): dobra
 Šaloven Milena (Šentjan): dobra
 Širnik Marija Magdalena (Otiški vrh):
 prav dobra
 Štifter Nada (Črna): —
 Štiftar Zofija (Črna): zadostna
 Štruc Elizabeta (Otiški vrh): prav dobra
 Tasič Marija (Slovenj Gradec): izstopila
 8. XI. 1961, prešolala se je na ESS Slo-
 venj Gradec

II. a (16 + 20 = 36)

Razrednik: Mrdavšič Janez

Cmrekar Alojz (Dravograd): —
 Čas Miroslav (Mislinje): dober
 Dobnik Franc (Prevalje): dober
 Golčer Jože (Malahorna): dober
 Grešovnik Ferdo (Črneče): odličen
 Hojnik Justin (Radlje): dober
 Juvančič Janez (Muta): dober
 Kremzer Alfred (Št. Vid): dober
 Lesjak Jože (Dravograd): dober
 Mravljak Metod (Vuhred): an
 Pečnik Ervin (Dravograd): dober
 Potočnik Jožef (Koprivna): dober
 Razgoršek Dragotin (Dravograd): an
 Starc Karel (Muta): zadosten
 Štimnikar Janko (Sl. Gradec): odličen
 Žunko Demitrij (Ravne): dober
 Aber Silva (Šmarten): dobra
 Ambrož Dora (Radlje): zadostna
 Hafner Marija (Radlje): prav dobra
 Heric Olga (Maribor): odlična
 Herkovič Tatjana (Slov. Gradec): prav
 dobra
 Jeseničnik Ljudmila (Mislinje): prav
 dobra
 Keršič Branka (Mislinje): prav dobra
 Knez Olga (Sl. Gradec): dobra
 Kremljak Pavla (Hudi kot): fr, ma
 Marzel Jerica (Šmiklavž): dobra
 Oder Julijana (Mislinje): prav dobra
 Prosen Vera (Radlje): dobra
 Rutar Majda (Radlje): dobra
 Strnad Katjuša (Slov. Gradec): odlična
 Stelcer Hedvika (Slov. Gradec): zadostna
 Štumpfl Rozika (Otiški vrh): dobra
 Trobej Majda (Šentjan): ma
 Veleber Marija (Bogojina): —
 Vogrin Truda (Vuzenica): odlična
 Vranjek Mira (Šmarten): dobra

II. b (13 + 23 = 36)

Razrednik: Medved Drago

Hromc Stanko (Ravne): prav dober
 Kacil Gvido (Prevalje): prav dober
 Kancijan Ivan (Pristava): —
 Kušej Janko (Mežica): prav dober
 Kutnik Ferdo (Ravne): prav dober
 Mori Emil (Mežica): an
 Potočnik Stanislav (Mežica): an, ma
 Praznik Avgust (Črna): dober
 Spanžel Anton (Ravne): dober
 Stropnik Rajko (Prevalje): dober
 Spegel Milan (Mežica): prav dober
 Večko Maks (Dobja vas): dober
 Vinkl Ivan (Polena): odličen
 Arnold Vera (Ravne): prav dobra
 Britovšek Jožica (Slov. Gradec): an, fr
 Enci Tatjana (Prevalje): dobra
 Fanel Ljudmila (Ravne): dobra
 Gostenčnik Lotka (Ravne): zadostna
 Hrovat Božena (Mežica): ma
 Kert Boža (Prevalje): an
 Knez Breda (Mežica): an

— je lipa vseh lip. Naprej gori je nismo slikali, ker gre v tem primeru le za debelino rasti

Že ko smo se na vabilo dr. Maksa Vra-
 berja oglašili v našem listu s popisom ko-
 stanja pri Spodnjem Lečniku na Tolstem
 vrhu, je mogel spodbučnik postaviti to
 drevo kar med odličnjake svoje vrste na
 Slovenskem.

Podobno in še hujše je z našo koroško
 lipo. Viktor Petkovšek jih našteva in meri
 (v »Proteusu« letnika 1947). Po vsej Slo-
 veniji hodi za svojimi ljubljenci in jih na-
 vaja v obsegu debla od 3 do 9 metrov. Pa
 celo med temi izbranci sta lipa v Javorjah
 z obsegom 7,03 metre in lipa na kmetiji
 Slemnik pri Sv. Primožu nad Muto v ob-
 segu 9 metrov, že kar iz našega rajona,
 med najbolj imenitnimi. Potem se ozre še
 v Švico, kjer najde mogočnika s 6 metri

obsega, navaja orjaka pri Neustadtu na
 Wirtemberškem z 10. metri — prečudovita
 lipa, ki je za varovanje vsa podprta z nad-
 sto lepimi kamenitimi stebri, ter na kraju
 pove o Husovi lipi v Hlistovu pri Husincu
 na Češkem, katera meri okoli debla kar
 11 metrov.

Potem častitljivo umolkne in šele v na-
 slednji številki posebej govori o Najevski
 lipi na Ludranskem vrhu. S kmetom sta
 namerila 11,70 metrov obsega debla, po-
 tem pa je Petkovšek napisal, da je to »lipa
 vseh lip in drevo vseh dreves«.

Do Najevnika oziroma do lipe na Lu-
 dranskem vrhu pridemo v dobri uri in pol
 iz Črne na Koroškem, revija »Proteus« pa
 je na razpolago v vsaki knjižnici.

Kotnik Anica (Ravne): dobra
 Kralj Mara (Dolga brda): dobra
 Krenk Ljudmila (Prevalje): dobra
 Ličen Elizabeta (Prevalje): dobra
 Matjaž Marija (Prevalje): fr, ma
 Meh Marija (Žerjav): fr
 Merva Marjeta (Črna): dobra
 Polajner Marija (Ravne): prav dobra
 Praznik Elizabeta (Črna): dobra
 Prevalnik Veronika (Mežica): ma
 Rac Marija (Sp. Jamnica): prav dobra
 Šurc Jožefa (Podpeca): dobra

Štampah Gabrijela (Ravne): dobra
 Štrajher Anica (Mežica): ma
 Tomaž Marija (Pristava): ma

III. a (11 + 22 = 33)

Razrednik: Garb Franc

Cigler Adolf (Prevalje): prav dober
 Gerold Helmut (Muta): prav dober
 Kodrun Erik (Prevalje): fr, ma
 Leitinger Ivan (Radlje): prav dober
 Markovič Drago (Črna): dober
 Petek Ivan (Vuzenica): prav dober

Poderžan Vinko (Muta): zadosten
 Rebernik Ernest (Prevalje): fr, ma
 Ročnik Ivan (Črna): dober
 Valant Ciril (Mežica): dober
 Volentar Franc (Lokovica): dober
 Doberšek Jožefa (Vuzenica): fr, ma
 Drezgič Ana (Prevalje): prav dobra
 Javornik Inga (Branik): dobra
 Kavtičnik Ivana (Črna): prav dobra
 Komar Martina (Mežica): odlična
 Kos Zofija (Muta): fr
 Ladinik Leopoldina (Mežica): dobra
 Močilnik Rozalija (Mežica): prav dobra
 Omerzel Pavla (Radlje): dobra
 Ozim Irena (Radlje): ma
 Plešnik Ida (Mežica): dobra
 Rek Helena (Prevalje): prav dobra
 Rezar Jožica (Črna): prav dobra
 Rudolf Terezija (Prevalje): an, ma
 Skrinjar Irena (Prevalje): dobra
 Svenšek Ljudmila (Otiški vrh): fr
 Šegel Ivana (Mežica): odlična
 Škrubej Marija (Mežica): dobra
 Vinkl Inga (Mežica): dobra
 Vinkl Rozalija (Polena): odlična
 Volmajer Hildegarda (Vuhred): dobra
 Zaveršnik Erika (Žerjav): dobra
 Grah Ana-Marija (Slov. Gradec): izstopila
 7. X. 1961

III. b (15 + 18 = 31)

Razrednik: Černetič Avgust

Golob Ferdinand (Dravograd): dober
 Kavčič Jožef (Ravne): prav dober
 Kobolt Ernest (Ravne): dober
 Krebs Peter (Ravne): zadosten
 Močilnik Alojz (Lokovica): dober
 Pandel Jožef (Tolsti vrh): dober
 Praper Peter (Dravograd): dober
 Smuk Franc (Dolga brda): ma
 Sušnik Matija (Prevalje): dober
 Šušteršič Alojz (Črneče): dober
 Tajnik Jože (Kranj): zadosten
 Wlodyga Vojteh (Ravne): dober
 Žmavec Leon (Ravne): zadosten
 Apohal Gertruda (Ravne): odlična
 Gašper Frančiška (Ravne): dobra
 Gašper Marija-Ana (Ravne): dobra
 Gerdej Frida (Dolga brda): dobra
 Horjak Margareta (Ravne): prav dobra
 Kave Margareta (Ravne): sl, ma
 Lahodny Katarina (Trbonje): prav dobra
 Lečnik Hedvika (Ravne): prav dobra
 Mokina Ljudmila (Bistra): prav dobra
 Pandel Ljudmila (Tolsti vrh): dobra
 Prevorčič Ana-Marija (Ravne): prav
 dobra
 Pumpernik Elizabeta (Ravne): prav dobra
 Pušnik Mihaela (Dravograd): sl
 Rutar Hildegarda (Ravne): prav dobra
 Erzeničnik Stanislava (Ravne): prav
 dobra
 Sagmeister Zofija (Danijel pri Trbonjah):
 prav dobra
 Sekavčnik Danijela (Prevalje): prav
 dobra
 Verđinek Frančiška (Ravne): dobra

III. c (12 + 17 = 29)

Razrednik: Langus Vladimira

Brezovnik Vladimir (Šmarten): dober
 Epšek Friderik (Dravograd): prav dober
 Gobec Anton (Št. Ilj pod Turjakom):
 odlična
 Magdič Boris (Mežica): sl, ma
 Matvos Ferdinand (Mislinje): prav dober
 Mezner Ernest (Ravne): fr
 Ogrin Franc (Slov. Gradec): dober

Podgoršek Helmut (Ravne): —
 Podpečan Stanislav (Završe): odlična
 Prevolnik Leopold (Mislinje): dober
 Pučko Danijel (Slov. Gradec): odlična
 Štumberger Pavel (Slov. Gradec): odlična
 Berložnik Marija (Završe): dobra
 Bošnik Frančiška (Gmajna): dobra
 Cajnko Natalija (Slov. Gradec): odlična
 Černivnik Pavla (Šentjan): dobra
 Derenčin Songard-Sonja (Dravograd)
 dobra
 Dobnik Marija (Prevalje): prav dobra
 Gregor Marija (Troblje): dobra
 Hudolist Marija (Stari trg): dobra
 Jeromel Gabrijela (Zgornji Dolič): prav
 dobra
 Keber Marija (Slov. Gradec): odlična
 Klugler Marta (Št. Jederta): ma
 Lorgar Ivana (Sele): dobra
 Mihev Marija (Turiška vas): dobra
 Rakovnik Hilda (Kotlje): dobra
 Razdevšek Terezija (Šmarten): odlična
 Sešel Marija (Slov. Gradec): dobra
 Žvikart Zofija (Gmajna): prav dobra
 Garb Štefanija (Stari trg): izstopila
 9. IX. 1961

Oder Ivana (Mislinje): prešolala se je
 21. IV. na II. gimnazijo v Maribor

IV. a (15 + 17 = 30)

Razrednik: Lep Jože

Favai Danilo (Ravne): fil, ma
 Klančnik Janez (Ravne): fr
 Koželnik Jožef (Ravne): dober
 Krenker Rudolf (Podklanec): prav dober
 Mager Franc (Zagrad): dober
 Navodnik Anton (Uršlja gora): zadosten
 Peruš Gregor (Vuzenica): dober
 Potočnik Ivan (Javorje): zadosten
 Rupar Feliks (Prevalje): zadosten
 Semprimožnik Ludvik (Ojstriška vas):
 prav dober
 Volčanšek Bogomir (Ravne): dober
 Zavratnik Anton (Danijel pri Trbonjah):
 dober
 Železnik Franc (Podvelka): dober
 Acman Ellen (Ravne): dobra
 Andrić Erna (Vuzenica): odlična
 Gerdej Ana (Dolga brda): dobra
 Jehart Marija (Dravograd): prav dobra
 Komar Erna (Mežica): dobra
 Kosem Silvija (Prevalje): prav dobra
 Kotnik Rozalija (Črneče): odlična
 Kozmajer Gertruda (Trbonje): dobra
 Lešnik Adela (Vuhred): prav dobra
 Maklin Roza-Danijela (Mežica): dobra
 Pungartnik Hermina (Mežica): prav dobra
 Sečnjak Hilda (Ravne): dobra
 Stanič Marjeta (Vuzenica): dobra
 Šift Erika (Ravne): dobra
 Štern Frida (Zg. Jamnica): prav dobra
 Travnekar Hedvika (Mežica): prav dobra
 Vožič Ingrid (Črneče): odlična

IV. b (8 + 25 = 33)

Razrednik: Lodranc Stanko

Brumen Nikolaj (Črna): dober
 Buhner Ivan (Podpeca): dober
 Fras Jožef (Ravne): zadosten
 Karner Harald (Bukovska vas): odlična
 Lušenc Franc (Slov. Gradec): dober
 Pašek Božidar (Slov. Gradec): dober
 Praper Otokar (Dravograd): dober*
 Zlebnik Henrik (Črna): prav dober
 Bobovnik Marija (Radlje): fr
 Bračko Silvestra (Prevalje): prav dobra
 Čop Gabrijela (Ravne): dobra
 Delalut Otilija (Podpeca): dobra

Dihpol Pavlina (Prevalje): prav dobra
 Fabiani Lidija (Prevalje): prav dobra
 Fele Marija (Mislinje): dobra
 Gams Helena (Vrhe): prav dobra
 Gostenčnik Marija-Ana (Slov. Gradec):
 dobra
 Knez Marija (Bistra): ma
 Kramaršič Barbara (Prevalje): prav dobra
 Lesjak Elizabeta (Ravne): dobra
 Lichteneger Irena (Prevalje): sl, ma
 Marzel Frančiška Stanislava (Tomaška
 vas): dobra
 Mežnar Ljudmila (Gmajna): dobra
 Modrej Marija (Črna): dobra
 Mori Antonija (Ravne): sl
 Pačnik Marija (Prevalje): prav dobra
 Pregelj Kristina (Libeliče): dobra
 Pratkaner Pavlina (Sp. Jamnica): dobra
 Ramšak Ivana (Prevalje): prav dobra
 Slavčič Ana-Marija (Slov. Gradec): dobra
 Šaloven Albina (Šentjan): dobra
 Ulecj Angela (Prevalje): dobra
 Uranšek Olga (Libeliška gora): dobra
 Svečko Rudolf (Tomaška vas): izpisan
 18. I. 1962

* po popr. izp. iz mat.

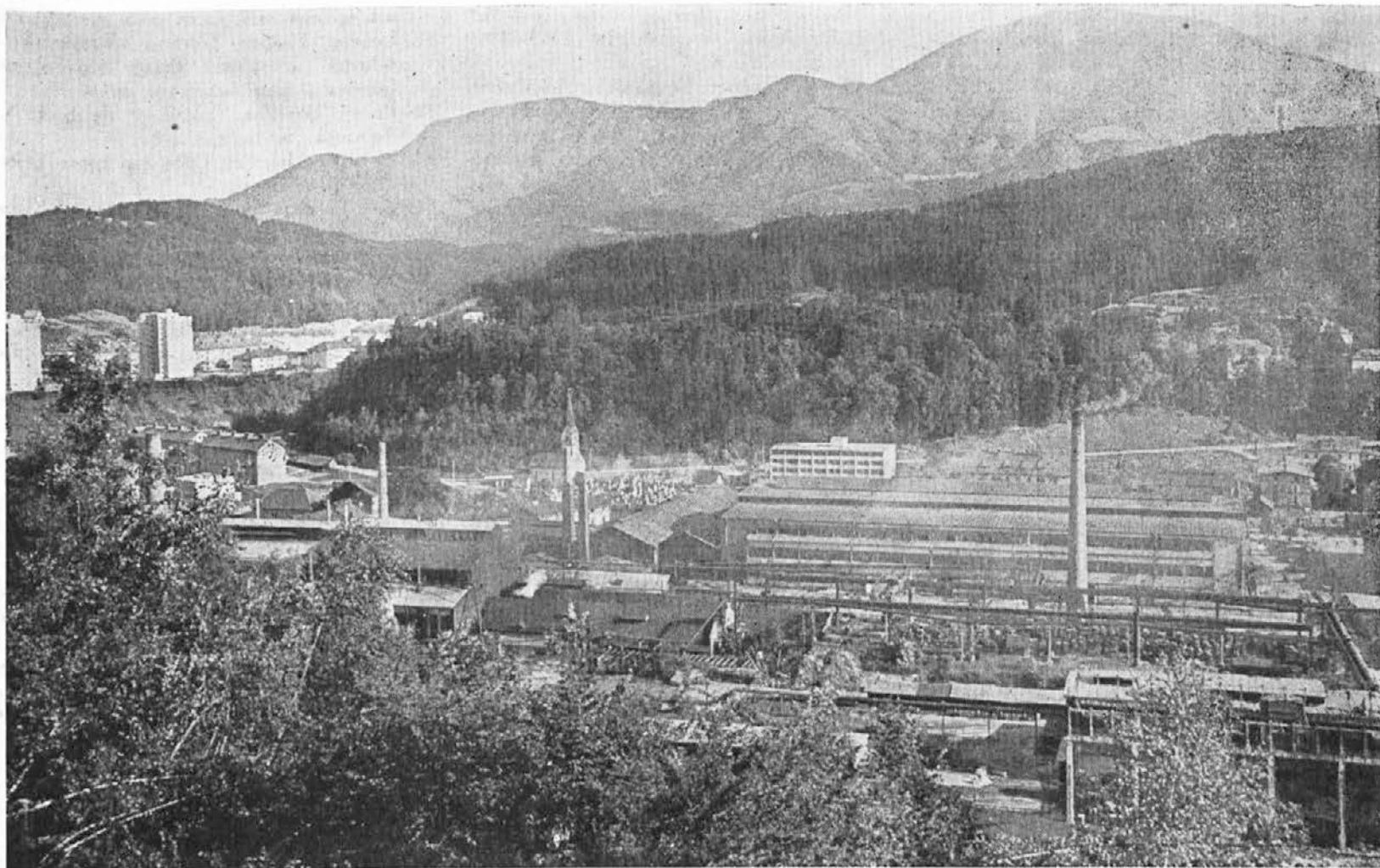
(ODELKA MARIBORSKEGA

UČITELJIŠČA: 6 + 59 = 65)

I. letnik (4 + 36 = 40)

Razrednik: Krivograd Alojz

Filip Vid (Prevalje): dober
 Mavrič Rudolf (Mežica): an
 Mori Ludvik (Goriški vrh): prav dober
 Škerget Franc (Št. Vid): prav dober
 Batič Anica (Gornji Dolič): odlična
 Bavče Miroslava (Ravne): dobra
 Bricman Ivanka (Šentjanž nad Dravča-
 mi): prav dobra
 Burjak Ivana (Ravne): prav dobra
 Cvetko Frančiška (Ravne): dobra
 Čapelnik Hedvika (Ravne): dobra
 Čas Antonija (Dovže): ma
 Danijel Katarina (Mežica): dobra
 Frankovič Rozalija (Dobja vas): prav
 dobra
 Gracej Ivanka (Trbonje): ma
 Gutenberg Marija (Radlje): prav dobra
 Hribernik Marija (Misl. Dobrava): za-
 dostna
 Javornik Frančiška (Legen): dobra
 Karner Marija (Stari trg): dobra
 Kogelnik Rozalija (Št. Vid pri Vuzenici):
 prav dobra
 Lorenci Marija (Ravne): an
 Mave Ivana (Šmarten): dobra
 Mihelač Sonja (Ravne): dobra
 Močilnik Alojzija (Mežica): prav dobra
 Nabernik Jožica (Mežica): dobra
 Paradiž Marija (Ravne): dobra
 Pavlak Danica (Ravne): —
 Pavšer Jožefa (Ravne): dobra
 Piko Marjeta (Črna): prav dobra
 Plešivčnik Ana-Marija (Dobja vas): dobra
 Pokeršnik Marija (Vuzenica): prav dobra
 Praprotnik Ida (Podgorje): prav dobra
 Preglav Matilda (Boštjan): ma
 Pungartnik Vera (Legen): dobra
 Pušnik Ana (Dovže): dobra
 Raško Mira (Leše): dobra
 Stakne Viktorija (Črna): prav dobra
 Škrabec Marija (Šmarten): prav dobra
 Šolar Marija (Ravne): dobra
 Vučko Jožefa (Mežica): ma
 Živkovič Ljudmila (Ravne): prav dobra

To je tista slika. V zadnji številki smo namreč na strani 41 pogledali s Tičlerjeve vzpetine na Ravne in okolico za nekako 87 let nazaj ter povabili fotografe, da pokažejo tak pogled danes. — Najbolj je zadel Zdravko Vezjak. Sicer je moral nekaj bolj proti vzhodu in kakih 5 m niže, ker je tam zaraščeno, vendar je posnetek povsem primerjalen. Predvsem vidimo, da je danes vsa rast večja. Park je bil na pr. takrat še čisto piškav, pa Ulšek in Prežihov vrh — povsod se je tedaj še svetlikalo. Tovarna se je medtem razgrnila čez celo dolino, da je še Mežo skrilo. Pa personalni, Čečovje — kar poglejte. Zelimo, da bi se v naslednjih osemdesetih letih tovarna naprej razvila in da bi se tudi zelenje naprej košatilo

II. letnik (2 + 23 = 25)

Razrednik: Klun Olga

Nachbar Rudolf (Dravograd): sl, klavir
 Trobe Ivan (Šentjan): sl, klavir
 Apšner Jožefa (Stari trg): sl, ma
 Bijol Marija (Vuzenica): prav dobra
 Blaznik Marjeta (Radlje): an
 Črešnik Marija (Vuzenica): dobra
 Fabijan Angela (Ravne): an
 Gigerl Alojzija (Ravne): dobra
 Jonke Katarina (Ravne): dobra
 Knez Frančiška (Ravne): dobra
 Konečnik Marija-Tatjana (Ravne): sl, ma
 Koritnik Marija (Ravne): an
 Krajnc Adela (Muta): dobra
 Kristan Erika (Brezni vrh): prav dobra
 Lesnik Berta (Mežica): dobra
 Majcen Marjeta (Dravograd): dobra
 Pačnik Hedvika (Ravne): an
 Paradiž Jerica (Ravne): dobra
 Pinter Ljudmila (Radlje): an, klavir
 Podgornik Ana (Ravne): dobra
 Polenik Karolina (Troblje): dobra
 Slivnik Vid (Radlje): dobra
 Tamše Alenka (Zavodnja): dobra
 Tomažič Danijela (Radlje): dobra
 Vravnik Marija (Ravne): dobra

GIMNAZIJSKI ODDELKI ZA ODRASLE

(Vodja oddelkov: Avgust Černetič)
 (Kjer ni označen uspeh, tam izpiti še niso vsi opravljeni.)

I. (10 + 3 = 13)

Bahč Jože
 Čepin Franc
 Kaker Anton
 Ladinik Oton
 Libnik Jože
 Lindenbaum Štefan
 Potočnik Adolf
 Ristič Niko
 Štern Franc
 Vojnovič Mirko
 Kričej Irena
 Krivograd Jerica
 Mežner Ingrid

II. (18 + 3 = 21)

Arih Ernest
 Blatnik Rudolf
 Blatnik Viljem
 Brodnik Drago
 Dorič Franc
 Kotnik Franc
 Lorenci Marjan
 Mačuzič Momčilo: db
 Milinković Milojko
 Milošević Rade
 Nikolič Slobodan: db
 Ošlak Martin
 Petkovič Jovan
 Praznik Milan
 Ramšak Silvo
 Ristič Aleksander
 Večko Ivan
 Vucelja Bojan
 Kuhar Anica

Reven Cvetka
 Trbovšek Minka

III. (7 + 2 = 9)

Butolen Milan
 Čegovnik Štefan
 Hvale Avgust
 Perko Matija
 Pešl Maks
 Rebernik Helmut
 Vravnik Peter
 Janet Albina
 Močilnik Marija

IV. (6 + 10 = 16)

Cirovič Nedeljko
 Glušič Vincenc
 Maksimović Bogdan
 Sikošek Jože: pd
 Vravnik Albert
 Zavodnik Franc
 Ivartnik Apolonija
 Izak Martina
 Jamer Leopoldina: db
 Kamenik Ljuba
 Kotnik Margareta
 Pandev Štefanija
 Pavlin Milena
 Stigar Ljudmila
 Štern Anica
 Zagernik Antonija

ZAKLJUČNI IZPITI JUNIJA 1962

Izpitni odbor je bil takole sestavljen:
 predsednik: inž. Franjo Mahorčič, teh-

nični direktor železarne (SŠ ObLO Ravne št. 68-25/62-2/4-28/5-1962); — podpredsednik dr. Franc Sušnik, ravnatelj gimnazije; — tajnica: Zlata Kert, prof. — Prva komisija: preds. prof. Janez Mrdavšič, zapisnikar prof. Anton Sušnik, člani: prof. Avgust Černetič, prof. Alojz Krivograd in prof. Drago Medved. — Druga komisija: preds. prof. Jože Lep, zapisnikarica predmetna učiteljica Olga Klun, člani: prof. Franc Garb, prof. Anton Golčer in prof. Stanko Lodrant.

Zunanji sodelavci (številka v oklepaju se nanaša na kandidata in domačo nalogo): dr. Leopold Budna, šef splošne ambulante Črna (2); Vinko Cajuko, predsednik TD Partizan Slovenj Gradec (31); inž. Dušan Dretnik, šef gradb. oddelka Kmet. gozd. gospodarstva Slovenj Gradec (5, 10, 27); Peter Ficzkó, dipl. etnograf, Ravne (43); Mihael Kodrin, prof. na osn. š. II. Ravne (13, 15, 18, 26, 28, 39, 41, 42, 44, 45, 46, 49, 50, 53); dr. Rudolf Krajnc, šef obratne ambulante Ravne (23, 25), dr. Janez Platzler, šef splošne ambulante Mežica (47), dr. Janko Sušnik, upravnik zdravstvenega doma Ravne (16, 20, 33); Mira Uranšek, predmetna učiteljica na osn. š. II. Ravne (34, 61); inž. Ivan Uršič, šef rastl. proizvodnje kmet. gosp. Javornik (7); Drago Vončina, sekretar obč. komiteja ZKS Ravne (11) in Rajko Vute, predsednik PD Prevalje (37).

Kandidati:

- a) redni učenci, ki so uspešno dovršili IV. razred v tem letu: iz IV. a $11 + 17 = 28$, iz IV. b $7 + 21 = 28$, skupaj $18 + 38 = 56$; — b) iz oddelka za odrasle $9 + 1 = 10$; — c) izredni: $1 + 0 = 1$; — vseh: $28 + 39 = 67$.

Pismeni izpit je bil 15. junija 1962. Na izbiro je bila ena izmed sledečih treh tem:

- a) Človek—šport—družba (pisalo jo je $7 + 20 = 27$ kandidatov, med temi $1 + 1 = 2$ iz oddelka za odrasle; ocene so bile tele: 1 odl, 2 pd, 8 db, 8 zd, 8 nzd; povprečna ocena 2,25);
b) Usoda sveta je nedeljiva (pisalo jo je $13 + 8 = 21$ kandidatov, od teh $7 + 0 = 7$ iz oddelka za odrasle, $1 + 0 = 1$ pa izredni; ocene so bile tele: 3 odl, 3 pd, 7 db, 7 zd, 1 nzd; srednja ocena: 3);
c) Znanost vodi človeštvo (pisalo $8 + 11 = 19$ kandidatov, od teh $1 + 0 = 1$ iz oddelka za odrasle; ocene so bile tele: 1 odl, 4 pd, 7 db, 6 zd, 1 nzd; srednja ocena 2,89).

Ustni izpiti so bili od 19. do 22. junija. Končni uspeh zaključnih izpitov je bil takle: 7 odličnih, 22 prav dobrih, 25 dobrih, 11 zadostnih; $1 + 1 = 2$ kandidata sta dobila nezadostno oceno, pravico imata opravljati izpit v septembrskem roku (konec avgusta 1962), priznana jima pa je domača naloga.

Kandidati, ki so izpit uspešno opravili (ob imenu je naslov domače naloge, v oklepaju nadaljnji študijski namen, za tem uspeh):

iz IV. a:

1. Koželnik Jožef: Newtonovi zakoni dinamike (metalurgija), pd
2. Krenker Rudolf: Rak — velik sovražnik človeštva (medicina), pd

3. Mager Franc: Razvoj industrije v Mežiški dolini v obdobju 1945—1960 (ekon. fak.), zd
4. Peruš Gregor: Beograjska konferenca l. 1961 (višja kom. ek. š.), odl
5. Potočnik Ivan: Gospodarjenje v gozdovih splošnega ljudskega premoženja po osvoboditvi na področju Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec (gozdarstvo), zd
6. Rupar Feliks: Od čolna do prekoceanke (višja pomorska šola), zd
7. Semprimožnik Ljudvik: Savinjsko »zeleno zlato« (agronomija), pd
8. Volčanšek Bogomir: Ravenske jeklarke peči (gradbeništvo), pd
9. Zavratnik Anton: Letalo kot fizikalni aparat (pomorska vojna akademija), db
10. Zeleznik Franc: Pomen gozdov za vodno gospodarstvo Jugoslavije (gozdarstvo), pd
11. Acman Ellen: Nastanek in delo KP »Sever« v Mežiški dolini (Ped. akad.: zg, ze), zd
12. Andrić Erna: Determinante II. in III. reda in njih uporaba pri reševanju linearnih enačb (višja tehn. š.: gradb., komun. odd.), pd
13. Gerdej Ana: Morfologija cveta kritosemenk in plodovi (višja š. za med. s.), db
14. Jehart Hilda: Naravna števila s posebnim poudarkom na praštevila (učiteljska služba), pd
15. Komar Erna: Rastlinska celica (viš. š. za med. s.), db
16. Kosem Silvija: Telesni in duševni razvoj v obdobju pubertete (filozofija), db
17. Kotnik Roza: Borov sonetni venec (slavistika), pd
18. Kozmajer Gertraud: Kače in njih strupi (v službo), zd
19. Lešnik Adela Dietlinde: Vektorji in njih uporaba v geometriji (višja ekon. komerc. š.), pd
20. Maklin Roza-Daniela: Organizacija zdravstvene službe v občini Ravne in njen perspektivni razvoj (viš. ekon. komerc. š.), zd
21. Pungartnik Hermina: Stari vodni pogoni v Mežiški dolini (viš. ekon. komerc. š.), pd
22. Stanič Margareta: Matematika v službi človeka nekdanj in danes (viš. stomatol.), db
23. Sift Gertruda-Erika: Zaščita mater in otrok na Ravnah (Ped. akad.: zg, ze), db
24. Štern Frida: Deljenje naravnih števil (ekon.), pd
25. Travnekar Hedvika: Umetni splav in sodobna kontracepcija (viš. š. za med. s.), pd
26. Vožič Ingrid: Čutni organi pri vreteničarjih (stomatol.), db

iz IV. b

27. Brumen Nikolaj: Gospodarski pomen gozdov in možnosti za razvoj lesne industrije v Mežiški dolini (gozdarstvo), db
28. Buhner Ivan: Zgradba, funkcije in barve listov (medicina), pd
29. Fras Jožef: Stavbarstvo Mežiške doline skozi stoletja (arhitektura), pd
30. Karner Harald: Nafta vzrok politič-

- nih sporov (viš. š. za polit. vede), odl
31. Lušenc Franc: Telesna vzgoja (Poudarek na telesni vzgoji Slovenjega Gradca), (gradbeništvo), zd
32. Pašek Božidar: Vojna v delih L. N. Tolstoja (medicina), pd
33. Žlebnik Henrik: Delo in šport (medicina), odl
34. Bračko Silvestra: Prehrana šolskega otroka (ekon.), db
35. Čop Gabrijela-Josipina: Prežihovo kulturno in politično delovanje do emigracije (ekon.), db
36. Delalut Otilija: NOB v zgornji Mežiški dolini (VPS, zg, ze ali višja šola za gospodinjstvo), zd
37. Dihpol Pavlina: Slovenska planinska transversala (stomatol.), pd
38. Fabiani Lidija-Marija: Pravilni mnogokotnik (arhitekt.), db
39. Fele Marija: Značilni primeri iz ekologije rastlin (višja ek. kom. š.), db
40. Gams Helena: Zofka Kveder — življenje in delo (slavistika), odl
41. Gostenčnik Marija-Ana: Vzdražnost in gibanje rastlin (hortikultura ali voj. š. za viš. med. s.), odl
42. Kramaršič Barbara: Mikrobi — povzročitelji bolezni (medicina), db
43. Lesjak Elizabeta: Oblike skupnega dela v Mežiški dolini (Etnografski prikaz), (viš. ekon. komerc. š.), db
44. Marzel Frančiška-Stanislava: Evolucija parnih končin vretenčarjev s posebnim poudarkom na človeški roki (viš. š. za fizioter.), db
45. Mežnar Ljudmila: Razmnoževanje rastlin (viš. ek. kom. š.), db
46. Modrej Marija: Zdravilne rastline v Mežiški dolini (v službo), db
47. Pačnik Marija-Ana: Virusi in virusne bolezni (ekon.), odl
48. Pregel Kristina: Meško in domovina (višja pravna š.), zd
49. Pratkaner Pavlina: Razvoj in funkcija urogenitalnih organov pri vretenčarjih (viš. š. za med. s.), pd
50. Ramšak Ivana: Evolucija in funkcija organov z notranjim izločanjem (medicina), pd
51. Slavič Ana-Marija: Kulturna podoba Slovenjega Gradca (viš. š. za fizioter.), db
52. Šaloven Albina: Slovenske narodne noše (tekstilstvo), pd
53. Ulcej Angela: Vodni režim pri rastlinah (v službo), zd
54. Uranšek Erika-Olga: Kulturna podoba Dravograda (viš. gospod. š.), db

iz oddelka za odrasle

55. Arnold Jožef (kvalificiran ključavničar): Razvoj in delovanje eksplozivnega motorja (strojna fak.), zd
56. Bukovec Jožef (vodja skladišča ingotov v železarni): Proizvodnja in nagrajevanje v naši ekonomski družbeni politiki (višja šola za socialne delavce), db
57. Galun Maksimilijan (vlakovni odpravnik): Razvoj delavskega in družbenega upravljanja na področju železnic (višja železn. sl.), db
58. Haramija Đuro (sekretar ObK LMS): Vzgojni in ekonomski smotri mladinskih delovnih brigad (VPS, zg, ze), pd
59. Koren Franc (vlakovni odpravnik):

- Stavka železničarjev leta 1920 (višja železn. sl.), db
60. Pejić Stanimir (carinik): Načela naše spoljne politike (viša carinska škola), pd
61. Petrič Urška (adm. obč. sind. sveta): Naša ljudska prehrana in stari jedilniki (logopedija), db
62. Pratinmer Alojz (šef železn. postaje): Jugoslovanske železnice in njihov gospodarski pomen (višja strok. izobr.), odl
63. Škorjanc Janez (usl. Nar. banke): Denar, denarni zavodi in njih gospodarski pomen (carin. sl., višja ekon. komerc. š.), db
64. Topolnik Rafael (tajnik prometne sekcije JŽ): Razvoj železnic v Sloveniji (železn. sl.), db

izredni:

65. Tanjga Stevan (major JLA): Nerazvijena področja Jugoslavije (škola političkih nauka), pd

POPRAVNI IZPITI IZ Š. L. 1960/61

Uspešno so jih napravili in s tem dosegli uspeh (naveden v oklepaju):

I. a: Cmrekar Alojz (zd), Razgoršek Dragotin (zd), Žunko Demitrij (zd), Veleber Marija (zd). — I. b: Kancijan Ivan (iz angl.) (zd), Mori Emil (db), Praznik Avgust (db), Stropnik Rajko (db). — II. a:

Volentar Franc (db), Doberšek Jožefa (zd), Kos Zofija (db), Ozim Irena (zd), Rudolf Terezija (zd). — II. b: Krebs Peter (zd), Kavc Margareta (db), Pušnik Mihaela (db). — II. c: Brezovnik Vladimir (db), Magdič Peter (db), Podgoršek Helmut (zd). — III. a: Favai Danilo (zd), Klančnik Janez (zd), Rupar Srečko (zd), Bobovnik Marija (zd). — III. b: Praper Otokar (db), Svečko Rudolf (db), Knez Marija (zd), Mori Antonija (zd), Uranšek Olga (db). — I. letnik učiteljska: Apšner Jožefa (db), Konečnik Marija-Tatjana (db).

RAZREDNI IZPITI IZ Š. L. 1960/61
(3 upravičenci — opravljali ga ni nobeden)

Privatni izpiti:

Uspešno so jih napravili:

Kosem Silvija: III. razred — 30. avgusta 1961 (db). — Tanjga Stevan: dopolnilni iz psi., z., log. ter min. in geol. za III. razr., iz fil. in biol. za IV. razred — 21. IX. 1961. — Kodrun Erih: II. razred — 3. XI. 1961 (zd). — Mezner Ernest: dopolnilni iz franc. in telov. za II. razr. — 10. XI. 1961. — Dopolnile izpite za II. razred iz rušč., biol., fiz., in kem.: Dapčević Gajo (15. II. 1962), Vinčič Stevo (22. III. 1962), Janičičević Mihail (22. aprila 1962), Marković Ilija (28. III. 1962) in Panev Metodi (28. III. 1962).

Napadli so Črno z 2000 možmi...

Nemške zabeleže o partizanih v letnih poročilih mežiškega rudnika

V arhivu mežiškega rudnika hranijo kopije letnih poročil, kjer so med drugim poročali tudi o partizanski dejavnosti pri nas — v glavnem kar je bilo v zvezi z rudnikom.

Prevedli smo nekaj izvlečkov iz poročil, katerih originalni naslov je: Jahresbericht der Mitteleuropäischen Bergwerks-A. G*, in sicer za leti 1943 in 1944.

Takle nekako bi bil dobesedni prevod teh zabeležb:

1943

V primerjavi s stanjem leta 1942 je leto 1943 v znamenju stalnega večanja nemirov, ki imajo osnovo v partizanski dejavnosti na našem območju in neprijetno vplivajo na politični položaj.

V začetku aprila se je začela vrsta napadov, odvlačenj, ubojev, požigov, sabotažnih akcij itd. (Ostajamo pač pri njihovih nazivih — T. S.). Pri tem je padla vrsta naših sodelavcev. To stanje je prisililo, da smo dobili konec oktobra zaščito za rudniške naprave v Mežiški dolini. Zaradi aretacij, zaradi premestitev nezanesljivih rudniških uslužbencev v obrate na Gornjo Koroško in končno zaradi partizanske dejavnosti je rudnik izgubil vidno število nameščencev in delavcev.

Ponoči od 5. na 6. november so partizani drugič porušili daljnovod Velenje—Mežica. Ker lastne centrale niso imele zadosti zmogljivosti za črpanje vode, je voda zalila 14. obzorje in uničila več jamskih naprav.

V borbi s partizani je bilo več žrtev. (Mišljen napad na Mežico, na kulturni dom, kjer je bil kino. To še dodaja, da je »bila filmska kabina povsem razbita« — T. S.). Prav tako smo izgubili v bojih z bando nosilca zlatega častnega odlikovanja, našega spoštovanega obratnega zaupnika (Betriebsobmann) Hansa Vierhauserja — 8. aprila.

V letošnjem letu se je morala gozdna uprava boriti z različnimi težkočami, ki so nastale zaradi partizanske dejavnosti. Ti prepovedujejo sekanje, preganjajo in streljajo gozdne delavce. Zaradi tega se morejo izkoriščati le območja okrog naselij.

Slaba je preskrba z drvmi, ker le-te dobivamo iz oddaljenejših krajev, kakor iz Koprivne, Bistre in Kramerce, torej z ozemlja, ki je v oblasti bande. Iz teh krajev prihaja zelo malo lesa (drv).

1944

Leto 1944 je bilo izven podjetja in v podjetju v znamenju vojne. Že leta 1943 česta partizanska dejavnost je zavzela sredi marca obliko rednega boja v našem okolišju. Zaščito podjetja je prevzela vojaščina. Skupno z udarnimi enotami policije je vodila vojska ogorčene borbe z bando, ki nastopa v velikem številu — nekoč avgusta so napadli Črno z nad 2000 možmi in s težkim orožjem. Oprema banditov je zaradi pomoči v opremi in orožju, ki jo mečejo angleška letala, vedno boljša.

Partizani so pristopili v poletju k prisilni rekrutaciji večjega obsega ter so rekrutirali vse moške od 17 do čez 50 letne. Izvedli so številne sabotažne akcije, razstreljevali so vode visoke napetosti, železnice, mostove, požigali, odvlačevali itd.

Prebivalstvo je bilo na ta način zelo razredčeno in je pretežno partizanom naklonjeno. Pod temi pogoji je kljub temu uspeh vojaštva, da se je položaj proti koncu leta nekoliko umiril — in dasiravno se fronta bliža v Italiji ter tudi na Balkanu.

Podjetje je zaradi te partizanske dejavnosti izgubilo naslednje naprave: Pečnikovo žago — 22. 3. (požig), centralo v Topli — 26. 3. (razrušitev strojev), ključavničarsko delavnico podjetja in jamsko kovačnico v Heleni — 8. 4. (požig), transformatorsko postajo žičnice v Žerjavu — 7. 4. (razstrelitev), postajo žičnice v Žerjavu — 4. 5. (požig), žago v Heleni — 7. 5. (požig), jamsko obratno pisarno v Heleni — 28. 6. (požig), skladišče in druge naprave v Heleni — 28. 6. (požig), jamsko pisarno Barbara jaška — 28. 6. (požig in razstrelitev).

Še ostale sabotažne akcije:

44 razbitij električnega voda, 11 požigov. S tem smo izgubili pomembne objekte, predvsem vse žage — razen ene.

55-krat so izvedli nasilno mobilizacijo, s tem smo izgubili 348 sodelavcev — od teh jih je 272 pri partizanih, 29 jih je padlo, nekaj so jih iz previdnosti premestili, 61 pa je zaprtih, ker so bili kot partizani ujeti, ali pa so sodelovali s partizani.

V celoti je obrat ob 478 mož, naravno ob najbolj zdrave in najmočnejše. Mnogo je med njimi tudi kvalificiranih delavcev, 153 jih je rekrutiranih v vojsko.

Zabeležiti je še treba 27 napadov na kmečke domove. V širšem pa je bilo 5 velikih napadov (skupin 500 do 2000 mož) in 48 manjših napadov.

33 razstrelitev železnice Dravograd—Plihenk, 6 razstrelitev mostov, kar včasih precej vpliva, da promet zastaja, 3 požari gozdov, 4 napadi na tovornjake in avtobuse.

Jasno je, da bi bil popoln uspeh pri delu ob teh pogojih čudež.

Od začetka marca 1944 je delovanje partizanov vedno močnejše in dosega vedno večji obseg ter zajema končno vso gozdno območje. Zaradi tega prvič nismo dobili nameščenci pripadajočega kontingenta drv. Lov je začasno prepovedan...

Torej — čeprav nenamerna — pa kar bogata uradna zabeležba akcij ljudskega odpora tega kraja. Zanimivo: niti »banda« ni tolikokrat zapisano, prevladuje naziv »partizani«.

Prof. Tone Sušnik

*Podatke sta že uporabljala avtorja Bevc in Mrdavšič za razpravo, ki je bila objavljena v »Gospodarskem koledarju« 1961

DELO OBRATNIH KOMISIJ HTV

Komisije za delovno varstvo, ki so bile izvoljene po ekonomskih enotah, se zmerom bolj vključujejo v preventivo tega skrbstva. Pozdraviti je posebej dejstvo, da gredo njihove raziskave in zaključki toliko bliže ukrepom na delovnih mestih. Na vrsti je tudi obravnava resničnih zaščitnih sredstev za preprečevanje nesreč pri delu, ne pa le zvočenje okoli artiklov preskrbe in splošne nošnje, ki ne spadajo v ta okvir.

Ob taki strokovnosti in pažnji je pričakovati, da bodo po ekonomskih enotah pokazali kmalu boljše rezultate tega skrbstva.

Jože Gabršek, komandant jeseniške MDB:

Še bomo prišli, če bo treba

Predstavniki občinskega komiteja ljudske mladine Ravne nas je na enem izmed svojih obiskov pozval naj napišemo sestavek o življenju in delu jeseniške mladinske brigade za »Koroškega fužinarja«.

»Da, to storimo,« smo rekli. »Bravcem Fužinarja povemo, kako se imamo v njegovem domačem kraju, kaj in kako delamo in še mnogo zanimivosti jim povemo, da bodo vedeli kako prijetno, raznoliko in ne nazadnje tudi koristno je delo mladinskih brigad«.

V današnjem času mladinska brigada ni zgolj formacija mladih ljudi, ki mora opraviti določeno delovno nalogo, temveč je mesto, kjer se mladina tudi uči in vzgaja.

Dejstvo, da so brigadirji samoupravljavci, da mladinci in mladinke samostojno in z isto odgovornostjo kot člani samoupravnih organov v podjetjih in organizacijah odločajo o vseh stvarih, ki se nanašajo na njihovo življenje in delo, jih postavlja pred veliko in odgovorno nalogo. Pri teh letih ni lahko biti vedno popolnoma objektivni, razsodni in upoznan z vsemi številnimi problemi, ki jih je treba reševati, saj ni mogoče zanikati, da je v vseh nas, posebno pa še v nas mladih, toliko samovšečnosti in iz nerazumljivega vzroka porajajočih se tendenc, ki niso vedno pozitivne, da moramo imeti čut odgovornosti zaostren do kraja, če hočemo s svojim delom in ravnanjem opraviti veliko zaupanje družbe.

Jeseniška mladinska brigada, organizirana na pobudo občinskega komiteja LMS Jesenice po dogovoru o medsebojni zamenjavi brigad z občinskim komitejem LMS Ravne, je prispela na Ravne 30. junija. Ime ima po pisatelju, pesniku in borcu za delavske pravice — Tonetu Čufarju. Šteje 57. brigadirjev, od tega je 51 mladincev in 6 mladink. Vsi

so v pretežni meri dijaki in učenci metalurške šole, tehniške šole in gimnazije. Brigada stanuje v osnovni šoli, je popolnoma samoupravna, dela pa na športnem stadionu.

V začetku nam je tovariš Stane Uhan, predstavnik naročnika, podrobno obrazložil, kaj bo brigada delala. Naša prva naloga je bila izkopati drenažne jarke do globine, ki je ponekod dosegala tri metre, nato pa v nje položiti betonske cevi za odvajanje vode in jih odgovarjajoče obložiti z lomljencem ter zasuti z gramozom in peskom.

Prve dni smo imeli precej težav zaradi neprestanega deževja, ki je v ilovnatih tleh delo skoraj onemogočilo. Priznati moramo, da takšnega dela nismo pričakovali; seveda pa močemo reči, da nas je prestrašilo. Nasprotno — trdno smo bili odločeni, da vsemu nakljub opravimo svoje delo, ki pa zaradi zelo težkih pogojev ni tako napredovalo, kot smo želeli. Da je trditev utemeljena, lahko povedo tisti, ki so si delo in delovišče ogledali v prvi dekadi. Če bi zdaj gledali sledove zasutih jarkov, si ne bi mogli predstavljati, koliko napornega dela je bilo treba opraviti v blatu in med visokimi razponami, preden je bil izgotovljen en sam drenažni jarek. Sedaj je delo lažje in učinkovitejše, saj imamo bolj naklonjeno vreme, pa tudi delovišče je v tem delu boljše.

Brigada dela v dveh izmenah po šest ur; prva izmena dela od šestih do dvanajstih, druga pa od enih do sedmih zvečer. Tako je mogoče doseči večji delovni učinek, čeprav to za izvajanje programa notranjega življenja ni najbolj ugodno.

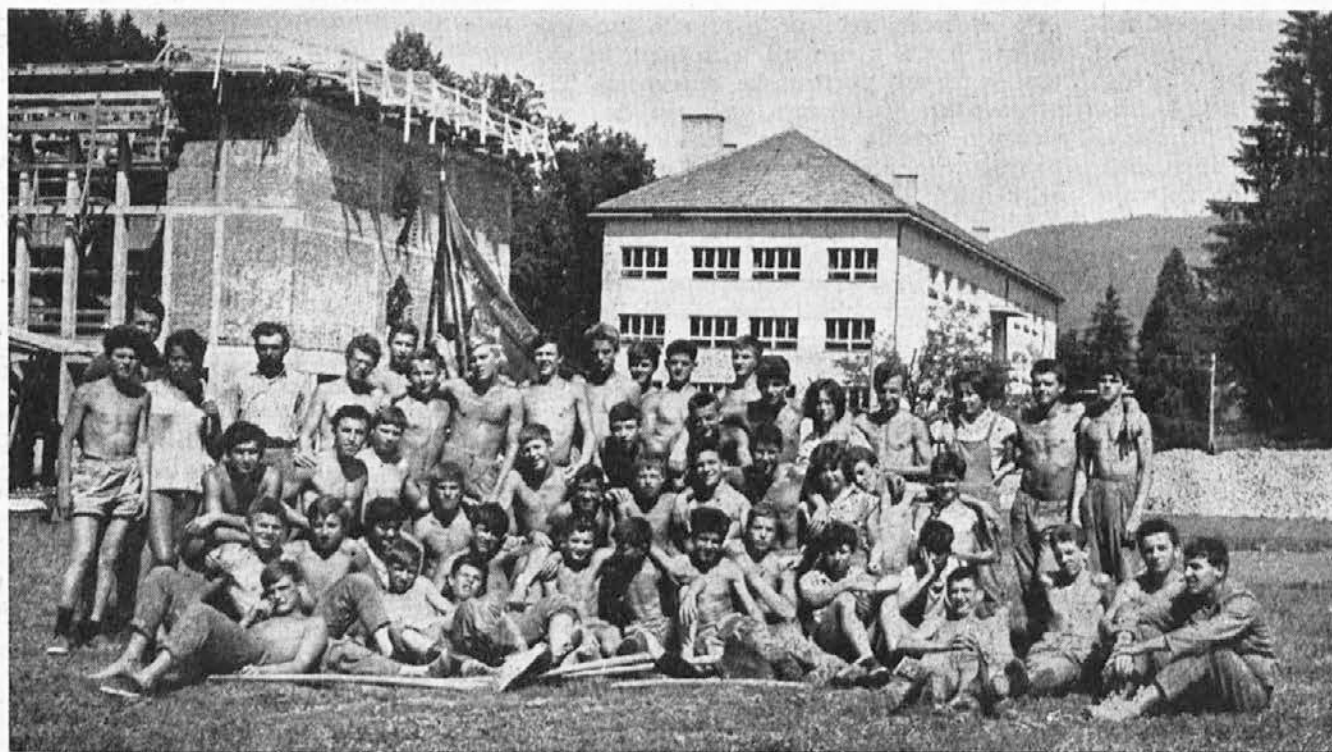
Povedal sem že, da je brigada samoupravna. Na prvi konferenci smo izvolili brigadni svet in upravo brigade. Bri-

gadni svet sestavljajo predsedniki komisij, voljeni predstavniki brigade in upravnik. Vodi pa ga predsednik brigadnega sveta. Upravo brigade tvorijo: upravnik, delovodja, ekonom, sanitet, sekretar in skupinovodje ali komandirji čet. Razen omenjenih organov imamo še več komisij, ki skrbijo za aktivnost na različnih področjih in s tem za čimvečjo aktivizacijo in vključevanje v skupno življenje vseh mladincev in mladink. Tako imamo komisijo za idejno-politično delo, kulturno in zabavno delo, športno vzgojo, tehniško vzgojo, komisijo za prehrano in komisijo za higieno. Vse imajo okvirne programe, ki jih je mogoče prilagoditi specifičnim zahtevam brigade. Komisija za idejnopolično delo je pripravila program petih predavanj in ga predložila delavski univerzi, ki pošlje predavatelje; komisija za športno vzgojo organizira medsebojna tekmovanja; komisija za tehniško vzgojo organizira različne tečaje in krožke, kot so npr. mopedistični tečaj, fotoamaterski krožek, radio krožek itd.

Dela komisijam nikdar ne zmanjka; tudi vedno novih zamisli za izpopolnitev programov je dovolj. Mladinci in mladinke se lahko vključijo v delo, kjer jim najbolj ugaja.

Notranje življenje, kamor prištevamo tudi izlete, ekskurzije, predavanja in tekmovanja, pa je odvisno od uspeha brigade pri delu. Res je, da pri našem delu ni mogoče za vsak dan sproti izračunati učinek izražen v dinarjih. Vendar pa je v določenih časovnih presledkih to le nujno, če naj govorimo o prostem razpolaganju z določenim delom ustvarjenih sredstev. Nepravilno bi bilo, če bi si mladina privoščila ekskurzije in izlete, istočasno pa ne bi z vso marljivostjo in prizadevnostjo skušala čimveč narediti na delovišču.

Med našim bivanjem na Ravnah smo uspeli s pomočjo občinskega komiteja LMS stoddotno izvesti naš v naprej pripravljeni program.

Jeseniški brigadirji
pred gimnazijo

S prireditve RTV
v železarni

Z leve na desno: Slavko Strmčnik, Angležinja Shirley Abicair, Tomaž Klančnik in Bojan Adamič — po svoje na programu

Televizija nas je obiskala

7. junija letos je priredila RTV Ljubljana v naši železarni oddajo *Iz kraja v kraj*

To je bil za Ravne dogodek in radovednežev ves dan ni manjkalo. Vse je bilo novo: kabelmani, ki so nameščali vse potrebne aparature, kamermani in osvetljevalci

pa radijski orkester pod vodstvom Bojana Adamiča, domače pevke Marjana Deržaj in Majda Sepe in spet Angležinja Shirley Abicair. In čeravno je nek hudomušnež

Nepozabno doživetje je bil obisk Prežihovine. Ob čudoviti razlagi prof. Janeza Mrdavšiča smo si ogledali rojstni kraj vašega in našega Prežihovega Voranca. Pravim tudi našega, saj so njegova dela tako blizu vsem, ki so kdajkoli bili zatirani, ubogi in lačni. Ko pridemo domov, bomo pripovedovali svojim bratom in sestram in staršem, da smo videli dolino Vorančevih Hotuljcev, dolino njegovih vzorov na nepozabne junake, ki so živeli in umirali v senci mogočne in dostojanstvene Uršlje gore. Obiskali smo pisateljev grob, v mislih poromali v senčni kot, kjer stoji njegova rojstna hiša in že smo morali nazaj. Toda mnogi med nami bodo še prišli v to tiho spokojno dolino, da uživajo blagodejni mir in še globlje spoznajo Vorančevo umetnost.

Da je naše življenje res pestro, naj navedem samo to, da smo med tem kratkotrajnim bivanjem pri vas bili na ekskurziji v železarni, da smo si ogledali kovačnico in livarno v Muti ter hidrocentralo Vuzenica. Poleg tega smo imeli predavanje o P. Vorancu in njegovem delu, potem predavanje pod naslovom *Naloga ljudske mladine po VII. kongre-*

su; udeležili smo se teka po Čečovju, organiziranega v počastitev dneva vstaje; igrali smo prijateljsko tekmo v košarki z mladinci iz Mute.

Naše življenje je več kot pestro, kajne? Ravenska mladinska delovna brigada bo delala na Jesenicah v avgustu. Najbrž se ne zavedamo dovolj pomembnosti zamenjav mladinskih delovnih brigad. Mimo tega, da je tako omogočeno spoznavanje ljudi, njihovih navad in načina življenja v drugih krajih, je s tem dano nešteto možnosti za poglobljanje sodelovanja in izmenjavo misli, pa naj si bo s področja dela mladinske organizacije, sodelovanja v organih upravljanja ali pa samo izmenjava misli o življenju in delu mladine v dveh krajih.

Naše bivanje med vami je bilo prijetno. Mi smo se trudili izpolniti sprejeto nalogo in dokazati, da je jeseniška mladina vedno in povsod pripravljena sodelovati pri skupnem delu za ostvareitev ciljev naše družbe.

Ob koncu naj v imenu vseh brigadirjev, ki so na Ravnah, in vseh ostalih mladincev delavskih Jesenic rečem: Radi bomo še prišli na Ravne, če bo treba.

prebral veliki napis na odru *Iz kraha v krah*, se njegova napoved vendarle ni uresničila.

Več kot 2000 gledavcev, to je bil odmev, kakršnega od časov koroških festivalov ne pomnimo več, vsi pa so bili s sporedom zadovoljni in tudi zahtevnejši so morali priznati, da je bil program kvaliteten.

Kaj smo videli in slišali? Kaj nam je najbolj ugajalo? Kakšne pripombe imamo?

Začelo se je s filmom o domačem kraju, ki ga je TV potem poklonila kolektivu železarne. Potem pa so se za mariborskim baletom s pravo televizijsko naglico zvrstile druge točke:

— planinski oktet iz Maribora je zapel dve domači pesmi,

— Slavka Knezova in Erika Kohontova sta predstavili dve popevki, potem pa je prišlo nekaj izžrebancev iz dvorane ugibat, katero Prežihovo delo bosta zaigrala gledališka igravca Stane Sever in Jože Zupan. Zaradi sramežljivosti — ali morda tudi zaradi prevelike gneče — niso prišli vsi in še potem niso vsi uganili, da je Svetneči Gašper ena od nepozabnih figur v Samorastnikih. Tu pa je treba pohvaliti predvsem jubilanta Staneta Severa, ki je doma na drugem koncu Slovenije, pa je vendarle v enem samem dnevu dobil domače narečje toliko v uho, da je bil njegov Gašper kar domač.

Edini pevec med pevkami, Franc Babič, je bil bolj bled, nato pa je bilo na vrsti za to oddajo običajno tekmovanje v streljanju in reševanju ugank, ki se ob vsakokratnem zadetju pokažejo, oboje pa — zadetek in pravilna rešitev prineseta tekmovavcem pike. Tekmovale so 3 ekipe iz železarne, ki so zastopale 1. proizvodne obrate, 2. vzdrževalne obrate, 3. upravo. Zmagali so

neposredni proizvajavci, vsi sodelujoči pa so dobili knjižne nagrade.

Tiste gledavce, ki se dotlej še niso bili posebno navdušili za program, sta ogreli pevki Marjana Deržaj in Majda Sepe pa inozemski gostje: saksofonist in bobnar, oba člana inozemskih orkestrrov in simpatična pevka Shirley Abicair, ki je imenitno zabavala občinstvo tako s petjem avstralskih pesmi kot tudi s svojimi živahnimi improvizacijami.

Po običajnem žrebanju in postavljanju novih ugank za avtomobil AMI in za pevčkami, je večer zaključil mariborski balet.

Kako bi — na kraju — ocenili zabavni spektakel, ki smo ga gledali?

Brez dvoma je bilo neposredno srečanje z našimi znanimi ustvarjavnimi in interpreti naše zabavne glasbe za mnoge doživetje, obenem pa je bila seveda tudi dosežena kvaliteta. Če pa dodamo še, da te oddaje ni gledala samo Slovenija, temveč vsa država, in če vemo — tako pravi statistika — da si zanimivejše oddaje v Sloveniji redno ogleda do 70.000 ljudi, potem bi morali biti

zadovoljni tudi s tem, da je ime Raven spet enkrat šlo v svet.

Prav tu pa bi nemara le še bila potrebna pripomba, posebno zdaj, ko se televizija pripravlja na novo sezono, v kateri bo takšne oddaje gotovo spet postavila na spored.

Oddaja Iz kraja v kraj vse preveč kaže stalno skupino pevk in glasbenikov, vse premalo domiselno in zato včasih že šablonsko ugankarstvo, vse premalo pa pove o kraju samem in o ljudeh, ki v njem živijo, vse premalo krajevnega kolorita je v njih.

Brez vsake škode za kvaliteto programa bi bil lahko zapel tudi domači oktet, domač pevec, sama režija oddaje pa bi bila ob sodelovanju s krajevnimi kulturnimi in prosvetnimi delavci ter Svobodo mogla prispevati kak originalen domislek.

Pri tem pa ne gre za Ravenčane, ki svoje tako že poznajo, gre za Slovenijo in Jugoslavijo, ki v takih oddajah včasih resnično šele spoznavajo domače kraje.

M. K.

Vtisi s potovanja v Rusijo

Videti Sovjetsko zvezo in se na lastne oči prepričati o razsežnosti te največje evropske države, videti ruska mesta in njih prebivavce je bila moja želja, ki se mi je tudi izpolnila, ko me je Društvo rudarskih in metalurških inženirjev in tehnikov železarne Ravne predlagalo za udeležbo na kratko potovanje v Sovjetsko zvezo. Zahvaljujoč sklepu upravnega odbora ŽR o financiranju potovanja, se je potovanje tudi realiziralo. Organizacijo potovanja in strokovno vodstvo je prevzela podružnica turistične agencije »Kompas« v Celju. Udeleženci, bilo nas je 42, smo se zbrali iz vseh republik naše domovine.

Iz Zagreba smo 11. maja 1962 odleteli z letalom jugoslov. aerotransporta tipa »Canvaier«. Dvomotorno potniško letalo nas je v nekaj minutah poneslo v višino 4200 m, na tej višini smo nadaljevali let proti Kijevu. Po polurnem letu nas je prijazna stewardesa po zvočniku obvestila, da zapuščamo državno mejo in že letimo nad Madžarsko. Noč je bila jasna, vendar z višine 4200 metrov nismo pod sabo razločili razen lučk razsvetljenih mest in vasi ničesar. Ker je polet iz Zagreba do Kijeva trajal štiri ure in pol, smo si v letalu na različne načine krajšali čas. Vneti bravci so prebirali časopise ali revije, drugi so navezali pogovore s sopotniki, nekateri so vztrajno opazovali temno pokrajino in redke oblake pod nami, dosti je bilo tudi takih, ki jih je morda naporna vožnja do Zagreba utrudila in so prijetno zaspali.

Po zvočniku se je zopet zaslišal glas stewardese. Sporočila nam je, da letimo nad Kijevom ter nas prosila, da privedemo pasove in ne kadimo; ta postopek je potreben pri vsakem vzletu in pristanku.

Tako smo v zgodnjih jutranjih urah — po našem času ob dveh, po ruskem ob štirih, 12. maja stopili na kijevskem letališču na ruska tla.

Tu je bil carinski pregled s strani ruske carine, pregled letala in tankanje goriva. Vse te formalnosti so trajale dobro uro, takoj nato smo se spet dvignili in odleteli proti Leningradu.

Bil je že dan in to lep sončen dan. Iz višine 5000 m smo sprva videli pod nami le oblake. Kmalu nato so se tudi oblaki izgubili in imeli smo priložnost opazovati prostrano ozemlje Sovjetske zveze. Pogled je bil edinstven; v daljavi na vzhodu rdeče vzhajajoče sonce, pod nami pa ogromne pokrajine, porasle z gozdovi in velike površine obdelanega zemljišča. Vso to pestrost pa so v vijugastih, srebrno be-

lih trakovih prepletale reke in veliki srebrno beli madeži so bila posejana jezera. Posebno pozornost je vzbudil prav širok srebrno beli vijugast trak, ki se je izgubljal daleč na desni, kamor naš pogled ni več segel. Ko smo se zanimali, katera reka je to, so nam pojasnili, da je to Volga.

Ko smo tako z velikim zanimanjem opazovali pokrajino pod seboj, skoraj nismo mogli verjeti, da letimo že tri ure. Zopet se je slišal glas stewardese, sporočila nam je, da bomo čez nekaj minut pristali v Leningradu. In res, letalo se je začelo spuščati in že smo zagledali obrise velikega mesta. Na letališču so nas čakali avtobusi, s katerimi smo se odpeljali v mesto ter se nastanili v hotelu »Evropa«.

Leningrad je veliko mesto in ima preko 3,5 milij. prebivavcev. Za vsa junaštva, herojsko obrambo in mnogoštevilne žrtve, ki so jih prebivavci tega mesta žrtvovali ob 900-dnevni nemški blokadi Leningrada, je bil Leningrad proglašen za herojsko mesto. Ruševine iz vojnih dni so odstranjene, zgrajene so nove stavbe in restavrirane zgodovinske stavbe, muzeji, gledališča in spomeniki. Leningrad ima 240 mostov in 60 kanalov, ki so povezani z reko Nevo. Zato Leningraščani upravičeno trdijo, da so »severne Benetke«. Posebnost ruskih mest so široke in dolge ulice. Kot primer naj navedem Nevski prospekt, širina te ulice je 80 m skupno s pločniki, ter dolžina 8 km. Nikjer ne manjka zelenih nasadov in parkov. Čistoča na ulicah je vzorna.

Turistična agencija Sovjetske zveze »Inturist«, ki je vodila našo skupino v SZ, nam je dala na razpolago avtobuse ter vodiče, ki so nam razkazali znamenitosti mesta. Žal smo zaradi kratko odmerjenega časa lahko videli le del vsega, kar bi se videti dalo. Še istega dne, ko smo prispeli v Leningrad, smo si v popoldanskih urah ogledali dvorec »Smolni«, kjer je bil za časa oktobrske revolucije sedež revolucionarnega štaba na čelu z Vladimirom Iljičem-Leninom. Njegova soba ima še isto opremo in razmestitev, kot je to bilo pred 45 leti. Tu so shranjeni originalni rokopisi in razna povelja tega velikega revolucionarja. Stavba je pred oktobrsko revolucijo služila kot dekliška vzgojna ustanova carske oblasti, sedaj je tu sedež oblastnega komiteja KPSZ za Leningrajsko oblast. Bili smo tudi v veliki dvorani dvorca »Smolni«, kjer je bila v dobi oktobrske revolucije proglašena Zveza sovjetskih socialističnih republik.

Leningrad smo si ogledali z avtobusi ter se pri važnejših zgodovinskih in kulturnih spomenikih ustavljali za nekaj minut, tako da smo jih lahko slikali. Videli smo bivšo petrograjsko trdnjavo, letni carski dvorec, zimski carski dvorec, palačo admiralitete, celo vrsto univerz, muzejev, gledališč in spomenikov. Človek si težko predstavlja velikost in prostornost tega mesta, če ga sam ne vidi. Da bi se vse to lahko peš obhodilo, bi morda trajal tak ogled več kot mesec dni.

Utrujeni od potovanja smo se zvečer vrnili v hotel, kjer je bila za nas že pripravljena izdatna večerja. V hotelu, kjer smo bili nastanjeni, so bili razen nas še turisti raznih narodnosti in na mizah so bile postavljene zastave držav, iz katerih

Moskva. Puškinov spomenik pred operno hišo »Bolšoj teater«

Leningrad. Spomenik 750.000 žrtvam obrambe mesta — mati Rusija s pretrganim lovorjevim vencem

so gostije prišli. Po večerji smo še sedeli nekaj časa pri mizah in izmenjavali misli med seboj ter primerjali naše življenje in običaje z njihovimi. Orkester je igral, toda vse v ritmu tanga, počasnega valčka, le tu in tam včasih kak valček. Pevka, ki je pela, je stala mirno ob mikrofoni ter svojega petja ni spremljala s kretnjami in temperamentom, kot smo ga mi vajeni. Iz tega sklepam, da jazz v Sovjetsko zvezo še ni prodr.

Drugi dan smo se odpeljali do reke Neve, kjer je zasidrana zgodovinska križarka »Aurora«, ki je v času oktobrske revolucije sodelovala pri obstreljevanju zimskega dvorca. V prvi svetovni vojni je služila carski vladi, medtem ko je med drugo svetovno vojno sodelovala pri obrambi Leningrada. Na križarki je sedaj urejen muzej, dostopen vsakomur. Prijazen kapitan križarke in vodja muzeja nam je pokazal vso križarko ter pripovedoval njeno zgodovino od izgradnje do danes. Med drugim nam je tudi omenil, da je sodeloval v Rdeči armadi pri osvoboditvi Beograda ter nas naprosil, naj prenesemo iskrene pozdrave in simpatije našim narodom. Tu smo tudi srečali bivšega mornarja na križarki »Aurora« — borca iz dni velikega oktobra, ki pa je sedaj že siv starček — državni upokojenec. Pripovedoval nam je o dneh revolucije in borbah med drugo svetovno vojno.

Takoj nato smo si ogledali svetovno znano zbirko umetniških in zgodovinskih predmetov Ermitaž. Da bi si približno lahko ustvarili predstav o velikosti in obsežnosti Ermitaža, naj navedem, da obsega pet trinadstropnih zgradb, od katerih je ena Zimski dvorec, ki je sam dolg dobrih 250 m. Tudi tukaj nismo videli vsega, kajti za detajlni ogled bi verjetno porabili najmanj 14 dni. Ogledali smo si zbirke originalov svetovno znanih mojstrov kot so: Rubens, Rembrandt, Goya, Picasso in drugih. Ermitaž ima zbirke umetniških slik, skulptur, zlatnine, dra-

guljev in drugih zgodovinskih predmetov neprecenljive vrednosti. Ves inventar je bil med drugo svetovno vojno zaradi zaščite pred uničenjem prepeljan za Ural, od koder so ga po vojni zopet pripeljali ter ponovno razstavili v Ermitažu. Vse te dragocenosti si je vredno ogledati in je to enkratno doživetje, ki ostane človeku v trajnem in prijetnem spominu. Po ogledu Ermitaža smo se odpeljali na največje pokopališče Leningrada, kjer je na izredno lepo urejenem prostoru našlo zadnji počitek 750 tisoč Leningrajčanov, mož, žena, otrok in starcev, ki so bili žrtve nemške blokade Leningrada. Smrt je neizprosno kosila. Kolikor niso umirali pod ruševinami zbombardiranega mesta, je na tisoče življenj ugasnilo zaradi lakote in raznih epidemij. Na koncu pokopališča je ogromen spomenik žene s pretrganim lovorjevim vencem v rokah, ki predstavlja žalost matere Rusije.

S pokopališča smo se vrnili z metrom. — Leningrajski metro — podzemljaska železnica — je bil dograjen 1958 leta. Nahaja se 80 m pod zemljo in ima hitrost 64 km/uro. V globino 80 m so nas ponesle potujoče stopnice. Podzemljaska postaje so zgrajene iz marmora in to vsaka v drugem arhitektonskem stilu. Tu so postavljeni tudi spomeniki velikih mož, kot so Puškin, Gorki, Kirov itd., po teh imajo postaje tudi imena. Obratovanje te železnice je popolnoma avtomatizirano, brez voznikov in kondukterjev. Kompozicije se na vsaki postaji avtomatično ustavljajo, vrata se odpro, ostanejo približno minuto odprta za vstop in izstop potnikov, nakar se zopet zaprejo in spet drvi kompozicija naprej. Za vstopnico je treba plačati 5 kopejk in se z njo lahko voziš poljubno dolgo, lahko tudi ves dan, seveda pod pogojem, da ne izstopiš na zunanji postaji.

Z ogledom in vožnjo s podzemljasko železnico smo zaključili naše bivanje v Leningradu ter še istega dne zvečer odleteli v Moskvo. Nebo se je pooblačilo, leteli smo v oblakih in ko smo na moskovskem letališču Vnukovu pristali, je močno deževalo. Po večerji na letališču smo se z avtobusi odpeljali v 37 km oddaljeno Moskvo ter se nastanili v centru mesta v hotelu Berlin.

Prestolnica Sovjetske zveze — Moskva ima trenutno preko 7,5 milij. prebivalcev. Široke ulice in bulvarji z lepimi zelenimi nasadi in visokimi stavbami, to so značilnosti vseh ruskih mest, kar daje obiskovavcem vtis prostranosti in veličine Sovjetske zveze. Po pripovedovanju vodiča je bilo v Moskvi po urbanističnem načrtu izgradnje mesta potrebno predstaviti posamezne zgodovinske stavbe take kot so, na nekaterih mestih tudi za sto metrov. Nismo si mogli predstavljati, kako je mogoče dve ali trinadstropne stavbe enostavno prestaviti iz enega prostora na drugega, in vendar so to v resnici tudi napravili. Tudi Moskvo smo si ogledali z avtobusi, spremljale so nas študentke-vodiči in nam pojasnjevale ter razlagale pomen in zgodovino posameznih objektov.

Prvi dan bivanja v Moskvi smo si v dopoldanskih urah ogledali mesto. Z največjim zanimanjem smo si ogledovali največjo univerzo v Moskvi, ki nosi ime »Lo-

monosova«. Trinadstropna je zgradba v obliki črke »U« in dosega višino 150 m, najvišja točka stavbe je ozek stolp, ki je sam visok 60 m. Da bi lahko dobili predstav o velikosti univerze, naj navedem naslednji podatek, ki ga nam je dal vodič: Če bi prišel v to stavbo novorojenček in bival v vsaki sobi po en dan, bi za bivanje v vseh sobah porabil 125 let. V stavbi so vsi za delo potrebni prostori kot so: predavalnice, laboratoriji, dvorane, telovadnice, plavalni bazeni in internat za študente. Na univerzi študira 30.000 študentov.

Z obale kanala »Moskva« smo si ogledali ogromen stadion »Lenin«, ki sprejme 160.000 gledavcev. Prav tako smo si ogledali zanimivo kopališče, v katerem ogrevajo vodo na 27° C. Kopališče je odprto, brez strehe in služi svojemu namenu poleti in pozimi. Ko smo vprašali, kako je s kopanjem pozimi, ko je vendar zunaj mraz, so nam povedali, da se pride v bazen iz ogrevanih kabin po posebnem kanalu in to pod vodo. Ker smo se zanimali tudi za stanovanjsko izgradnjo, so nas odpeljali na gradbišče. Novogradnje, predvsem stanovanjski objekti Moskve se gradijo v jugozahodni smeri mesta. Gradijo po tako imenovanem principu »Mikrorajonov«. Mikrorajon zajema površino 25 hektarov in ima obliko kvadrata, ki ga obdajajo z vseh strani ulice. Stanovanjski bloki so večinoma montažne petnadstropne stavbe. V pritličju teh stavb so vse potrebne trgovine in servisne delavnice, na dvorišču so parki, osnovne šole, otroški vrtni, igrišča in otroške jasli. Mikrorajon je zaključena celota za stanovavce, ki imajo razen zabave in kulturnih prireditvev vse v najbližji okolici. Posebno primerno se mi to zdi za varnost otrok, ki tako niso nikoli izpostavljeni ulici in prometu. Stanovanja so večinoma dvosobna, preprosta in za naše pojme morda nekoliko premajhna. Zvečer smo šli v Bolšoj teater, kjer smo gledali Mozartovo opero »Figarova svatba«. Bolšoj teater je

Moskva. Ploščad v Kremlju. Na desni znameniti 210 ton težki zvon

IZOBRAŽEVALNI CENTER

daje poročilo za šolsko leto 1961-62

I.

Redni teoretični in praktični pouk se je pričel za vse letnike metalurške industrijske šole 1. septembra 1961. V I. razred je bilo sprejetih 36 učencev, od tega 20 ključavničarjev, 10 strugarjev, 4 rezkavci in 2 brusivca.

V II. letniku je bilo v tem šolskem letu 56 učencev, v III. letniku 71 učencev, skupno je bilo 163 učencev.

Metalurška industrijska šola je sestavni del izobraževalnega centra Ravne na Koroškem. V letošnjem šolskem letu so v izobraževalnem centru delovali

Metalurška industrijska šola — 3 letna s 6 oddelki (4 kovinarski, 1 metalurški in 1 kombiniran kovinsko-metalurški oddelek.

Izobraževalni center je med šolskim letom 1961/62 organiziral:

a) redno (šolsko) izobraževanje:

1. Tehnična srednja šola — II. letnik; ob pričetku šolskega leta 1961/62 — 27 slušateljev, v II. polletju oziroma IV. semestru izstopili na lastno željo 3 slušatelji, ob koncu semestra 24 slušateljev.

— III. letnik; ob pričetku šolskega leta 1961/62 30 slušateljev, ob koncu I. polletja oziroma IV. semestra izstopil na lastno željo 1 slušatelj, v II. polletjem oziroma V. semestrom število slušateljev povečano za 1 slušatelja, ki je pred tem obiskoval TSS-oddelek za odrasle v Celju; ob koncu semestra število slušateljev zopet 30.

2. Administrativni knjigovodski tečaj: (2-letni) — I. letnik; v tečaj po uspešno opravljenih sprejemnih izpitih sprejetih 14 tečajnic; v I. polletju izstopila na lastno željo (učenje obrti) iz tečaja 1 tečajnica; ob koncu šolskega leta 13 tečajnic.

b) občasno izobraževanje:

1. Uvajalni seminarji:

novembra 1961 — 16 sodelavcev

decembra 1961 — 7 sodelavcev

marec 1962 — 58 sodelavcev

april 1962 — 8 sodelavcev

junij 1962 — 29 sodelavcev

Ti seminarji so bili organizirani za novosprejete sodelavce v železarni. Trajali so delno po 2, delno po 8 dni; 2 dni so poslušali teoretična predavanja, 6 dni pa so se uvajali v delo v delavnicah centra. Teoretična predavanja — splošni del so poslušali vsi novosprejeti brez razlike glede na poklic, kvalifikacije ali spol, medtem ko so praktično delo opravljali le oni novosprejeti brez kvalifikacij in so se prvič vključili v matično podjetje, razen žensk — fizičnih in umskih delavk. Tako je teoretična predavanja (2 dni) poslušalo 118, praktično delo pa je opravilo le 48 novosprejetih sodelavcev.

2. Tečaj za VK in Kv — člani ZB:

Na tečaje se je prijavilo 37 članov ZB za VK in 45 članov ZB za Kv v različnih poklicih in strokah. Ob pričetku tečajev je odpadlo 13 prijavljencev, ker niso iz-

polnjevali potrebnih pogojev oziroma zaradi drugih razlogov. Med trajanjem tečajev sta odpadla 2 sodelavca, da je obiskovalo predavanja do konca tečajev skupno 67 članov ZB, od tega 30 za VK in 37 za Kv. Predavanja iz splošnih predmetov so bila za vse prijavljence ne glede na kvalifikacijo in poklic oziroma stroko organizirana skupno, medtem ko v strokovnem oziru po poklicih oziroma strokah. Tako je center organiziral strokovna predavanja za 8 različnih poklicev oziroma grupo sorodnih poklicev, za poklic stavbnega mizarja so bili sodelavci (2) poslani na ustrejni tečaj tujemu podjetju, ostali pa so se pripravljali individualno po smernicah izobraževalnega centra. Tečaji so v celoti trajali od 8. 11. 1961 do 1. 3. 1962 s tem, da so nekateri za posamezne poklice prej končali a drugi pozneje.

K izpitom se je prijavilo 67 sodelavcev — članov ZB. Izpiti (teoretični-zaključni) so bili 2. 3. 1962. Zaključne izpite so opravili:

poklic	za VK	za Kv
topivec SM in EL	2	2
kovač	1	—
ročni oblikovavec	2	1
pripravljevalec surovin	—	1
valjavec	—	1
žarivec	—	4
opremljevalec	—	1
peskavec	—	1
jedrar	—	3
kontrolor kakovosti	—	4
strojni ključavničar	6	1
konstr. ključavničar	—	1
strugar	7	6
revolv. strugar	—	2
skoblar	2	1
reskavec	3	—
brusivec	1	—
vrtavec	—	1
žerjavovodja	—	5
obratni električar	2	—
stavbni zidar	2	—
trgovski pomočnik (sklad)	—	1
Skupaj	38	37

Sodelavec, prijavljen za VK kovača, izpita ni uspešno opravil; sodelavec, prijavljen za industrijskega zidarja, (VK) pa k izpitu še ni bil poklican.

3. Tečaj za VK in Kv voznike motornih vozil: Tečaj je trajal od 10. 5. do 15. 11. 1961. V tečaj je bilo prijavljenih 13 sodelavcev iz železarne Ravne (za Kv) in 22 prijavljencev iz ostalih podjetij (1 za VK in 21 za Kv). K zaključnim izpitom, ki so bili 14. in 15. 12. 1961, se je prijavilo 11 sodelavcev iz železarne Ravne in 22 ostalih prijavljencev. Izpiti je uspešno opravilo 11 sodelavcev iz železarne Ravne (za Kv) in 16 ostalih za Kv.

4. Seminar za interno kvalifikacijo: Seminar je trajal od 8. 11. 1961 do 17. 1. 1962 in so ga obiskovale 3 sodelavke — meta-

lurške laborantke. Seminar sta do konca obiskovali le 2 tečajnici, ki sta 8. 2. t. l. uspešno opravili izpit za interno kvalifikacijo metalurške laborantke.

5. Tečaj za žerjavovodje (2 skupini): I. skupina — tečaj je bil od 26. 9. do 10. 11. 1961 in ga je obiskovalo 35 sodelavcev, od katerih se jih je k izpitu prijavilo 29. Izpiti so bili 20. in 21. 11. 1961. Strokovne izpite je uspešno opravilo 22 sodelavcev, od ostalih 7 pa 2 sodelavca že pri praktičnem izpitu nista zadostila, 2 sodelavca sta bila odklonjena brez možnosti popravnega izpita, ostali pa s popravnimi izpiti. II. skupina — tečaj je bil od 27. 2. do 20. 4. 1962 in ga je obiskovalo 34 sodelavcev, od katerih se jih je k izpitu prijavilo 26. Izpiti so bili 8. 5. 1962. Strokovne izpite je uspešno opravilo 20 tečajnikov, ostali pa s popravnimi izpiti. Popravne izpite so 4 tečajniki opravili, 2 pa ne. Oba tečaja sta usposabljala sodelavce za delovno mesto in so z njima pridobili polkvalifikacijo.

6. Seminar za kontrolorje proizvodnje in metalurške laborante: Tečaj je trajal od 10. 10. do 13. 12. 1961 in ga je obiskovalo 9 sodelavcev in sodelavk. K zaključnim izpitom so se prijavili vsi tečajniki, od katerih jih le dva nista opravila. Tečaj je bil organiziran za pripravo oziroma priučitev na delovnem mestu.

7. Tečaj praktičnega dela za ključavničarje: Tečaj je trajal od 10. 10. do 28. 12. 1961 in je bilo na njem vključenih 10 sodelavcev. Od teh je tečaj uspešno končalo in pozitivno opravilo strokovne izpite le 9 tečajnikov, medtem ko je 1 tečajnik pred koncem tečaja zaradi objektivnih razlogov odstopil. Tečaj je imel namen usposobiti sodelavce v praktičnem delu za različna delovna mesta v proizvodnji in se bo s pričetkom naslednjega šolskega leta nadaljeval z II. delom.

8. Seminar za iskrivce: Seminar je trajal od 23. 10. do 16. 11. 1961 in ga je obiskovalo 24 tečajnikov, od katerih so se vsi prijavili h končnim izpitom. Izpiti so bili 17. 11. 1961 in 24. 11. 1961. Od 24 prijavljenih sodelavcev le 2 nista uspešno opravila strokovnega izpita. Seminar je bil organiziran za pripravo sodelavcev za delovno mesto.

9. Seminar za zaščito in varnost pri varjenju: Seminar je bil predviden za vse sodelavce matičnega podjetja in izobraževalnega centra, ki se kakorkoli ukvarjajo in imajo opravka z varjenjem. Bil je 25. in 26. 4. t. l. Prijavljenih je bilo 186 sodelavcev, seminarja pa se je udeležilo 128 sodelavcev.

10. Periodični izpit za prometno osebje: Dne 9. 5. t. l. je opravilo 26 sodelavcev, ki so zaposleni v prometu, obvezne letne periodične izpite. Pred tem so prizadeti imeli dvodnevni seminar za pripravo na izpite.

11. Kalilni tečaj (začetni) za zunanje sodelavce: Te tečaje prireja naše podjetje v

svetovno znana operna hiša, kjer gostujejo ansambli iz celega sveta. Dvorana je zelo velika, samo v parterju je 2500 sedežev, medtem ko je vseh sedežev skupaj 5000. Moskovičani zelo radi obiskujejo opero, kar sklepam iz tega, da so za vstopnice dolge vrste čakajočih in so vedno razprodane.

Zadnji dan bivanja v Moskvi smo izkoristili za ogled Kremlja ter stalne gospodarske razstave.

Kremelj obdaja 10 m širok in prav toliko visok opečni zid, ki je dolg 8 km. Za obzidjem je večje število pravoslavnih cerkev z značilnimi okroglimi in pozlačenimi kupolami, rezidenca Nikite Hruščeva, ogromna zgradba Vrhovnega sovjeta, vladna palača ter nova dvorana, kjer je bil 22. kongres KP Sovjetske zveze. Pravoslavne cerkve so sedaj muzeji, kjer so shranjene freske ter grobnice iz prejšnjih stoletij. Posebno pozornost je vzbudil velik, 210 t težak zvon, ki je bil po podatkih vodiča namenjen za javljanje požarov, vendar ni nikoli zvonil, ker je baje pri vlačanju v zvonik padel na tla. Pri padcu se je odlomil 11 ton težak kos, ki je še sedaj prislonjen k zvonu.

Po ogledu Kremlja smo se postavili v vrsto po dva ter čakali na Rdečem trgu na dovoljenje za ogled mavzoleja, ki je na Rdečem trgu. Ogled Mavzoleja je dovoljen dnevno od 11. do 17. ure, in sicer v presledkih po 45 minut, 15 minut pa traja zamenjava stalne straže. Med tem ogled ni dovoljen.

Mavzolej je moderna zgradba iz črne in rdečega brušenega marmora, zunaj obdana s cvetjem in zelenjem. Lenin leži v stekleni krsti, tako, da je lepo viden. Človek bi mislil, da ga po tolikih letih ne bi bilo mogoče spoznati, vendar je videti, kot da je šele včeraj zatisnil oči. Zanimalo nas je, kam so pokopali Stalina, pa so nam tudi to pokazali. Pokopan je v grobnici narodnih herojev, ki je pred kremeljskim obzidjem takoj za Mavzolejem. Ko smo si ogledali grobnico narodnih herojev, so nas odpeljali še v Leninov muzej. Tu smo videli originale Leninovih rokopisov in razne osebne predmete tega velikega revolucionarja.

Popoldanske ure tega dne smo izkoristili za ogled stalne gospodarske razstave, kjer je zastopana vsa industrija vseh 16 sovjetskih republik. Vsaka republika ima svoj razstavni paviljon, tako da se lahko dobi pregled nad uspehi, doseženimi v industriji Sovjetske zveze. Poseben paviljon je namenjen raketam in satelitom. Tu so razstavljene originalne kabine sputnikov in oblačila kozmonavtov, s katerimi sta poletela v vesolje Gagarin in Titov, kabina psov Belke in Strelke ter vrste vremenoslovskih raket in satelitov. Kot zadnja novost so nam pokazali najnovejši dosežek kinematografije, in sicer kino »Panorama«. Odšli smo v okroglo kupolasto dvorano, katere zidovi so bili vse naokrog obloženi s filmskim platnom. Dvorana nima sedežev, gledalci stoje spremljajo dogajanje na platnih. Imeli smo občutek, kot da smo v središču dogajanja, kajti kamorkoli smo se obračali, povsod je bila druga slika ter tudi temu odgovarjajoči plastični ton.

Z ogledom velike trgovine GUM, podobne naši NAMI, smo zaključili bivanje

v Moskvi ter še isti večer odleteli iz Moskve proti Kijevu. V Kijevu so bile zopet urejene carinske formalnosti s strani ruske carine, takoj nato smo ponoči odleteli proti domovini in prileteli v zgodnjih jutranjih urah v Zagreb.

Sovjetski državljani so zelo ponosni na dosežene uspehe na področju tehnike in razvoja gospodarstva. Z veliko ljubeznijo do svoje domovine in s spoštovanjem žrtev, ki jih je Sovjetska zveza morala žrtvovati v desetletjih svojega obstoja, so nam pripovedovali posamezne odlomke iz njihovega boja in življenja preprosto, toda s pristno rusko toplino. Mnogo pozornosti in velika sredstva dajejo za očuvanje raznih zgodovinskih spomenikov.

Velikanska sredstva vlagajo v šolanje strokovnih kadrov. V Sovjetski zvezi študira vsak 4 državljani, šolanje je brezplačno.

Morda bo še zanimivo, če navedem, da je kadilcev zelo malo. Samo 50%

moških kadi, medtem ko ženske ne kadijo. Alkohola zelo malo uživajo, morda zaradi visoke cene, največ pijejo tako imenovano »gazirano« vodo ali pa mineralno vodo in razne brezalkoholne pijače. Trgovine so precej založene, največ je volnenega in bombažnega tekstila, kamgar na skoraj ni in tudi najlona ne.

Promet na ulicah je precejšen, vendar se redko kje opazi vozilo tuje proizvodnje.

Med našim kratkim bivanjem v Sovjetski zvezi seveda nismo mogli videti vsega in zaradi tega si niti nismo mogli ustvariti realne slike o življenju v Sovjetski zvezi. Hvaležen sem Društvu rudarskih in metalurških inženirjev in tehnikov železarne Ravne, da me je za to potovanje predlagalo, prav iskrena hvala pa upravnemu odboru ŽR, ki je odobril finančna sredstva in s tem ta ogled omogočil.

Herman Lesjak

Televizijski sprejem v našem kraju bo končno urejen

Če se sprehodimo po novem naselju na Čevju, nikakor ne moremo prezreti mnogih TV in UKV anten. Na Ravnah je trenutno nekaj čez 80 TV sprejemnikov, vemo pa, da je to šele začetek in da je med prebivalstvom veliko zanimanje za gledanje TV programa ter lahko pričakujemo, da bodo antene v kratkem porušile naravno podobo našega mesta.

Strokovnjaki »Elektrosignala« iz Ljubljane so z meritvami ugotovili, da v našem kraju trenutno ni pogojev za montažo skupinskih anten. Od zahtevanih vsaj 160 μ V/m sprejema, so jih ugotovili samo 30. Skupinske antene bi nadomestile po 40 in še več navadnih anten. Na strehi bi bila samo ena antena, katere sprejem je nato pojačan in razdeljen na 20 in več priključkov. V stanovanjih bi imeli vtične doze za 2 TV kanala in UKV in to vse skupaj za cca 25.000 din za stanovanje.

Naša prva naloga je torej urediti čimprej relejno postajo na Uršlji gori.

Predsednik akcijskega odbora za izgradnjo relejne TV postaje na Uršlji gori, direktor Gregor Klančnik, je v juniju povabil zastopnike ObLO in večjih podjetij iz Mežiške, Dravske, Mislinjske in Saleške doline ter predstavnike RTV iz Ljubljane na posvet o sodelovanju ter razdelitvi posameznih del za čim hitrejšo postavitev RTV in UKV postaje na Uršlji gori.

Predstavniki vseh dolin, ki jim bo postaja na Uršlji gori omogočila dober TV in UKV sprejem, so program izgradnje odobrili in obljubili, da bodo v redu in v določenem terminu izpolnili sprejete naloge.

Terminski načrt za dogotovitev posameznih del je predviden takole:

Posek lesa bosta oskrbela KGG in »Elektro« Slovenj Gradec do konca julija 1962. Trafo zgradbo bo postavilo Gradbeno Slov. Gradec do 15. avgusta. Stolp 20 m bo uredila RTV Ljubljana do konca avgusta. Prav tako bo do tedaj postavljen daljnovod, kar bo napravilo spet »Elektro« Slovenj Gradec. ObLO Soštanj in KKG Slovenj Gradec bosta uredila cesto do vrha do 15. septembra, medtem ko bo projekt za cesto (KGG Slov. Gradec) izdelan že v juliju. Do konca septembra obljubila »Elektro« Slovenj Gradec trafo postajo. RTV Ljubljana pa do 15. oktobra 1962 montažo TV in UKV.

15. oktobra naj bi torej iz 20 m visokega stolpa pričeli oddajati TV program na 6 kanalu, in sicer z močjo 200 W. Obenem bi začela delovati tudi UKV postaja.

To je začasna rešitev. RTV Ljubljana pa ima v načrtu izgradnjo močne 5 kW relejne TV postaje, ki bo povezovala J. RTV omrežje tudi z avstrijskim.

In kaj bomo prispevali pri uresničevanju tega projekta mi, ki radi gledamo TV sprejem? Udeležili se bomo velike akcije, v kateri bomo položili 320 m električnega kabla na zadnjem delu daljnovoda do relejne postaje. Pridite pomagat, ko bo treba!

Franjo Gornik

Naši izdelki

- Na Poljsko smo nedavno iz vrst brzoznega orodja prodali kar 25 ton špi-ralnih svedrov. Torej »Made in Jugoslavija«, ki bo delala čast Ravnam, kjerkoli bo vrtala.
- V Švico gredo naše »Elomax« specialnosti.
- V Grčijo je šlo nekaj pnevmatskega orodja.
- Tudi Jordan naroča pnevmatsko orodje.
- V Zapadno Nemčijo smo izdobilili jeklene ulitke ter nekaj valjane robe.
- Italija je dober odjemalec zahtevnih ulitkov.
- V Egipt smo poslali jeklo v palicah in kolesne dvojice.
- Bolgarija je odjemalec valjanega jekla.
- Ulitki in odkovki so našli pot tudi na Češko.
- Tudi v Rusijo gre posredno naše jeklo za kroglične ležaje.

Vrata za izvoz je odprla kakovost naših izdelkov. Če bomo ohranili to — toliko bolj nas izvoz v tem zavezuje — in če se bomo znali prodajno naprej tako zasukat, je uveljavljanje Raven ob še tako hudi konkurenci na inozemskih tržiščih zagotovljeno.

Še enkrat: Kakovost izdelkov, konkurenčna cena in točnost izdobe na termin so pogoj za naš izvozni napredek.

organizaciji izobraževalnega centra izključno za zunanje sodelavce — v glavnem za naročnike in odjemavce naših kvalitetnih jekel. Njihov namen je, seznaniti in naučiti odjemavce in uporabnike naših jekel, kako se le-ta termično obdelujejo in sploh uporabljajo. So več ali manj reklamnega in propagandnega značaja. I. skupina — tečaj je trajal od 12. do 17. 3. t. l. (1 teden) in se ga je udeležilo 20 predstavnikov raznih gospodarskih organizacij. II. skupina — tečaj je trajal od 7. do 12. 5. t. l. (1 teden) in se ga je udeležilo 16 predstavnikov raznih proizvodnih podjetij.

12. Električarji: I. letnik — 10 učencev, II. letnik — 9 učencev. Dva učenca I. letnika sta bila izključena ob koncu šolskega leta zaradi nezadostnega uspeha v teoriji. Ti učenci so obiskovali 3 mesece teoretični pouk na Elektro-gospodarski šoli v Mariboru, ostali čas pa so bili pri praktičnem pouku v železarni Ravne.

Upravni odbor izobraževalnega centra je bil izvoljen 23. 10. 1959. Sestavljajo ga: Zupan Ivan — predsednik, Kogelnik Roman in Radivojevič Božo — predstavnika kolektiva, Radušnik Anton, Kastelic Viktor, Vrečič Koloman in Uršnik Franc — predstavniki železarne Ravne, Drago Topalovič, Franc Jesenek in Anton Papež — predstavniki učencev, Franc Hrastnik in Jože Cesnik predstavnika slušateljev iz oddelkov za odrasle, in Kukec Ladislav — direktor centra.

IV. OSEBJE ZAVODA

a) Ladislav Kukec — direktor izobraževalnega centra

b) učiteljski zbor

1. stalni učitelji

Ivan Janko, učitelj: družb. ek. vzgoja v I. a, II. a, II. b, III. a, III. b in III. c razredu, Adm. in TSS 2

organizacija proizvodnje in ekonomika podjetij v III. b razredu.

Franc Ivič, učitelj: strok. računstvo v I. a, II. a, II. b, III. a, III. b, III. c, in Adm. Strokovno risanje v II. b razredu

Franc Flis, predmetni učitelj: tehnologija materiala v II. a, tehn. obdelava v II. b, III. b in strok. risanje v II. a, III. a in III. b. Konstrukcijske vaje v TSS 2 in TSS 3

Zinka Zorko, profesor pripravnik: Slovenski jezik v I. a, II. a, II. b, III. a, III. b, III. c. Adm. in TSS 2

Alojz Pevec, učitelj prakt. pouka: tehnologija obdelave v I. a, II. a in III. a, tehn. materiala v II. a in II. b, strojeslovje v III. a, III. b in III. c, strojni elementi v II. a in II. b razredu

Stefan Filipančič, učitelj: telesna vzgoja v I. a, II. a, II. b, III. a, III. b in III. c, higiena v I. a

Dominik Kotnik, učitelj: predvojaška vzgoja v II. a, II. b, III. a, III. b in III. c

Božo Radivojevič, učitelj prakt. pouka: org. proizv. in ekonomika podjetja III. a in III. b, osnovni program I. a razreda, strokovno risanje I. a

Ivan Kuzma, učitelj prakt. pouka: prakt. pouk rezkavcev v I. a, II. a, II. b, III. a, III. b, brusivcev v I. a, II. b, III. a, III. b

Ivan Košeljniki, učitelj prakt. pouka: prakt. pouk ključavničarjev v II. b in III. b

Jože Hüelcl, predmetni uč. prakt. pouka: praktični pouk kjučavničarjev v II. b in III. a

Milan Brložnik, učitelj prakt. pouka: praktični pouk strugarjev v I. a, II. a, II. b, III. a, III. b

Anton Blatnik, učitelj prakt. pouka: praktični pouk strugarjev v II. a, II. b, I. a, III. a, III. b

Jože Ajtnik, učitelj prakt. pouka: kovači v II. b in III. c.

2. honorarni predavatelji:

Leopold Gams, ing. metalurg.: metalurgija železa in jekla v II. b in III. c, organizacija proizvodnje v TSS 3

Anton Letonja, ing. metalurg.: metalurška tehnologija v II. b in III. c.

Miran Pipan, ing. metalurg.: metalurške peči in ognjestalno gradivo v II. b

Franc Marolt, elektrotehnik: splošna elektrotehnika v III. a, III. b in III. c

Pavel Arnold, učitelj prakt. pouka: prakt. pouk kalivcev v II. b in III. c

Rudolf Gerdej, delovodja valjarne: prakt. pouk valjavcev v III. c. razredu

Medl Ferdo, strojni inženir: matematika, strojni elementi in transportne naprave TSS 2, TSS 3

Jože Geršak strojni ing., nauk o toploti TSS 2

Štefan Ott, strojni tehnik: mehanska tehnologija TSS 2

Emil Rožič, ing. elektr.: elektrotehnika TSS 2

Janez Bratina, ing. elektr.: elektrotehnika TSS 2

Marjan Blažič, tehnik: valjanje TSS 3

Jože Borštner, ing. metalurg., termična obdelava TSS 3

Jože Rodič, ing. metalurg.: termična obdelava TSS 3

Franc Černe, ing. metalurg.: termična obdelava TSS 3

Vinko Čibron, strojni tehnik: strojništvo TSS 3

Stanko Štor, vodja obrat. obračuna: obratno knjigovodstvo Adm.

Betka Krauberger, korespondent za tuje jezike: strojepis Adm.

Roman Kogelnik, vodja izobraževanja odraslih: statistika Adm.

Peter Šetina, referent za pnevm. orodja: ekonomika podjetja in admin. s tehniko poslovanja Adm.

Ivica Žnidar, računovodkinja: finančno knjigovodstvo Adm.

Franc Metelko, knjigovodja: stenografija

3. Ostalo učno-vzgojno osebje:

Mirko Erjavec, vodja učnih delavnic

Roman Kogelnik, vodja izobraževanja odraslih

Ivan Ferik, vodja Doma učencev metalurške industrijske šole

Mirko Čeru, učitelj praktičnega pouka odraslih

4. Administrativno osebje:

Žnidar Ivica, računovodkinja

Marija Dretnik, blagajničarka

Cilka Košak, obračunarka in knjigovodkinja osnovnih sredstev

Anica Gruber, daktilografka

Marjana Frajzman, evidentičarka

5. Tehnično in pomožno osebje:

Anton Butkovič, konstruktor

Viktor Marchiotti, skladiščnik in hišnik

Martin Pšeničnik, referent priprave dela

Maks Klemenčič, ključavničar strojnega remonta

Božidar Erat, kontrolor gotovih proizvodov

Franc Dobrun, materialni referent

Ivan Kovač, mizar

Viljem Meznar, tekač

Jožica Paradiž, kuharica

Ana Kogler, snažilka

Jožica Prednik, snažilka

Rozalija Keber, snažilka

Terezija Kovšak, snažilka

Marija Forjan, snažilka

Matilda Kotnik, snažilka

SEZNAM UČENCEV

(priimek in ime, poklic in uspeh)

I. a razred — 36 učencev

Razrednik: Radivojevič Božo

1. Arih Alojz (ključavničar): dober
2. Belaj Engelbert (ključavničar): nezadosten
3. Bricman Jožef (strugar) dober
4. Fink Spiridion (strugar): dober
5. Gaberšek Vinko (strugar): prav dober
6. Gutman Franc (ključavničar): dober
7. Jevšnikar Peter (ključavničar): prav dober
8. Kališnik Ivan (strugar): dober
9. Kobolt Franc (strugar): dober
10. Kolarič Stanko (ključavničar): prav dober
11. Koren Franc (strugar): prav dober
12. Kučej Karel (ključavničar): nezadosten
13. Kuzman Josip (brusivec): dober
14. Lasnik Ivan (ključavničar): nezadosten
15. Levor Franc (ključavničar): nezadosten
16. Meh Ivan (ključavničar): dober
17. Mencinger Jožef (rezkavec): dober
18. Močilnik Franc (ključavničar): dober
19. Pečnik Janez (strugar): nezadosten
20. Pesičar Stefan (ključavničar): dober
21. Pernat Jakob (ključavničar): dober
22. Pikalo Ludvik (rezkavec): dober
23. Prapertnik Mirko (ključavničar): prav dober
24. Rebol Ivan (ključavničar): dober
25. Robida Rajko (ključavničar): dober
26. Rožen Jožef (ključavničar): dober
27. Serafini Maksimiljan (ključavničar): dober
28. Skrinjar Roman (rezkavec): dober
29. Tamše Janez (ključavničar): nezadosten
30. Trebše Maks (strugar): dober
31. Trup Rudolf (brusivec): dober
32. Uršej Vincenc (strugar): nezadosten
33. Vertačnik Herman (rezkavec): dober
34. Žaže Anton (ključavničar): dober
35. Bivšek Franc (strugar): odličen
36. Kos Franc (ključavničar): dober

II. a razred — 24 učencev

Razrednik Dominik Kotnik

1. Bogadi Josip (ključavničar): nezadosten
2. Cerar Alojz (ključavničar): dober
3. Dvornik Alojz (ključavničar): dober

4. Grabner Valter (ključavničar): prav dober
5. Hudopišk Dominik (ključavničar): dober
6. Ivančič Josip (ključavničar): dober
7. Kasnik Ernest (strugar): dober
8. Knežar Franc (strugar): prav dober
9. Krivograd Feliks (rezkavec): prav dober
10. Kokal Maks (strugar): prav dober
11. Kuzma Branko (ključavničar): dober
12. Laure Martin (ključavničar): odličen
13. Marovšek Pavel (ključavničar): odličen
14. Marovšek Peter (ključavničar): prav dober
15. Mihelač Peter (ključavničar): prav dober
16. Orter Franc (rezkavec): dober
17. Peruci Franc (strugar): dober
18. Petrič Ivan (ključavničar): dober
19. Poberžnik Janez (strugar): dober
20. Božič Anton (kovač): dober
21. Černič Jože (str. ključavničar): zadosten
22. Kričej Janko (stavbni ključ.): nezadosten
23. Rotovnik Anton (strojni ključ.): zadosten
24. Šmon Avgust (stavbni ključ.): dober

II. b razred — 32 učencev

Razrednik: Dominik Kotnik

1. Berdnik Ivan (strugar): prav dober
2. Brglez Anton (kovač): dober
3. Bošnjak Franjo (kalivec): dober
4. Čofati Anton (ključavničar): zadosten
5. Čurčič Branko (kalivec): prav dober
6. Frkovič Miro (kalivec): dober
7. Gačič Velko (kovač): dober
8. Grabljič Pero (kalivec): dober
9. Janjetovič Mičo (kovač): prav dober
10. Janjetovič Oste (kovač): dober
11. Jeromelj Vinko (strugar): dober
12. Končina Franc (rezkavec): dober
13. Krebl Ivan (kovač): zadosten
14. Marčič Albert (strugar): prav dober
15. Pečnik Anton (ključavničar): nezadosten
16. Pečovnik Herman (brusivec): dober
17. Popič Josip (kovač): dober
18. Pšeničnik Maks (strugar): prav dober
19. Pušnik Julko (ključavničar): prav dober
20. Pušnik Oto (ključavničar): nezadosten
21. Rajič Slavko (kalivec): dober
22. Reven Franc (ključavničar): prav dober
23. Savič Radovan (kovač): dober
24. Sedar Ivan (ključavničar): dober
25. Sedar Vinko (rezkavec): odličen
26. Skuk Janez (ključavničar): prav dober
27. Smuk Dominik (brusivec): dober
28. Srebot Jožef (ključavničar): dober
29. Štumberger Stanko (ključavničar): nezadosten
30. Tušek Drago (ključavničar): dober
31. Žigart Milan (ključavničar): nezadosten
32. Žvab Janez (kalivec): dober

III. a razred — 28 učencev

Razrednik: Filipančič Štefan

1. Aubelj Edbin (ključavničar): prav dober
2. Bezgovšek Franc (ključavničar): dober
3. Burjak Vili (rezkavec): prav dober
4. Cvetko Ivan (ključavničar): dober

5. Čeh Anton (ključavničar): dober
6. Čeru Rajko (strugar): prav dober
7. Čižič Gabrijel (ključavničar): prav dober
8. Frihauf Srečko (ključavničar): dober
9. Fužir Henrik (ključavničar): odličen
10. Glumac Asim (ključavničar): dober
11. Gorenšek Mirko (ključavničar): odličen
12. Grabner Ožbalt (strugar): dober
13. Grešovnik Franc (strugar): dober
14. Hrga Herman (ključavničar): dober
15. Hudrap Marko (ključavničar): zadosten
16. Jakopin Roman (strugar): dober
17. Javernik Jožef (strugar): dober
18. Jostl Jožef (strugar): prav dober
19. Kamnik Jožef (strugar): dober
20. Klobasa Rudolf (brusivec): dober
21. Kočever Gotfrid (rezkavec): dober
22. Kosanjč Feliks (ključavničar): dober
23. Miklavc Jože (ključavničar): dober
24. Osimic Sigfrid (brusivec): dober
25. Pajtlar Jurij (ključavničar): prav dober
26. Tušek Karel (ključavničar): prav dober
27. Valtl Jakob (strugar): dober
28. Butolen Anton (rezkavec): dober

III. b razred — 20 učencev

Razrednik: Filipančič Štefan

1. Jeseničnik Herman (ključavničar): odličen
2. Kamnik Jakob (ključavničar): nezadosten
3. Kaiser Ivan (ključavničar): dober
4. Kobovec Stanko (ključavničar): dober
5. Kovač Josip (rezkavec): dober

6. Krameršek Ferdo (ključavničar): prav dober
7. Krevh Vinko (strugar): prav dober
8. Lakner Anton (ključavničar): prav dober
9. Merkač Daniel (strugar): prav dober
10. Papež Anton (strugar): odličen
11. Porl Alojz (brusivec): dober
12. Prapertnik Franc (rezkavec): odličen
13. Preglav Otmar (ključavničar): dober
14. Ramšak Avgust (ključavničar): dober
15. Seiner Kristijan (ključavničar): dober
16. Šteharik Jožef (strugar): dober
17. Uranc Anton (ključavničar): dober
18. Wlodiga Ervin (strugar): zadosten
19. Zmagaj Franc (strugar): odličen
20. Žigart Albert (rezkavec): dober

III. c razred — 22 učencev

Razrednik: Kotnik Dominik

1. Begič Redžo (valjavéc): dober
2. Bogdan Anton (str. kovač): prav dober
3. Busija Tomo (str. kovač): dober
4. Črnodolsky Ferdo (str. kovač): prav dober
5. Fekonja Ivan (str. kovač): dober
6. Jesenek Franc (valjavec): prav dober
7. Katava Ivo (str. kovač): dober
8. Kordež Ivan (kalivec): dober
9. Košarič Halid (kalivec): prav dober
10. Krznar Milan (kalivec): odličen
11. Kuzman Karel (kalivec): dober
12. Mihin Vladimir (str. kovač): dober
13. Nagernik Franc (talivec): prav dober
14. Pikalo Fridrih (kalivec): nezadosten
15. Planinšec Anton (str. kovač): dober

Marjana Deržaj
in Majda Sepe
z nastopa RTV

16. Plohl Jožef (str. kovač): dober
17. Pšeničnik Florjan (kalivec): dober
18. Sirovina Ante (valjavec): prav dober
19. Šahinovič Ale (kalivec): dober
20. Topalovič Drago (kalivec): odličen
21. Vetter Mirko (kalivec): dober
22. Žabot Ignac (valjavec): dober

Zaključni izpiti v junijskem roku

III. a razred

1. Aubelj Edbin (ključavničar): dober
2. Bezgovšek Franc (ključavničar): nezadosten
3. Burjak Vili (rezkavec): dober
4. Cvetko Ivan (ključavničar): zadosten
5. Čeh Anton (ključavničar): Rg, To
6. Čeru Rajko (strugar): dober
7. Čičič Gabriel (ključavničar): prav dober
8. Frihauf Feliks (ključavničar): dober
9. Fužir Henrik (ključavničar): prav dober
10. Glumac Asim (ključavničar): Str.
11. Gorenšek Mirko (ključavničar): prav dober
12. Grabner Ožbalt (strugar): zadosten
13. Grešovnik Franc (strugar): dober
14. Hrga Herman (ključavničar): Rg, To
15. Hudrap Marko (ključavničar): zadosten
16. Jakopin Roman (strugar): dober
17. Javernik Jožef (strugar): dober
18. Jostl Jožef (strugar): dober
19. Kamnik Jožef (ključavničar): dober
20. Klobasa Rudolf (brusivec): zadosten
21. Kosajnc Feliks (ključavničar): dober
22. Kočevar Gotfrid (rezkavec): dober
23. Miklavc Jože (ključavničar): dober
24. Ozimic Sigfrid (brusivec): Rg, Str.
25. Pajtlar Jurij (ključavničar): prav dober
26. Tušek Drago (ključavničar): dober
27. Valtl Jakob (strugar): To, Str.
28. Butolen Anton (rezkavec): dober

III. b razred

1. Jeseničnik Herman (ključavničar): odličen
2. Kamnik Jakob (ključavničar): Str.
3. Kaiser Ivan (ključavničar): dober
4. Kobovc Staniko (ključavničar): dober
5. Kovač Josip (rezkavec): dober
6. Krameršek Ferdo (ključavničar): prav dober
7. Krevh Vincenc (strugar): prav dober
8. Lakner Anton (ključavničar): prav dober
9. Merkač Daniel (strugar): prav dober
10. Papež Anton (strugar): prav dober
11. Pori Alojz (brusivec): zadosten
12. Prapertnik Franc (rezkavec): prav dober
13. Preglav Otmar (ključavničar): prav dober
14. Ramšak Avgust (ključavničar): dober
15. Štainer Kristijan (ključavničar): dober
16. Šteharnik Jožef (strugar): dober
17. Uranc Anton (ključavničar): prav dober
18. Wlodiga Ervin (strugar): zadosten
19. Zmagaj Franc (strugar): prav dober
20. Žigart Albert (rezkavec): dober

III. c razred

1. Begič Redžo (valjavec): M, MŽJ
2. Bogdan Anton (kovač): dober
3. Busija Tomo (kovač): dober
4. Črnodolsky Ferdo (kovač): prav dober
5. Fekonja Ivan (kovač): dober

6. Jesenek Franc (valjavec): prav dober
7. Katava Ivo (kovač): M, MŽJ
8. Kordež Ivan (kovač): dober
9. Košarič Halid (kalivec): dober
10. Krznar Milan (kalivec): dober
11. Kuzman Milan (kalivec): MŽJ, sl
12. Mihin Vlado (kovač): dober
13. Nagernik Franc (talivec): zadosten
14. Pikalo Fridrih (kalivec): sl
15. Planinšec Anton (kalivec): dober
16. Plohl Jožef (kovač): dober
17. Pšeničnik Florjan (kalivec): zadosten
18. Šahinovič Ale (kalivec): dober
19. Topalovič Drago (kalivec): prav dober
20. Vetter Mirko (kalivec): dober
21. Žabot Ignac (valjavec): dober
22. Sirovina Ante (valjavec): dober

Administrativni tečaj — 13 učenk

Razrednik — Kotnik Dominik

1. Bobik Marijana: dobra
2. Kričej Frančiška: dobra
3. Kričej Mihaela: statistika
4. Matjaž Berta: dobra
5. Novak Alojzija: sg., st., Tp.
6. Pečovnik Gabrijela: dobra
7. Rezar Terezija: dobra
8. Skuk Pavla: sg., sp.
9. Sonjak Pavla: dobra
10. Stropnik Štefanija: zadostna
11. Šteharnik Hedvika: st.
12. Valente Ana: st., Tp.
13. Mesner Olga: dobra

TSS — II. letnik — 24. tečajnikov

1. Cesnik Jože
2. Čegovnik Ivan
3. Drevenšek Jože
4. Drogenik Mirko
5. Geršak Adolf
6. Grašič Ludvik
7. Haber Jože
8. Hari Alojz
9. Jehart Drago
10. Keber Jože
11. Kokalj Justin
12. Kolečnik Rajko
13. Krivec Franjo
14. Krivograd Alojz
15. Kurnik Leopold
16. Meško Jože

17. Močivnik Janez
18. Nabernik Dominik
19. Ramšak Franc
20. Troškar Jože
21. Urbancl Franc
22. Vauh Ernest
23. Verdnik Štefan
24. Vreš Franc

TSS — III. letnik — 30 tečajnikov

1. Frajzman Viljem
2. Glavica Jurij
3. Gnamuš Ferdo
4. Haramija Franjo
5. Hrastnik Franc
6. Jehart Alojz
7. Jeseničnik Rudi
8. Jevšek Ferdo
9. Kadiž Ferdo
10. Klančnik Alojz
11. Krivograd Pavel
12. Križan Ferdo
13. Lečnik Vinko
14. Osenjak Jože
15. Petre Štefan
16. Pirtovšek Anton
17. Podbevšek Jože
18. Potočnik Adalbert
19. Pratkaner Mirko
20. Pšeničnik Martin
21. Serafini Franc
22. Štern Anton
23. Trbižan Jože
24. Turkuš Branko
25. Trukuš Viktor
26. Uršnik Franc
27. Vogel Peter
28. Zatler Vinko
29. Žnidaršič Adolf
30. Zanoškar Rudolf

Prof. Zinka Zorko

FRANC BOSTJAN

bo uprizoril tretjo samostojno razstavo

V pozni jeseni meni v Velenje s kakimi petdesetimi slikami. Po uspeli razstavi lani na Ravnah in po res lepem priznanju na letošnji razstavi v Mariboru, se je naš umetnik toliko bolj zbral in še bolj usmeril na koroške motive oziroma na izrazite naše posebnosti in zanimivosti. Naziv njegovih razstav bo kar obstal: Iz koroškega kraja. Tako zaključene so in bodo namreč njegove podobe. Pogum in srečo!

Varnostna disciplina bo upostavljena tako ali tako

Meljemo in meljemo o varnostni disciplini ter opozarjamo na uporabo predpisanih zaščitnih sredstev, da postaja stvar že neresna, a še vedno so primeri prestopkov. Kakor da bi bili otroci, ne pa odraščeni in zreli ljudje, ki bi morali uporabljati zaščito iz lastnega razumevanja za lastni interes.

Skozi so nas opominjali tako s strani inšpekcije dela, kakor tudi socialno zavarovanje. Zdaj pa je privrela stvar do vrha. Postavljena je zahteva dosledne uporabe zaščitnih sredstev pri delu (zaščitna očala, zaščitne obrazne mreže, azbestni kosi itd.). Kršitelji bodo kaznovani oziroma bodo kaznovani mojstri oziroma obratovodje, ki ne bodo postavili te stvari zadosti ostro na svojem obratnem področju. Dvakrat smo dobili tudi že pismeno opozorilo, da bo prišlo do kaznovanja kolektiva, če se ta reč ne popravi — torej za nedisciplineno naj plačajo vsi v ekonomski enoti.

Skrbni obratovodje že ukrepajo tudi s kaznimi, da zaradi površnosti nekaterih ne pride do sramote globalne kazni kolektivu, ki za brezbriznost posameznikov ni kriv.

Ponovno in ponovno vabimo tudi ob tem sporočilu k varnostni disciplini iz razuma, da je ne bi bilo treba upostaviti zgolj s kaznijo. Prvo človeku bolj pristoja.

Motivi koroške dežele...

NAGRADE ZA NAŠE FOTOAMATERJE

O naših fotoamaterjih sicer bolj porredko pišemo, nekaj vidnejših uspehov v zadnjem času pa bi le kazalo zabeležiti.

Največjega so morda dosegli na prvem zveznem natečaju Foto-kino revije lansko leto, kjer je pet njihovih fotografij prišlo v ožji izbor in so bile nato tri nagrajene: »Na 15. obzorju« Rada Vončina s prvo nagrado v temi Na delovnem mestu, istega avtorja »Jutro« s tretjo v temi Naši ljudje in naši kraji ter »Dan mladosti« Stanka Kotnika z drugo v temi Moj intimni svet. Konkurenca je bila huda, saj je od preko 5000 fotografij prišlo v ožji izbor le 125 in dobilo nagrade 28, iz Slovenije razen naših treh samo še štiri. Izbrane fotografije so bile tudi objavljene v Foto-kino reviji.

Lansko jesen so naši fotoamaterji tudi prvič sodelovali na republiški razstavi umetniške fotografije. Rado Vončina s fotografijo Počitek, Stanko Kotnik pa z barvnima diapozitivoma Jesen in Za kruh, za katerega je prejel bronasto medaljo.

Razen republiškega natečaja za posnetke spomenikov NOB, kjer je bilo odkupljenih pet fotografij naših spomenikov (posnel S. Kotnik), naj omenimo še razstavo planinske fotografije v Beogradu, na kateri sta nas zastopala Marjan in Rado Vončina s po eno sliko. Takoj zatem ju je povabil k sodelovanju Planinski vestnik in jima sprejel za naslovno stran nekaj fotografij, medtem ko je ena iz naših krajev bila objavljena že prej. Prav tako je prinesel več naših posnetkov Tovariš in enega Tehničke novine.

Torej so v delih naših fotoamaterjev motivi koroške dežele našli pot daleč preko njenih meja, želeli bi pa, da bi jo utirali tudi še drugi naši dobri mojstri fotografske kamere.

Poleg fotoamaterjev so se v zadnjem času posebno razgibali kinoamaterji, ki so združeni v Koroškem kinoklubu s sedežem na Prevaljah. Skraja so se nam predstavljali s predvajanji svojih barvnih diapozitivov po dolini, zadnje leto pa so se kar krepko oprijeli pravega področja — filmanja. Tako so posneli vrsto kratkih reportažno dokumentarnih filmov o dogodkih pri nas; slovesnosti na dan mrtvih, smučarska tekmovanja, štafeta mladosti, obisk bratstva in enotnosti in še kaj. Z njimi so že nastopili po nekaterih naših krajih, z zadnjim, ki je posebno uspel, pa nameravajo še v Srbijo. Načrtov je seveda cel kup in na tistem mislijo celo na udeležbo na zveznem festivalu amaterskega filma jeseni v Sarajevu. Upajmo, da bo vztrajno, organizirano in složno delo v okrepljenem klubu marsikatero lepo zamisel uresničilo, nam vsem v veselje in ponos.

S. Kotnik: Za kruh (Na Jamnici sadijo repico)

Alkohol ima prste vmes

Marsikdo, ki nas ima celó rad, je že rekel, da je v našem kraju velika škoda, ko toliko pijemo.

Najprej želimo ne pripombo popraviti, da predvsem ne pijemo »toliko« in da gre v glavnem za mošt. Seveda tistih, ki nalivajo in cvrejo še razne čežajne, strupe in tinkture kolikor po krofu more in kar naprej, tu ne obravnavamo. V nemiru, bedi in nesreči se prej ko slej zadušijo. Takih pa tudi v našem kraju ni več kot kjerkoli drugod.

Razvpiti smo torej zaradi mošta oziroma ker ob razširjenih in razgrizenih grlih morda včasih tudi kaj drugega več potegnemo. Tu se bo torej le treba opredeliti.

Dobro pijačo za odžejanje in kdaj zmerno za razvedrilo res radi imamo. Dobra kapljica, ki je vsaj pri nas še na razpolago vsem ljudem, je tudi jugoslovanska prednost. Koliko ljudi na svetu so namreč že »rešili« tega. Popotniki po vzhodnih in severnih deželah povedo: predrago! Morda kdaj za praznik narodnega prevrata in že kar kot dota. Ampak vse druge stiske so tam vseeno ostale. Mi torej nismo za to, da se ljudstvu ta reč vzame — podraži oziroma omeji samo za izbrane, temveč smo za to, da se raje vzamejo druge stiske, ta reč pa pustijo za zmerno uživanje in — hrano vsem.

Na drugi strani želimo močno postaviti, da pri nas tudi pijani nočemo biti.

Pijanost sovražimo celó, ko se ga sami nalezemo. Izjeme moramo pač prezreti, kakor povsod, toda za očitano našo pijačo veljajo pamet, zmernost, treznost. Pomislimo samo na razpoložljive količine moštovnih biserov po naših fretah, a nikoli še kmetiča nisi videl pijanega, razen morda na sončno nedeljo nekoliko manj zaskrbljenega. Če le more, da vsakemu, ki mimo pride — sam pa ne pije. Kaj bi napravili neki manj očitani pijanci, ko bi imeli pri roki toliko te tekočine?

To načelno v moštovno pojasnilo in opravičilo dobronamernim ljudem.

Toda alkohol — tudi mošt ni za povsod, nikoli pa za na kakršnokoli bolj zahtevno, natančno ali za moteno pri-sebnega celo nevarno delo.

Alkohol zato v tovarne nima dostopa. Vse minuse povzroča; manjša proizvodnja, skaženo delo in nesreče.

Ni treba zasledovati poedincev, kar na splošno velja, da je pogostost nezgod izrazito padla, ko smo odpravili tiste sode iz podjetja. Sedaj pa, ko zaradi nekvalificirane in čisto nič uslužne tolerantnosti spet bliskajo steklenice po tovarni, pogostost nesreč spet narašča, gotovo pa trpita po svoje tudi produkcija in kakovost izdelkov, kajti če si moten, ti pač uide iz rok itd.

Pogostost nesreč narašča. Alkohol ima tu prste vmes pa reče kdo kar hoče. V tovarno ne spada tudi v količini mošta

Dve domači

To sta torej dve iz osnovnošolskega poguma. Ni kaj da bi v našem listu prinašali taka stara ožja oziroma povesti o zakladih po kle-
teh, ampak v uredništvo je stopil mladi Tušak: »Tu imate dve stvari!«

No ja, obe sta na srečo kratki in domači, čeprav strašno stari. Rutnikova beleži menda res resnični dogodek na Tolstem vrhu, pri Schlangenburgu pa gre za razpadajoči Sratnek pod Uršljo goro, katerega lastnik je bil svoje dni tudi lastnik naših fužin.

Njegova babica mu je o tem pripovedovala pa je kar zapisal.

Na Sratneci je bil baje nekoč tedanji Prežih v dosmrtni ječi. To obeta biti dosti bolj ver-
jetno kot pa sanje o zakladih, ki naj bi jih bili deležni tudi berači.

Zapisano pa je vse skupaj seveda v redu.

Rutnikov zvonček

Začelo se je daniti. Ptiki so naznanjali lep nov jesenski dan.

Sonce je sijalo po vsem Tolstem vrhu, le Rutnikova domačija je bila v senci, tako kakor žalost sredi veselja. Ves dan je pri Rutnikovih potekel kot po navadi. Ko pa se je zmrčilo je šel Rutnik popravljat »prešo«. Ves čas, ko je popravljaj, je bil zraven sin Petrček. V ti-
stem trenutku, ko je Petrček pritekkel k očetu, se je vijak s kamnom podrli nanj in mu stisnil glavo. Ko je oče priskočil na pomoč, je bil sin že mrtev. Zgrabil ga je in nekatj časa držal v naročju. Za trenutek je izza oblaka priplaval mesec in osvetlil očeta obraz. Bil je blede, iz oči pa so mu kakor rosa kapljale solze na mrtvo sinovo telo.

Tedaj pa se mu je v srcu porodila želja, da bi v ta spomin kupil zvonček, ki bo vsak dan zvonil in opominjal na ta nesrečni dan.

Kadar se zdani ali zmračijo, začne Rutnik zvoniti. Ljudje pa se sprašujejo, le zakaj poje samo en zvonček tako žalostno in miho. Vsi go-
tovo ne vedo, da je ta zvon Petrčkov.

Zdi se mi, da je v zvoncu skrito Petrčkovo srce, ki vedno, kadar zvonijo, kliče očeta in se mu zahvaljuje za izpolnitev obljube ob smrti.

Maksimiljan Tušak
8. razr. o. š.

Povest o Schlangenburgu

V velikj sobani Schlangenburga sta sedela graščak in graščakinja. V kotu pa sta bila otroka Georg in dvanajstletni Rajmund. Nekaj časa je bilo vse tiho, nato se je Georg začel postavljalati od očeta, matere in brata. Ko je objel očeta, sa se mu ulile solze. Dolgo se ni mogel ločiti, kakor bi slutil, da vidi svoje domače zadnjikrat. Skočil je na konja in od-
jahal.

Avstro-ogrski vojaki so se pod določenim mestom zbrali, nato pa so odjahali proti Bosni in Hercegovini, ki je bila pod turškim jarmom. Začela se je huda bitka pri Mostarju v Hercegovini. Pri njej so odločilno vlogo odigrali ko-
roški fantje. V tem boju je bil smrtno ranjen graščakov sin Georg s Schlangenburga. Ko je ležal na mrzli zemlji, je zagledal svojega prijatelja Ivana s Štajerske. Rekel mu je, če bo ostal živ, naj gre k sorodnikom ali staršem in jim pove, da je v kleti Schlangenburga pod natilom skrit zaklad. Ko je izgovoril besede: »pozdravi vse domače« je izdihnil. V tej bitki je tudi Ivan izgubil nogo.

ne. Pametni to že vedo, neprevidni pa bodo lahko občutili to naše opozorilo kdaj na svoji koži.

Mi torej naših moštov ne preganjamo iz principov, dosledno pa jih preganjamo iz tovarne. Uživajmo to našo pred-
nost zmerno v prostem času, ampak spet daleč pred nastopom šihla, v tovarni pa v lastnem interesu nikoli ne.

Po boju so se vojaki vračali na konjih do-
mov. Ko je prišel Ivan domov na Štajersko, ni bilo več njegovih staršev. Ker ni imel od česa živeti, je moral beračiti. Hodil je od vasi do vasi. Nekega dne je prišel v Kotlje. Sonce je zatoniло daleč za gorami. Vsa vas je ležala v tišini, le neki ubog berač je hodil od hiše do hiše. Kamor je prišel prosit za prenočišče, povsod so mu odklonili. Nazadnje pa se je spomnil grada Schlangenburga in zadnjih Georgovih besed. Po bergljah se je vzpenjal navzgor. Šele drugo jutro je prišel do grada. Po sivih stopnicah je prišel do graščaka Rajmunda in mu povedal zadnje besede Rajmundo-
vega brata. Rajmund je poklical prvega služabnika, nato pa so vsi trije odšli v klet. Ko so našli zaklad, so berača Ivana nahranili, ga prenočili, poleg tega pa je še dobil denarja. Naslednji dan se je berač zahvalil in odšel. Bolj, ko se je oddaljeval od grada, bolj je bil vesel, kajti od srca se mu je odvalil velik kamen, ker je izpolnil zadnjo Georgovo prošnjo.

8. razr. o. š.
Maksimiljan Tušak

POCENITEV

Takrat v predzadnji številki smo na strani 39 zapisali o pocenitvi. Rekli smo celó, da pocenitve ni, ker je nihče noče oziroma se nihče na terenu za to ne potruzi. So seveda bile zmerom take seje in sestanki na vseh krajih in koncih, ki so trajali do oznojenja tudi daleč v noči, vendar pocenitve ni bilo na programu. Bili smo menda daleč edini, ki smo o potrebi pocenitve sploh kaj zapisali.

No, sedaj po tistem pismu in govoru z vrha je ta reč čisto drugačna. Sedaj po takih fo-
rumih razpravljajo tudi o tem. Tudi časopisi pišejo o teh rečeh precej pogosto, da ulovijo, kar so prej zamudili. Nekaj je bilo za poceni-
teve torej že storjenega sedaj tudi na terenu in je ob zapovedani muji upanje, da se bo še kaj našlo.

Tako je namreč potrebno in prav. Prav pa na vseh takih področjih vrtenja cen itd. vse-
eno ni, da se začenjajo odgovorni brigati in se še brigajo za pozitivne stvari šele na poziv državnega poglavarja.

Že prej in skozi in iz lastne spodbude bi morala biti na dnevnem redu, kakor sedaj je, ne pa da čakamo čisto vse samo od zgoraj.

Vicev spet ni.

Če ne boste pomagali, bo ta rubrika čisto zaspala.

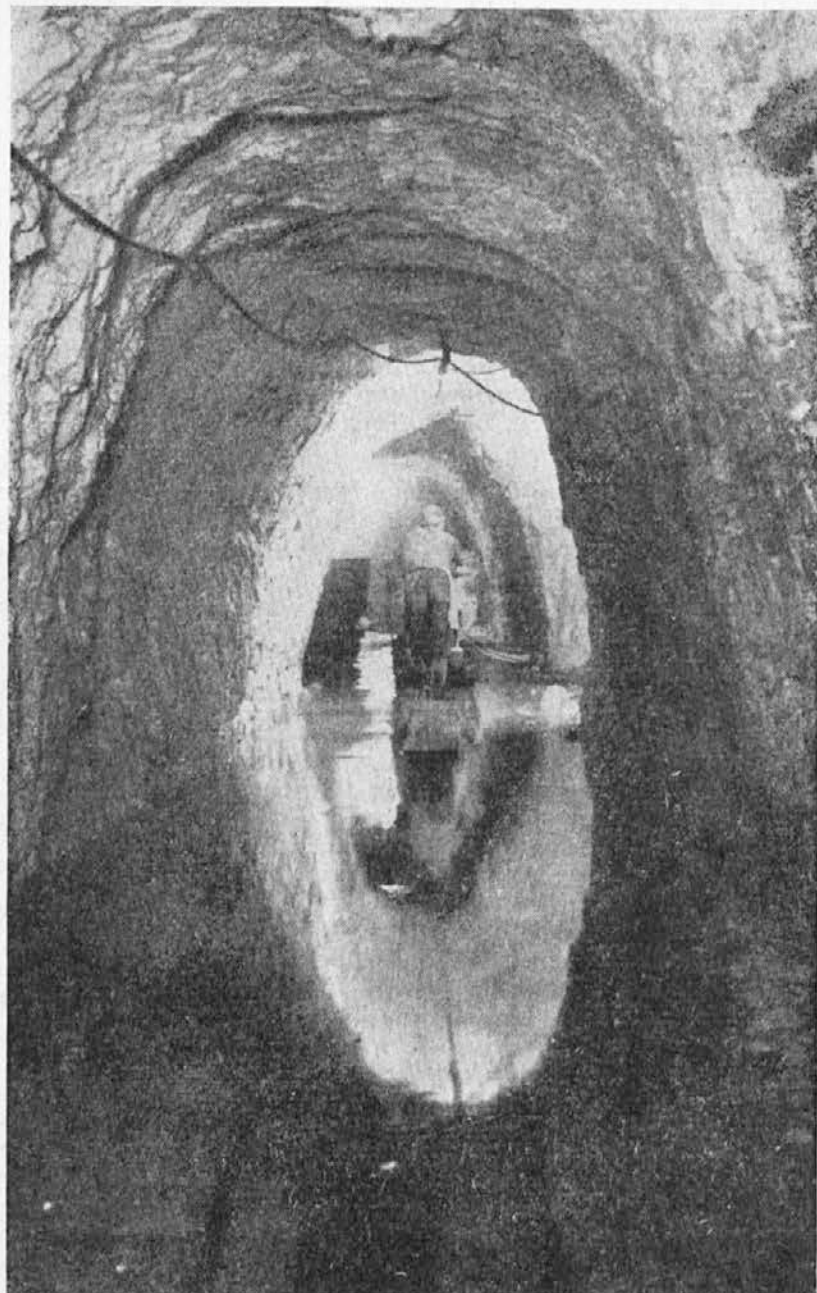
A: — Veste, zdravnik je naši Elici prepo-
vedal petje.

B: — Ah ja, ali tudi on stanuje v tej hiši?

OBVESTILO UREDNISTVA

Prispevkov, ki jih ne dobimo, pač ne mo-
remo objaviti.

V »Naši ženi« je zadnjič pisalo, da so v In-
diji izdelovali nerjaveče (prokron) jeklo že pred 2000 leti. No serbus!

Rado Vončina:
Na 15. obzorju
(Motiv iz Mežice)

Beri poročilo
na strani 41!

Študijska pot v Porurje

v pokrajino premoga, železa in - piva

(Konec)

Zadnjič smo s tistim drobljenjem nekoliko zdolgočasili, toda v ta železarski obrat nisva šla na izlet. Vseeno pa bomo v tem končnem zapisku krajše končali, da bomo pač končali.

Tako je torej šlo od točke do točke — vse naprej prijavljeno in pripravljeno.

Prinesli so tudi tako coca-cola. Usta so bila pri bolj koničasti nemški govorici toliko bolj suha, a nihče več ne vabi: pij! Čisto uradna reč, kakor štambiljka na

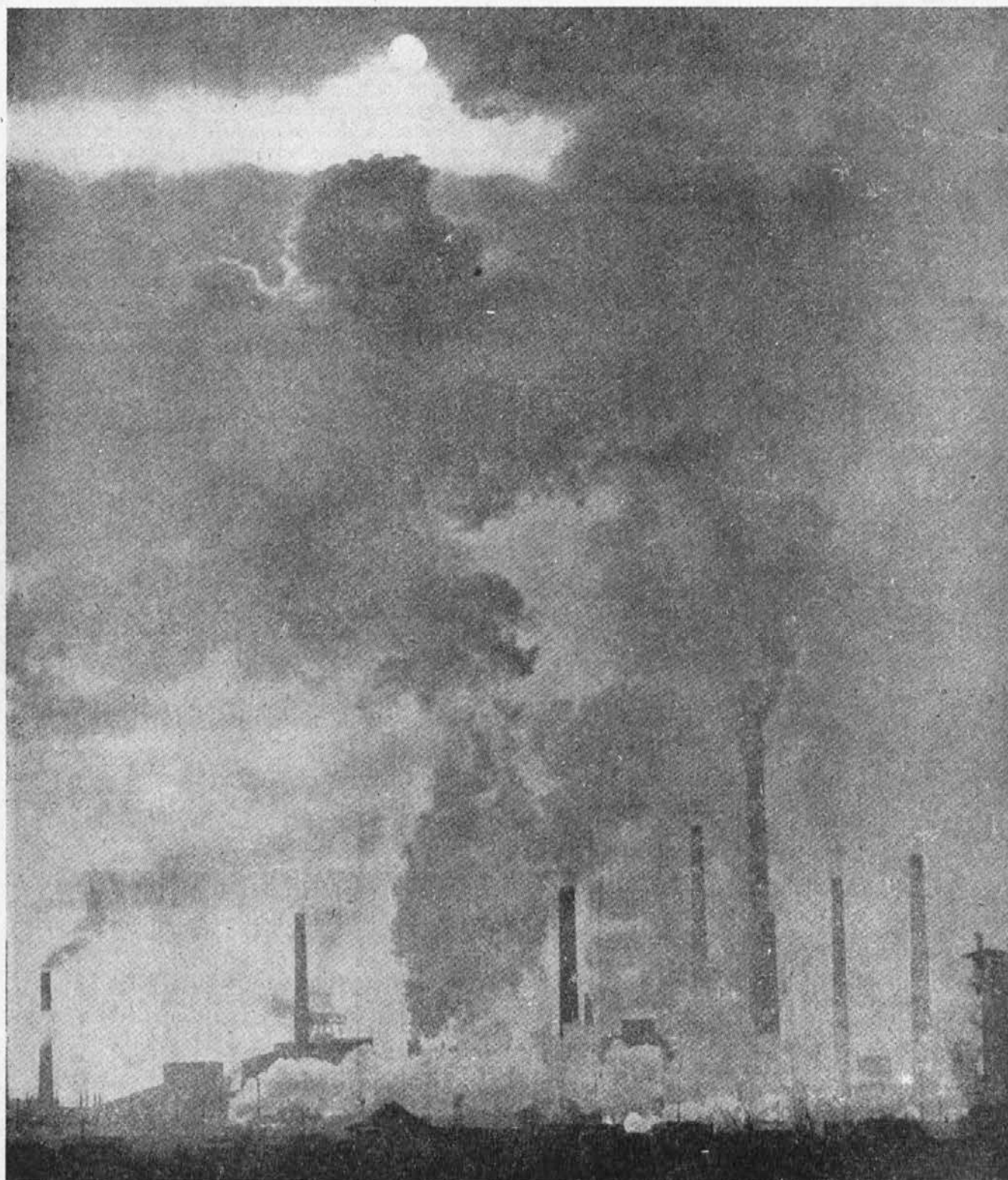
mizi. Povedo, da je za osvežitev, če kdo želi, potem pa ravnaj, kakor te je volja. Nihče nikomur ne dvori na drugi račun.

Tako dostojnost oziroma disciplino sva opazila tudi v najinem hotelu. Predvsem te nihče ne spremlja, kaj šele da bi kdo za mizo hujskal k pojedini na račun fabrike. Pozornosti in gostoljubnosti pa kljub temu ne manjka, prispeva ju osebje z redom in vnemo strežbe. Laži-gostoljubnosti oziroma licitacij na račun drugih ni. Na mizi pa je, kar je. Sicer leži tam tudi

tak seznam jedil, ampak tam leži, Westfalke pa že strežejo določen obrok. Tudi pivo dobiš, če se dopovedljivo ozreš. Čašo, dve — in če še gledaš, ti prineseo tudi tretjo. Zmerom vsega in dovolj, vendar brez napenjanja, čeprav na odprti konto. Kar naroča kdo čez človeško mero, pač najvljudneje dobi in — plača, pa če je še tak gost. Tista nelepa navada ponekod pri nas, ko se zaletimo v gosta in ga izsiljujemo, da čim več ter čim dražje konzumira (ko vemo, da plača skupnost) se je torej tu pokrivala z gostoljubnostjo iz lastne pozornosti in reda personala oziroma vse strežbe — s tistim, kar je v gostinstvu predvsem potrebno.

Nesreče pri delu

Nekako prva nezgoda je bila v pogledu moje tretje čaše piva, pri čemur sem

Noč v Porurju

Dimi, megle, pare, plini, prah — železo se poraja. Tudi v Porurju še odprašujejo na ven, le da bolj prečiščeno

menda izpadal vse dni, medtem ko se je sopotnik dostojno nosil. Brž pa, ko sem spravil med ljudi, ki so obravnavali najin obisk, da prizadeva enega izmed Jugoslovanov sladkorna, sem imel vtis, da so mi četrto čašo prinesli še raje kot tretjo. Če res potrebno, pa tudi takó.

Eno poglavitnih zasledovanj najinega študijskega popotovanja je bila torej delovna varnost. Že prej smo vedeli, da je železarna »Westfalenhütte« v okviru Hoescheve delavnosti in tudi v okviru celokupne železarske in jeklarske industrije Zapadne Nemčije v pogledu varnega dela med najboljšimi. Zato smo šli tja.

In res. Medtem ko se suče pogostost obratnih nesreč skupno pri vsej zapadno-nemški železarski industriji (statistika zajema preko 430.000 sodelavcev) povprečno tudi okoli 15% nesreč letno na zaposlene, pridejo pri Westfalenhütte že nekaj let zaporedoma le na 7 do 8%. To je že neka mera. Ampak, ne prehitro! Kakor še marsikje v Evropi, tudi v Zapadni Nemčiji uradno ne prijavljajo in ne všteto vajo nezgod, ki povzročajo manj kot tri dni bolovanja. Teh primerov do tri dni izostanka torej enostavno ne štejejo za nezgode ter tistih izgubljenih dni tudi nihče ne plača. To opredeljenje bremeni torej največ le prizadete in je tu morda le kot sistem za večjo pažnjo pri delu. (Seveda pa interno točno zajemajo tudi te primere, kakor tudi vsak korak na postaji prve pomoči.)

Ker torej nezgodnih primerov do treh dni bolehanja v uradnih statističnih pri-

kazih ni, moramo gornjim cifram pogostosti nesreč dodati določeno mero, da bo ravna naši primerjavi, kjer zabeležujemo med nezgode čisto vse primere do enega dne izostanka. Tako se sučejo nemški železarni povprečno tudi okoli 18% nesreč letno na zaposlene, pri Westfalenhütte pa tudi preko 10%.

In če do sedaj še nihče ni priznal vsaj ravnemu železarjem, jim morava tu povedati, da so nama pa tudi vsej jugoslovanski železarski industriji storili čast: Že pet let zapovrstjo se suče pri naši železarni pogostost nesreč od 8 do 10% primerov letno na stalež. To se pravi, da imamo Westfalenhütte vsaj po tej meri doma.

To naj bo tu zapisano, čeprav primerjava ni zmerom primerjava, dokler okolnosti oziroma pogoji niso čisto enaki (na primer pri meri nesreč na tono proizvodnje se odrežejo vsaj petdesetkrat boljše od nas itd.).

Značilno: tudi pri tej uspešni železarni za skrbstvo delovnega varstva ne grmadijo nekega preštevilnega štaba HTV-službe. Preko sedemnajst tisoč imajo zaposlenih, na referatu pa dela z administracijo vred osem ljudi. Vsa odgovornost je na tehniškem vodstvu dela in na slehernem posamezniku, uspeh pa na sodelovanju. Pri tem je tisoč podrobnosti, ki jih tu ne bomo beležili. Seveda dela na tem še cela vrsta varnostnih inženirjev in tehnikov ter obratnih poverjenikov delavskega zastopstva ob redni drugi zaposlitvi. Tudi nagraditve so predvsem za vse predloge za utrditev varnosti dela.

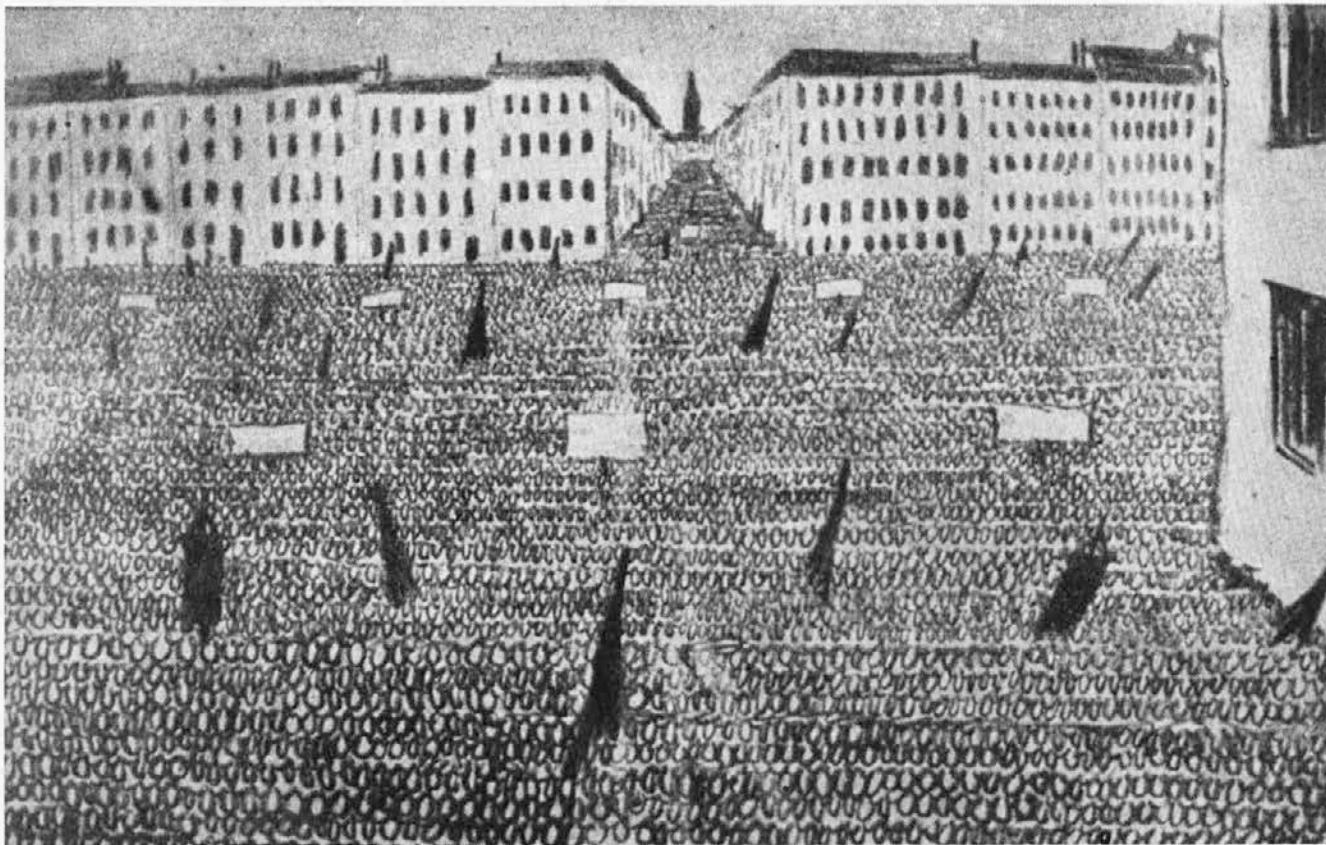
Četrletno razdelijo sodelavcem obratov, kjer ni bilo nesreče, nagrade do 25 DM (približno za delovne čevlje).

Nobenega remonta, predvsem pa nobene gradnje v tovarni ni, preden niso načrti pregledani in sopolpisani tudi s strani organov službe HTV. Kar ta služba predloži v izvedbo, se napravi. Ni odlašanj, ker je vse vezano na odgovornost in soodgovornost.

Ker je šef te službe strojni inženir in diplomiran psiholog, sva se posebej zanimala za vključenje psiholoških prijemov. Da, vse je pomalem dobro. Tudi pri njih je vključen tak strokovnjak ter dela na preizkušnjah za zahtevnejše poklice (kandidati za vodje dela, žerjavovodje itd.). Ne pretiravajo pa nikjer. Res, čisto drugače sem videl zasedene in opremljene te postaje pri več njihovih industrijah že pred tridesetimi leti. Izgleda, da stvar opuščajo. Seveda pa ima porurska industrija svojo prednost, ker je okoli in okoli kar goso takih šol in inštitutov, ko je torej večinoma vse že dognano in preizkušeno, preden potrka na vrata fabrike oziroma je v bližini in v sodelovanju na razpolago, da ni treba toliko neracionalnih enakih upostavitvev oziroma študija in raziskav za zadeve, ki so že preštudirane in znane.

Zaščitna sredstva

Toliko manj je treba teh stvari, kolikor naprednejši, modernejši je obrat oziroma proces. Ampak zaščitna sredstva so potrebna tudi še pri Westfalenhütte, z nemško natančnostjo oskrbljena in strogo

Z umetniške razstave na »Ruhrfestspiele«

Werner Heldt — 1935: NASTOP NICEL (Aufmarsch der Nullen). Satira na nacistično zganjanje mas

Ob priliki vsakoletne kulturne prireditve v tem kraju, tako imenovane »Ruhrfestspiele«, je bila prirejena tudi umetniška razstava. Tovarniški list »WESTFALENHÜTTE« je objavil tedaj obširnejšo razpravo o nemški umetnosti ter posebej utemeljil Berlin kot

mesto umetnosti. Navedena so ustvarjanja Muncha, Liebermanna, Corintha, Kirchnerja, Hekkela, Käthe Kollwitz in drugih. V tej zvezi pove, kako se je umetnikom oziroma umetnosti godilo pod Hitlerjem v letih 1933 do 1945. Brutalno je tretji rajh zatrl moderne

umetnosti in podprl bedne malerje okoli Hitlerja in Göbelsa. Umetniki so se zatekli v tiho in ustvarjali skrito zase. Niso klecnili. Ena takih satir na nacistično neumnost »skupmarširanja« je tudi gornja slika, ki se je ohranila iz tiste dobe. (Glave so same ničle.)

SAMO NAZADNJAKI ŠE PREZIRAJO SKRIBSTVO ZA VARNOST DELA

predpisana. Sploh se jim ni treba več ukvarjati z dopovedovanjem o potrebi teh stvari, vsi jih prav razumejo kot zaščito zase in jih disciplinirano uporabljajo. Vsi te artikule tudi najbolj vestno čuvajo. Predmeti splošne uporabe so lastna nabava oziroma delna soplačila. Na razpolago pa je krpalnica oziroma šivalnica za čevlje in delovne obleke po znižani ceni.

Predvsem je vsa železarna v čeladah. Seveda vratarji pri upravnem posloplju, mizarji pri neogroženem opravljanju in odpremne skupine kje po pritličnih itd. adjustažah zaščitnih čelad res ne nosijo, sicer pa vse, kar leže in gre. Predpisane so za vse obrate z žerjavom, za vse remonte, za vsak prehod, za direktorje in kurirje ter brez izjeme za vse obiske v tovarni. O tem smo v našem listu že zadosti pisali, na tem ogledu pa sva to disciplino temeljito doživela — podpisani zaradi debele glave celo z žulji na temenih. Zaščita, ki po porurskih železarnah ni več v debati, temveč že dolgo kot varnostni standard na glavah.

Zdravstveni dom

Ko smo tako nadaljevali in nadaljevali ter brskali naposled po obratnih varnostnih predpisih, predpisih in navodilih za posamezna delovna mesta, smo ugotovili, da v samih tovarnah manj pišejo pa več direktno dopovedo. Varnostna literatura za posamezne stroke je tam že davno na razpolago tudi izven tovarn in šolanja opravijo svoje. Takih specialnih navodil pa je seveda toliko, kolikor jih smatrajo potrebnih. Vseeno je bilo tega in izobraževanja itd. toliko, da smo prišli na konec ših, podpisani pa že kar ob sapo. Čeprav ta dan ni bilo na programu, naju je dr. Karl povabil na bežni ogled tovarne. Seveda z avtomobilom. V zdravstvenem domu smo se najprej ustavili. Tega pokažejo menda vsem obiskom. Je res izredno lepa in bogata reč. Ampak njihova industrija je preveč računska, da bi postavljala nekaj samo za vtis. Red mora biti povsod, pa tudi pri zdravstvenih obravnavah. Od bolovanj industrija nima nič, zato treba gledati in odpomoči. Že pred tridesetimi leti sem videl pri Bati v Zlinu tudi zobarsko kartoteko za vseh 35.000 sodelavcev. Ko smo tedaj vprašali, čemu fabriki ta pregled, so odgovorili z eno izmed njihovih milijonov parol: služimo ljudstvu in je naš interes, da imajo ljudje zdrave zobe... In stvarno so jih kar sami klicali na popravila v njihovo ambulanto, da ljudem ni bilo treba skrižem bolehati = izostajati.

V tem lepem zdravstvenem domu sredi tovarne je vse. Redna dežurna služba ter najmodernejša ugotavljalna oprema. Tu sicer ne zdravijo, ampak vsak lahko pride sem s svojimi težavami na posvet in raziskavo. Dopovedo mu, kar je treba, in šele od tu napotijo človeka na zdravljenje izven, če je tako potrebno. Zunaj torej ni treba nekega čakanja in nadaljnega ugotavljanja, temveč kar zdravijo. Po vesti-

bulih pa so take razstave: zaščitna očala, ki so rešila oko, čelade, ki so obvarovale pred najhujšim itd.

Tisti dan ni bilo mogoče več. Kolikor je bilo še svetlega, je bilo vsaj za podpisane na vrsti zopet tisto zatočišče pri blondinki s »Holzhackerjem«. Točno je že razločila, kdo izmed naju več oziroma manj popije in je imel zato vsaj tu drugi popotnik prednost pred prvim.

Po tovarni

Nataknilo so nama čelade. Ko so mi jih pomerili že pet, me je bilo sram prositi še za šesto. Čvrsto mi je sedela na sencih. Kaj pomeni slaba izbira kalibra, sem skoro krvavo občutil po treh urah tega ogleda. Pri zadosti veliki izbiri čelad bi bilo pač treba zamenjati glavo — verjetno tako ritaste še niso opremili, čeprav v tovarni niso samo Nemci s podolgovatimi profili, temveč kar preko 1200 inozemcev z vseh vetrov. Največ — 508 je Špancev, 137 Italijanov, 54 Grkov, 45 Nizozemcev, 39 Avstrijcev in na Westfalskem seveda neizbežno tudi Jugoslovanov, čeprav samo 18.

Kam želita — morda najprej v novo jeklarne? Pa bodi! Kje je začetek in konec, niti ne veš. Sedaj so tam že 4 SM-peči s po 200 ton šarže. Ampak ljudi ni nikjer. Tam na podestu nas je sprejel šef jeklarne — pravi lev v čeladi. Taka skupina tam ob pultu, ki pritiska na neke gumbe. Vse je avtomatizirano. Da sva kaj rekla, sva prosila tega leva, če pokaže livno jamo — morda bo vsaj tam kak človek. Ničesar! Tak voz je zbrnel s šaržo nekam ven. Da, jeklo delajo. Ni mogoče, da bi se tak lev bavil z drobnarijami dopustov, bolovanj ali z najdenim lasom v toplem obroku, kar morda še marsikje mislijo, da morajo opraviti šefi takih procesov.

Žerjav smo gledali. 380-tonski je, za obračanje pa še dodatni 80-tonski. Tako mora biti, kajti jekla je 200 ton + ponovca vsaj 60 ton. Zobovi klešč so večji od človeka. Jekla iz teh peči je menda sedaj kar 65.000 ton mesečno. Poleg te nove jeklarne dela še stara klasična.

Tu torej ne brizgne več jeklo za čevlje. Preneumno se jim zdi to, preveč škoda za človeka, za čevlj in jeklo. Pa tudi v stari martinarni ne pride do tega: zmerom azbestna zaščita. Tudi nekega posebnega dima in prahu ni, vseeno pa svoja atmosfera jeklarske kuhe.

Kam želita naprej? Najraje bi rekel, da domov, ampak obzir do prvega popotnika, ki se nikdar ne utruje. Mene je čelada že žuljila, da sem jo včasih vseeno za hip snel in hodil po obratu kot za procesijo. Torej v novo valjarno — valjarno širokih trakov. Pri Westfalenhütte so

menda same valjarne, saj so prvi po proizvodnji vseh vrst pločevine v državi. Izvažajo jo po vsem svetu. Ta kolos, kamor nas je vodil prijazni mladi inženir, pa je najnovejša zadeva. Vse je avtomat in kakšen avtomat! Ljudi ni nikjer. Tu pa tam na tej nedogledni progi kak pult, kjer zasledujejo proces po televizorjih nazaj in naprej ter vodijo avtomatiko. Toliko se po tridesetih letih sodelovanja pri železarnah že spoznam tudi na valjarne pločevine, kaj pa škaja? Kje so metle? Mi smo tam pometali pred vsakim vtikom itd. Ni me ocenil za neumnega: »Vidi se, da ste star železar. Tudi pri nas v Nemčiji še mnogo pometamo, ampak to je nova ameriška, povsem avtomatizirana reč.« Taka je tu ta stvar. In na gotovih metrih tega prečudovitega procesa je usekalo s 100 atm vodnim pritiskom, da o neki škaji res ni bilo več treba govoriti.

S potegi 10-tonskih bram iz globine peči začnejo, potem vsaj jaz nisem razumel ničesar več, tam v adjustaži pa sem se spet oddahnil ob zavojih in paketih najrazličnejše pločevine. Tam je zopet tudi nekaj ljudi. Hodili smo skozi po podestih nad progami, nihče ne stopi v samo valjarno, ampak stopnic tudi gor in dol je toliko, da sem poleg čelade občutil tudi že noge in sem komaj dohiteval sotrpina. V adjustaži in v pakovalnicah so se seveda spet obračali po naše, čeprav sega avtomatizacija tudi tu precej daleč oziroma je urejena za vse preneumne, dolgovalne opravke.

Kaj pa jesti, piti...? Da, ljudje tudi v Nemčiji jedo in pijejo in so zato odmor. Kjer je le mogoče, delajo od 8. zjutraj do petih popoldne z odmorom za kosilo opoldne. Kjer pa seveda v metalurgiji to tudi še s pogostejšo zamenjavo ne gre, pač ne gre, toda večina ima prej omenjeni delovni čas, čas, ki se predvsem ozira na produkcijo. Tudi za jesti in piti je po svoje urejeno, saj navajajo številke takih kuhinj menda celo čez 300.000 razdeljenih obrokov na leto itd. Tudi po obratih smo opazili take avtomate za osvežilno pijačo. Sodelavec vrže v tisto skrinjo svoje pfenige — kolikor pač želi kupiti — in kozarec je že natočen. Za te stvari pa ni treba skrbeti tovarni, temveč oskrbuje te avtomate itd. po tovarni dobavitelj pijače sam. Tak je tudi njegov interes, tovarna pa se zato toliko lažje bavi s proizvodnjo jekla.

Tista hoja in še čelada sta storile svoje in na izhodu nekega obrata sem prosil za milost. Tisočkrat rajše govorim kot pa raziskujem te divje procese na licu mesta. »Kakor želita...« Moram se opravičiti: sopotnik odmora še ni želel in bi — če ne bi ustregli meni, s spremljevalnim inženirjem obhodil vseh 9 kilometrov tovarne sem in tja. Po človeško pa to v tako kratko odmerjenem najinem študijskem času le ni mogoče.

Gasilska služba — istočasno so to reševalne postaje in še prva pomoč, tovarni-

Pravi vodja dela je šele tisti, ki je tudi vodja varnega dela

Žerjavovodjem, preddelavcem in delovodjem jeklarne

Nimamo navade, da bi v našem listu zasledovali ukrepe dela in reda do take bližine delovnih mest, ker vemo, da se slabo zmerom popravi. Naslednji nastop vodstva jeklarne pa je tako odprt, jasen in neposreden, da ga v celoti objavljamo tudi za primer drugim obratom.

Samo taka aktualnost bo slabo izločila in nadomestila z vrednostjo, ki naj bo last ravnstvenih fužinarjev. (Jezik je seveda čisto obratni.)

Dogaja se, da nekateri žerjavovodje v brezbriznosti uničujejo varnostne naprave, ki so za zaščito njihovim sodelavcem, tako na primer:

1. Ograja okoli podesta 10 t elektro peči je uničena in je v nevarnosti, da bo nekoga dne zavržena s podestom.
2. Nova ograja na podestu 25 t elektro peči bo kmalu enaka ograji na podestu 10 t elektro peči.
3. Ograje na podestu SM peči in kontrole za jarme so uničene do kraja.
4. Ograja pri pripravi peska nad livno jamo je bila prav tako zapeta s kavljem.
5. Ograja okoli prednje odprtine 10-tonske peči je uničena do kraja.
6. Ograja pri VF pečeh je bila nova, vendar je že uničena.
7. Na pokrov za centrifugalno litje je bil vržen težak predmet.
8. Trganje z ne dovolj močnimi verigami in prekomerno obremenjevanje žerjavov se še naprej pojavlja.
9. Metanje ingotov ob glavni kanal in prog v jeklarni, kjer so življenjsko važni cevovodi in še bolj življenjsko važni kabli, žal še ni prenehalo.

ške knjižnice — strokovna z okoli 25.000 zvezki, leposlovna z nekaj nad 30.000 zvezki, izobraževalne ustanove, počitniška organizacija oziroma blagajna, obravnava predlagateljev za izboljšanje dela, razne počastitve in dotacije jubilarom, težko poškodovanim itd. je šlo samo bežno mimo. Kar sva si zapomnila dobrega, zmerom prav pride.

Končajmo z omembo novega izdelka. Westfalenhütte je nedavno presenetila z izdelkom PLATAL, to je z gotovo maso prevlečena fina pločevina v vseh barvah. Vse skupaj je tako homogeno, da prenese vse obremenitve. Iz tega izhodišča so šli na izdelek TEKTAL, to je visokovredna jeklena pločevina, ki je prevlečena s polivinilchloridom in je menda mojstrovina za strehe. Na velesejmu v Hannoveru se je predstavila pa kaže, da bo to kmalu novo kritje, čeprav za tradicionalno opeko = zemljo ne moremo reči, da ne bi bila bolj ekonomična kot jeklo.

In čisto na koncu še o novem problemu porurske industrije: Avtomobilov ni več kam postaviti. Po vsej tovarni so. Že 40 % vseh sodelavcev se v tej tovarni pripelje z lastnim vozom v službo. Kam jih boš dal? Svetoval sem, naj gredo v zemljo — ne morejo, ker je voda. Najbrž bodo morali nad strehe, ali pa konstruirati zložljive avtomobile...

Bomo kdaj že še kaj zapisali, za sedaj pa: srečno, Porurjel! Ko sem te videl prvič, sem bil mlad in je bilo vse svetlejše. Sedaj se poslavljaj star in za zmirom, pa sta ob vsem tvojem jeklarskem žaru trudna srce in pero.

Urednik

10. Zapet kavelj na ograjo pri traku D v strojni kaluparnici.
11. Razbiti zrakovodi za odpraševanje pri suhi pripravi peska.
12. Izkrivljena konstrukcija na žerjavu nad hidrokomoro v čistilnici.
13. Uničeni jarmi ponove.
14. Namerno pobite šipe na podestu žerjavskih prog.
15. Pokončavanje tehnic.

Vsi naštetih primeri kažejo, da povzročajo te kvare oziroma škodo v največ primerih eni in isti brezbrizneži.

Vse te naprave so zakonsko predpisana zaščita za varnejše delo naših sodelavcev in ne smemo dovoliti, da bi nekateri ljudje le-te brezbrizno uničevali.

Opozarjamo na pravila glede poslovanja, ki zahtevajo od vsakega preddelavca in izmenskega delovodje, da pravilno in varno vodi svojo izmeno.

V zvezi s tem opozarjamo prizadete člane tehniškega vodstva dela, da so popolnoma odgovorni za početje svojih ljudi. Zato so preddelavci in delovodje tudi dolžni, da vsako okvaro ustno in še pisмено prijavijo preko raportne knjige. Dejstvo je, da teh prijav preddelavci ne vrše, in da hočejo nekateri zabrisati sled povzročiteljev takih primerov. Zato bomo postopali v slučaju prijave, ki jo bodo predpisali delovodje direktno proti krivcem. V kolikor pa bo strojni asistent ali njegov pomočnik pri svojem vsakodnevnem obhodu ugotovil neprijavljene poškodbe na napravah, bo odgovarjal delovodja. Delovodja je namreč dolžan na začetku izmene prevzeti vse naprave in je po principu primopredaje službe za prevzete nerednosti v polni meri odgovoren. Zato je potrebno, da se delovodje dobro zavedajo odgovornosti za osnovna sredstva. (Glej HTV knjižico št. 6 na strani 15.)

Da se izognemo resnim posledicam, opozarjamo vse prizadete, da strogo pazijo na vse naprave in material.

KUHARJEV ANZA

Zmerom sem se spomnil na brata, ko sem srečeval take obraze. Tisto jutro so ga pokončali na domu — kmeta v coklah. Kakšne motnje so na svetu!

Predajte vedno pravilno izmene, nerednosti in okvare prijavljajte takoj, v nasprotnem primeru bo uveden proti kršiteljem disciplinski postopek.

Disciplinske kazni bodo občutne, v gotovih ali ponovnih primerih pa bo krivec prijavljen v postopek predstojnim oblastem.

OCCENJEVANJE VIN

Od 25. avgusta do 2. septembra 1962 bo v Ljubljani mednarodni vinski sejem. Gospodarsko razstavišče je oziroma bo zbralo stotine in stotine vzorcev te nebeske kapljice z vsega sveta, poleg tega pa še vzorce žganih pijač in sadnih sokov. Vso to robo bo uradno pokušalo in ocenjevalo več mednarodnih komisij tako imenovanih enologov-degustatorjev. Istočasno bo tudi razstava razne opreme za vinogradništvo, kletarstvo, za izdelovanje sadnih sokov itd.

Seveda bi najprej bili med uradnimi pokuševalci. Ker pa je to omejeno samo na mednarodno sloveča grla, bi kazalo v dnevih dopusta stopiti v Ljubljano vsaj med neuradne »degustatorje«, kajti tako dobrih vin, kot se zberejo na sejmu, potem v gostilnah ves čas ni.

HALOOO!

Tiste nedelje je najprej pritnil v zdravstveni dom reševalni avto. Kar skozi kosti je šlo in seveda je priteklo pred ordinacijo precej »vernih duš«, ki pri takih stvareh ne smejo nikoli manjkati. Ampak afere ni bilo. Ljudje so skoro gundrali, zakaj potem tako najavljanje.

Na srečo pa je za take čakavce afer kmalu za tem zatulila sirena. Trikrat je zavila — znači: nekje zunaj Raven. In gasivci so že šli. Gôzd se je vnel nekje nad Žerjavom. Ko so prišli na mesto, so drugi gasivci tam že malicali.

Kako vredno je, da imamo na Ravnah take možnosti in tak posluh za vsakršno pomoč. Zdi pa se le, da radi včasih bolj zganjamo, kot je potrebno.

PRIROČEN DNEVNI RED

Eden izmed tovarniških listov, ki jih prejemamo v zamenjavo za naše glasilo, je zadnjič kritiziral vsebino razpravljanih na delavskih svetih ekonomskih enot. Pregledali so namreč zapisnike in navedli, da je večina teh svetov govorila samo o naslednjem:

- o organizacijski shemi podjetja,
- o poslovniku,
- o okrevanju,
- o toplem obroku in
- o dodelitvi čevljev.

List je pripomnil, da je to sicer nekaj, ampak daleč premalo. Največkrat namreč manjkajo točke o večji, boljši in cenejši proizvodnji v ekonomski enoti.

KO VEČ STATI NE BO KJE

V dnevniku »DELO« je nedavno takole pisalo: »Prebivalstvo nerazvitih dežel se množi mnogo hitreje, kot znaša prirastek v razvitih deželah. Povprečni letni prirastek v razvitih deželah je 10, v nerazvitih pa 25 na tisoč prebivalcev. Nič čudnega torej, če imata največji prirastek Azija in Afrika, najmanjšega pa Evropa...« Čeprav povprečja ne bomo izpodanašli, pa je le treba reči, da je prirastek vsaj pri nas na Koroškem skoro enak azijskemu, saj smo nedavno leto dosegli menda kar 29 plusa na tisoč ljudi, čeprav smo umrle odšteli.

Dalje je tam zapisano: »Če bi se človeštvo množilo v sedanjem tempu, bi prišlo čez 600 let na vsakega prebivalca v svetovnem merilu le še dober kvadratni meter prostora« (približno dobra kuhinjska miza). Tu sedaj edino zanima, kdo bo napravil, da se človeštvo ne bo množilo do take res bedaste stiske. Menda ja ne atomske bombe ali tako zlo, bolje, da poseže vmes pamet.

Praznoverje

- Jaz še zmerom verjamem v preseljevanje duš. Zame natančno vem, da sem bil nekoč osel.
- In kdaj je to bilo?
- Takrat, ko sem tebi posodil pet tisoč dinarjev.

JOŽE HOMAN

Pred dvanajstimi leti je prišel na Ravne in prevzel referat za delovno silo pri naših fužinah, deset let pa že vodi celokupne kadrovske posle železarne.

Jože Homan je železarskega rodu z Jesenic, koroški in gorjuški partizan z zavidljivim poznavanjem, razumevanjem in odnosom do ljudi. Tedaj od kraja je bilo težko, vsega človeškega je pravzaprav manjkalo, a Homan je bil zmerom tam in pomagal, kjer je bilo najteže. Tovariška bližina in njegova objektivnost sta ga osvojile in povezale za priznana voditelja vselej živo aktualnega sektorja železarne in železarjev.

POL MILIJARDE LJUDI GLADUJE

— je zapisal zadnjič naš dnevnik kar čez in čez. To se pravi, da nima zadosti jesti več kot petindvajset Jugoslavij. Povprečno umre od lakote še zmerom po 10 milijonov ljudi na leto — torej več kot polovica jugoslovanskega prebivalstva.

Potem našteva list mednarodne ukrepe za odpomoč, piše o vzrokih tega stanja, nazadnje pa pove tudi o strahotnem razmnoževanju še posebej in prav tistih ljudstev, ki že

sedaj nimajo kaj jesti. Vsako leto nas je namreč kljub temu preko 50 milijonov več na svetu — in to se iz leta v leto stopnjuje. Delaš plane kakršne moreš — največ komaj za leže za nova usta.

In že sedaj v mirnem času pa celo v Evropi, ki je bila v prehranbenem standardu zmerom med najvišjimi, poročajo listi o stiskah. V Vzhodni Nemčiji, ki je bila najbolj znana po »žrtju«, da sredi poletja ni dobiti mesa, mleka, masla, jaje, krompirja in povrtine, sadja pa to ljudstvo menda že leto dni ni videlo. S 1. avgustom so uvedli spet karte za meso, da ga boš dobil določeno enkrat na teden itd. Ali razmere na Kitajskem, ki jo bičajo tudi neizmerne katastrofe. Ali celo na ameriški polovici, kjer se na Cubi seznanjajo z racinirano delitvijo itd.

Da, kjer so zadaj nemožnosti, napake, pomanjkljivosti in krivice, se bodo že popravile, vsa ljudstva se prosvetljujejo in mnoga zastalim mednarodno pomagajo, med temi tudi Jugoslavija. To bo omililo, lahko rečemo. Ampak, kdaj bo svet doumel napako svojega katastrofalnega razmnoževanja ter postal pameten, še ne moremo reči.

*

PRVEGA NE BO VEČ DENARJA

Enostavno konec meseca ne moremo dobiti (skozi vsa taka mesta prečiščenih) podatkov na primer za izgubljene dni zaradi nesreč pri delu za pretekli mesec. Prej je šlo to zajetje skozi desetletja, sedaj pa je mogoče samo od 20. do 20. v mesecu. Rečeš kar hočeš, od prvega do prvega ne gre.

Tudi zaslužki oziroma sedaj osebni dohodki so se že kar običajno izplačevali na svetu zadnjega ali prvega v mesecu. (Da ni bil na trgovine naenkrat ves naval, so se predjmi izplačevali ponekod še sredi meseca.) Sedaj naprej pa tudi to ne gre več, temveč gre le od 15. do 15. v mesecu. Rečeš kar hočeš, od prvega do prvega ne gre več.

In na uradih, ki so prej te reči zmagovali, je celo več ljudi, pa še taki stroji so to, ampak od prvega do prvega le ne gre. Datum sicer ne pomeni kaj, ampak nekaj smo le morali zamotati, da drugače štejemo.

TEHNIKA ZA DOMAČO RABO

Anketni podatki

Iz radovednosti sem napravil majhno anketo, kako so naše družine opremljene z nekaterimi tehničnimi pripomočki za vsakdanjo rabo. 40 učencev (40 prevaljskih družin) mi je seznan 17 izbranih predmetov dopolnilo takole:

Radio imajo vsi razen enega, prav tako električni likalnik. Kuhalnikov je 37, enako koles, le da jih ima nekaj družin po dvoje. Tudi šivalnih strojev je zelo veliko — 32. Ta predmetna petorka bi bila nekako standardna skupina, vsega drugega je precej manj.

STROŠEK ZA »KOROŠKI FUŽINAR«

Po zakonu o tisku objavljamo stroške za zadnjo številko našega lista, in sicer:

— Mariborska tiskarna — tisk	494.300 din
— Mariborska tiskarna — klišeji	75.400 din
— Mariborska tiskarna — dostava	4.740 din
— Honorarji za tekstne in slikovne prispevke	22.000 din
Skupaj 596.440 din	

Nič se, na srečo, noče več podražiti. Le tolko je več napram prejšnji številki, kolikor je več strani. Naši honorarji pa so takó najnižjina Slovenskem.

Trije mladi profesorji in ena profesorica pridejo septembra na našo gimnazijo — nastanitve pa ni.

Sporočamo o tej potrebi in vabimo prebivalce, ki imajo možnost odstopa sobe, da javijo na tajništvo gimnazije Ravne.

Tudi Prevalje so vabljeni.

Električnih brivskih aparatov je 13, loncev ekonom 10, električnih štedilnikov in fotoaparatorov po 9, pekačev 8, motornih koles pa 7. Se niže gredo sesalci — 5, pralni stroji in mopedi — po 4.

Zadnji so predmeti najvišjega standarda (in cen): hladilnik, televizor in avto. Vsak je zastopan samo enkrat. (So pa za to najbrž še posebni pogoji okolja; hladilnik ni potreben, ker je tako zmeraj hladno, na televizor se še ne vidi kaj prida, avto pa lahko počaka, saj ga tudi sosedje še ne mislijo kupiti.)

Na družino pride torej kar precej teh predmetov (povprečno skoraj 6,5). Manj kot 4 nim nobena in več kot 12 tudi ne. Prevladujejo lastniki šestih (11) in osmih (9). Porast v zadnjih petih letih je približno enakomeren, vzpon je zaznaven lani in zlasti letošnje mesece, kjer gre predvsem za dražje zadeve.

Standard torej pridno raste. Zanimiva bi bila seveda širša statistika in zlasti še kaka primerjava — n. pr. s Čečevjem. Mogoče se kdo tega loti za kratek čas. Na splošno pa menda velja: kolikor časa nam eni predmeti prihranijo, nam ga drugi odzamejo, da se ohrani ravnotežje. sk

ANA MARIJA FEDLER

Našo kemo-laborantko, komaj 23-letno, pridno, solidno in od vseh spoštovano dekle je vzela prometna nesreča. Z bratom sta se peljala iz Radelj na Ravne, kjer sta imela oba popoldansko službo pa je tam na Gortini zaropotalo menda zaradi prehude hitrosti motorja, ali kaj, ter zaustavilo mlado življenje. Brat je bil le lažje poškodovan.

Iskreno sožalje!

STANKO VEROVNIK

1. avgusta zvečer smo ga našli ob zgradbi kompresorjev. Kaj pa on tu — kurjač v parni? Lestva je bila tam, pod šperovcem pa golobje gnezdo — in še dve tanki žici pod streho. Da, taka čeprav nič hudega sluteča stranpot od dela in že — smrt. Usekala ga je elektrika, v katero je zadel v svoji golobji vnemi.

Ugasnil je šele 26-let star, sposoben sodelavec, dobrovoljen oče z mlado družino. Ob vsem sožalju družini in svojcem še ponoven in ponoven klic sodelavcev: v tovarni ničesar mimo predpisanega dela!

PLAKATIRANJE RADO SPODLETI

Svoje dni smo postavili po Ravnah nekaj takih hab za nameščanje plakatov in obvestil. Potem smo tiste habe pobrali oziroma jih nikoli nismo prav uporabljali. Sedaj so za te stvari dobri zopet plotovi, vrata ter še kakšne zapuščene planke. To je eno. Drugo pa je kdaj pa kdaj še bolj narobe: Za neko »čudo sveta« nabijemo po teh plankah toliko te stvari, da bi je bilo dovolj za Ljubljano. Na primer tudi zadnji plesi in plesi in plesi — ko da bi našli vrelec nafte. Nekaj več pažnje je treba tudi pri tej stvari. Kolikor oskrbuje to plakatersko materijo tovarna, je samo kriva za minus, kajti čim ne bi bila zastoj, bi tudi na to reč bolj pazili oziroma nabavljeno racionalno ter predvsem skrbno in lepo namestili.

— Tu imaš deset dinarjev, Mihec, pa idi na postajo čakati Nadlegove, ki pridejo k nam na obisk.

— Kaj pa če ne pridejo?

— Potem dobiš pa sto dinarjev.

☆

Izdaja upravni odbor Železarne Ravne — Urejuje uredniški odbor — Tiska: Mariborski tisk v Mariboru — Odgovorni urednik: Avgust Kuhar

Redakcija te številke je bila zaključena 8. avgusta 1962.

ŽELEZARNA RAVNE

Tovarna plemenitih jekel

RAVNE NA KOROŠKEM

Izdelki:

jekleni ulitki, valjani profili, odkovki in kovane palice
iz ogljikovega, legiranega in visoko legiranega jekla

- **brzorezno orodje** — rezkarji in kvalitete »Elomax«, strgarski noži, špiralni svedri, krožne žage za hladno rezanje kovin
- **pnevmatsko orodje** — vrtalna in odkopna kladiva, kladiva za čiščenje, dletenje in zakovičenje, ročni brusilni stroji itd. z rezervnimi deli
- **industrijski noži** — za lesno, papirno, tekstilno, usnjarsko, tobačno in kovinsko industrijo
- **kolesne dvojice** — za jamske in gradbene vagonete
- **valji** — za hladno valjanje kovin in valji za toplo valjanje cevi (»Pilger«)
- **vzmeti** — listnate in špiralne za avtomobile in vozove
- **grelna žica** — (Ravnin in Ravnal)

Usluge:

- **termična obdelava** — kaljenje, poboljšanje, cementiranje
- **mehanska obdelava** — groba in fina za naročene ulitke in odkovke

Informacije in navodila za izbiro, obdelavo, predelavo, in termično obdelavo ter uporabo naših jekel
Strokovni tečaji za brusilce industrijskih nožev in za kalivce

Glejte na firmo in znak kvalitete:

z nad 300-letnimi izkušnjami izdelave žlahtnih jekel